

Ч. 2-3 (145-146)

Р. XXXIII

Аванґард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОТ МОЛОДІ

ДВОМІСЯЧНИК, ВИДАЄ
ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

VANGUARD - bi-monthly

Official Press Organ of the Ukrainian
Youth Association in Exile

AVANTGARDE - bimestriel

Revue de jeunes éditée par le
Comité Central de l'Union de la
jeunesse ukrainienne en exil

АВАНГАРД Ч. 2-3 /145-146/ БЕРЕЗЕНЬ-ЧЕРВЕНЬ 1979

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

«AVANTGARDE»
72 Bld Charlemagne
1040 Bruxelles
tel: 734. 04. 82

КРАЙОВІ ПРЕДСТАВНИЦТВА

Вел. Британія:

KU SUM

«Tarasivka»

Old Cliff House

Weston-on-Trent, Derby's

Австралія

Mr. J. Kutnyj

7 Dale street

Maribyrnong 3032, Vic.

Аргентина

W. Zastavnyj

Soler 5039

Buenos-Aires

Редагує колегія. Головний Редактор — Роман Зварич
Члени: О. Рожжа, Б. Потапенко, А. Лозинський, А. Прядка, І. Зварич
Графічне оформлення: Графік Яків Гніздовський
Редакційне листування й матеріали
надсилати на адресу Редакції:

«AVANTGARDE» '136 2nd Ave, New York NY, USA 10003

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1979 РІК

КРАЇНИ	ОДНЕ ЧИСЛО:		РІЧНО:	
ЗСА	дол.	2.50	дол.	14.00
КАНАДА	дол.	2.50	дол.	14.00
ВЕЛ. БРИТАНІЯ	ф.ст.	1.00	ф.ст.	5.50
АВСТРАЛІЯ	австр. дол.	2.25	дол.	12.50
БЕЛЬГІЯ	бфр.	70.00	бфр.	400.00
ФРАНЦІЯ	ффр.	10.00	ффр.	55.00
НІМЕЧЧИНА	н.м.	5.00	н.м.	28.00
АВСТРІЯ	шіл.	30.00	шіл.	165.00
АРГЕНТИНА	пезо	600.00	пезо	3 000.00
БРАЗИЛІЯ	круз.	10.00	круз.	55.00

АПОСТОЛ...СЕРЕД НАС

І день іде, і ніч іде,...
І, голову склонивши в руки,
Дивуєшся; чому не йде
Апостол Правди і науки!?

Тарас Шевченко

/ОК/ Він, Апостол Правди і науки, прийшов до нас несподівано цього пам'ятного дня 27. 4. 1979 року. Прийшов на вільну землю Вашингтона, щоб звітам підняти новий рейд по далеких краях, куди сторостерзана доля завела його непокірних земляків. Прийшов, як метеор, що горіючи не згоряє, але своїм горінням освічує шлях та запалює своє довкілля, іскрою "одержимости".

Валентин Мороз, як і його світлий предок Тарас Шевченко, мріяв про "апостола Правди й науки", пишучи в есею "Серед Снігів" про віру, яка є необхідна для того, щоб нація не загинула. Він писав, що "Рим оновили християни", які мали проти себе силу римських філософів, але ті філософи були мамутами з накопиченим знанням, в яких не було горючого духу. Християни такий вогонь віри у свою істину мали і тому зі своїм малим знанням побороти й перемогли бездушних велетнів. В особі Валентина Мороза, який так основно збагнув душу свого народу і вказав на суттєві елементи його слабости й сили, українська нація дістала не тільки "одержимого" вірою Апостола української Правди, але також людину глибокого знання, яка голошені нею правди вміє підкріплювати наукою і тонкою аналізою духовних сфер свого народу, як також не слабшим знанням чужого оточуючого нас світу. Тому Шевченкове — "Апостол Правди і науки" якнайкраще відповідає Нескоримому Валентинові Морозові, що прибув серед нас.

В житті, люди привикли промовчувати добрі прикмети і героїські діла своїх живих сучасників, мовляв людина завжди може ще за життя зіпсутися, а тоді прийшло б розчарування. Тому, звичайно героїв визнають тільки по смерті, а майже ніколи за життя. По смерті знайдуться і найвищі оцінки і приписування заслуг, яких може померла людина й не придбала. Дуже часто такому посмертному героєві промовчуються його хиби і його неваді вчинки, бо про мертвих злого не випадає говорити, як це потверджує стара римська пословиця. Недоцінюючи великих людей за життя ми часто програвали, як це неодноразово підтверджує наша історія. Ми мали далекодумачого гетьмана Мазепу, але його не підтримали тодішні козацькі полковники, а й кошовий Січі щойно в останні хвилині рішився виступити в похід по стороні старого гетьмана. Ми мали хрустального характером і сильного думкою та вірою творця українського націоналізму Миколу Міхновського, але його "премудрі" сучасники зробили все можливе, щоб його усунути від керми військового руху і запроторити на чужий фронт. Ми маємо величаву

постать Ісповідника Віри Патріярха Йосифа, але частина ієрархії і "вірних" чекає, щоб аж чужі наказали визнати його авторитет.

Валентин Мороз, понад усякий сумнів, виріс до величини тих поста-тей, що входять в історію народу не задніми дверима кар'єриста, а йдуть найважчим шляхом Правди й безкомпромісової боротьби за неї. Він був і є готовий віддати своє життя за голошені ним ідеї, але заки згинуть, він рішився на свою стратегію боротьби, яка для багатьох могла виглядати безумством, чи як колись мовилось "іти з мотикою на сонце". Ця своєрідність боротьби, яку він заповів в своєму "Замість останнього слова" могутнім "будемо битись"! мала вирішальне значення для його дальшої долі. Ця стратегія перегукується зі Святославовим "Іду на ви!" Українська спільнота в світі, а зокрема українська молодь, в тому сумівська в першу чергу, відчула в особі Валентина Мороза уосіблення боротьби всього українського народу і тому не припиняла своїх масових демонстрацій і акцій за його звільнення, навіть, якщо й не бачила реальної можливості цього безпосередньо досягнути.

Можна назвати чудом звільнення Валентина Мороза з московських концентраків, подібно, як чудом було виявлення вбивці Степана Бандери в 1961 році, чи звільнення з сибірської каторги Митрополита Йосифа Сліпого. Тут можна знайти пояснення тільки в Шевченкових словах, де він говорить "Борітеся — поборете, вам Бог помагає". Так, нам помагає Бог! У всіх цих трьох названих випадках, видно руку Провидіння, яка допомагає тим, хто бореться за правду.

Вже від самої появи Валентина Мороза, тут посеред нас у вільному світі, ми відчули його духову міць, його "одержимість", яка допомогла йому видержати найлютіші тортури і його нескоримість перед перешкодами, навіть перед власним фізичним виснаженням. Він не пішов на заслужений йому відпочинок і лікування, якого він мабуть потребує після довголітніх знущань над його особою, але рішився продовжувати свою стратегію Апостола української Правди, як серед української спільноти, так і перед зовнішнім світом. Скільки будучих вражень і розсіпаних іскор, які не в одному серці розпалили, потухлий від довгого перебування поза Батьківщиною, вогонь національного горіння! "Один плюс один є два" — сказав Валентин Мороз у промові до зібраної на зустрічі з ним молоді і здавалося, що в цій такій простій арифметичній задачі немає великої філософії. Однак в цій арифметиці криється сила волі, яка каже, що ніодна українська одиниця не сміє залишитися поза організованим життям. Вся українська молодь повинна включитися в ряди своїх молодечих організацій, щоб нестримним маршем іти до поставленої мети — вільної української Держави. Тому кожна одиниця має подбати про ще одну для спільної цілі.

Український націоналізм, що на думку Валентина Мороза криє в собі незнищиму силу духовості українського народу і є мобілізуючим чинником у боротьбі за його вільне існування і дальший розвиток, має бути

ПОКЛІН ГЕРОЯМ ОУН-УПА

Ярослав Стецько

Пістоліття це величавий шлях, який ми пройшли серед переважних труднощів, ризику і терпіння, кладучи на полі слави жертви найкращих з-поміж нас. Ми мали безприкладні в нашій історії успіхи, але не бракувало й невдач. Боже Провидіння покликало нашу Організацію найперше: перевиховати наш народ в дусі героїки життя, в дусі погорди до всього проминального, у плеканні культу вічного і ставлення добра спільноти понад добро одиниці, дух над матерією, жити небезпечно перед жити вигідно!

Найкращі з-поміж нас погорджували смертю. "Я знаю, що мене чекає й смерті не боюся. Мені тільки жалко, що я вже не зможу боротися за Україну" — заповіт одного з найбільших з-поміж нас — шевського челядника — символу героїчного життя: лицаря типу княжих дружинників і запорізьких очайдухів. Це вже перевихована нашою Організацією нація промовляла його устами. А ми завжди пам'ятаймо, що етична, моральна вартість служіння і віддання життя за батьківщину — має однакою вартість перед нацією, людством і перед Богом, чи це буде рядовий член чи найвищий провідник. Чупринка чи Данилишин! а

Для української молоді джерелом усіх починів і примувань. В. Мороз ідентифікує націоналізм з найкращим патріотизмом і всім невідомим націоналізму радить розрізняти націоналізм від нацизму. Тоді коли націоналізм випливає з інстинкту самозбереження нації, як духовної спільноти, то нацизм є його антиподом, який іде на згубу інших націй коштом їхнього поневолення і колоніального ограблення. Тому на думку В. Мороза, за нацистами треба шукати в Москві, а не в Києві, чи в Україні.

Важливим чинником у боротьбі за національні ідеали, є у Валентина Мороза наука, якій він бажає присвятити свій час. Заангажування його в Українському Інституті в Гарварді для історичних дослідів внесе напевно новий струм у напрям дослідів та доведе до виправлення фальшивих концепцій варяжського походження української державности та триєдині Русі, що є офіційними теоріями Гарварду. Вступлення Валентина Мороза до НТШ в Америці вказує на наголошення ним української науки, як вихідної бази для її розвитку в умовах чужини.

Апостол Правди і науки серед нас і нашим обов'язком повинно стати співапостольство в новому вимірі і на новому поземі, — на поземі Валентина Мороза.

втім, мені здається, що герої це особливі люди й, можливо, ми робимо їм кривду, коли говоримо не раз їм за їхнього життя про самопожертву, самопосягання, самозаперечення. Бо, знайте, герої живуть серед нас, але їх пізнаємо щойно після їхньої смерті. Я не думаю, що герої заперечують себе, самозаперечують себе. чи жертвують себе проти власного “я”. Мені видається, що вони віднаходять себе, самовиявляють свою внутрішню етичну якість і вартість, коли віддають своє життя за Вітчизну. Коли героїні-жінки 25 років тому з пісню про Україну на устах ішли під гусениці танків московських варварів, вони як перші християни з піснями слави для Христа, з яким поглядом вмирали в пащах розюшених тигрів), мабуть сповняли може не чашу горя, але чашу сповненого обов’язку й найвищого духового, етичного спокою — виконання на цьому світі первообов’язку свого супроти України. Горіння ідеалом спільноти-Вітчизни виповняє увесь зміст їх життя й тому у них немає ніякого самозаперечення, а є якраз самовиявлення властивої істоти — суті героїчної людини.

Такий ідеал висувала наша ОУН, небуденний, позачасовий, неповторний, але такий що пориває народ, який любить героїв і тужить за ними. Без такої життєвої суворості, трагічної для пересічної людини настанови не було б великого в Україні, не було б великих дороговказів в житті нації, що живе вічно. А щоб жити вічно, треба мати духом безсмертних героїв на цьому світі, бо без героїв немає нації.

Найперше була героїчна мораль, а водночас сенс життя людини, якої немає без нації, ідея-мета, що в “за друзі своя” не існувала б без героїчної моралі, а в її підґрунті з’являється віра в абсолютну правду України, яка дає силу перемогти фізичну німця і вможливити повний тріумф духа. А щойно на таких засновках приходить правильна концепція боротьби за визволення. без цих засновків уявлений народ не мав би сили видвинути концепції власних сил, чотири чи двофронтової війни проти найбільших воєнних потуг світу, неміг би проти надії сподіватися! Лише на таких етичних засновках можлива геніяльна імпровізація нації-УПА і можливо, стати проти нацистської Німеччини й большевицької Росії.

І тільки з такої позиції може Юрій Шухевич бути вірним ідеям свого Великого батька й йому самому! Я скажу напевно парадоксальну думку, коли заявлю, що мабуть альтруїзм — “за друзі своя” героя є його “егоїзмом”, самовдоволенням, радістю сповненого обов’язку, чистим сумлінням! Це чисте сумління героя не тотожне з чистим сумлінням грішника після сповіді, але це тривалий стан, як наслідок вищого розуміння життя — самоспопнення в ідеалі України ціною власного життя, згоріння в боротьбі чи безпрощадній для свого фізичного існування — понад його фізичні спроможності, активності, дії.

Такий тип Людини, Героя, приніс ОУН Україні.

Я вже не один раз відмічав: немає світоглядного націоналіста без етично-морального.

Політична армія нації — Похідні Групи ОУН, понад п'ять тисяч бійців, з яких більшість наклала головами, без глибокої етично-моральної насади політичної мети була б не досягнула. Так, як і неповторна в історії України епоха ОУН-УПА не була б можлива без цих духово-етичних героїчних первнів.

Не тільки з політичної рації, але й з етично-духової — в бою проти кривди (це слово неперекладне на жодну германську мову) виріс з почину ОУН Антибольшевицький Блок Народів, виросло гасло: свобода народам і свобода людині! Героїчний гуманізм — це універсальна ідея українського визвольного націоналізму.

ОУН це сумління нації. Це дороговказ великих ідей. У “Зверненні Проводу ОУН” ви мали змогу не тільки задуми, але й великі почини ОУН впродовж 50-річчя усвідомити.

Мені не доводиться повторяти того, але я уважаю потрібним вказати сьогодні на ту внутрішню силу, на той чинник, який ту внутрішню силу нашого кадру творив і мусить творити, без якої не було б ніяких успішних тривалих політичних чинів!

І передусім я хочу вказати на цей чинник — етично-духовий — нашому молодому кадрові, бо він живе серед ідейно-духової й морально-етичної розтічі в оточуючому його чужинецькому світі.

Без великих духово-етичних якостей і вартостей немає великих чинів.

Без ідеологічної революції немає політичної!

У п'ятдесятиріччя ОУН актив ОУН мусить пам'ятати, щоб покладений на нього нашим народом і добровільно ним перебраний обов'язок виконати до кінця, щоб залишилися й надалі сумлінням нації української, а через неї сумлінням світу!

У ПОШАНУ ВЕЛИКОГО ПРОВІДНИКА

Двадцять літ тому назад — 15-го жовтня 1959-го року — нашою еміграцією потрясла до сліз болюча вістка. Не стало у живих Провідника. Тієї сумної днини не стало у живих полум'яного патріота, Лицаря без страху і закиду. Людини, що здобула собі славу безкомпромісного і невгнутаго революціонера, стратега, організатора і совісного провідника за право і волю українського народу жити своїм самостійним життям, як і за право вільного життя інших народів. Щойно по його смерті, еміграція як і члени революційної ОУН, могли оцінити свою невіджалувану втрату. Посипалися признання: "Степан Бандера — це була Людина діяч великого формату. Державний муж і Соборник" — признавали другі. "Противник партикуляризму, провінціалізму та капітулянтства" — писали ще інші. А ми прихилилися до твердження, що Степан Бандера був великим Провідником, якого Нація вилює з себе в найважчі переломові моменти свого історичного буття. Він був вицвітом української Нації і пролившись "крапелькою крові на її священе знамено" став її символом, символом отої нещадної боротьби на яку він не щадив ані своїх сил, ані свого життя.

Отак не стало у живих Людини морально чистої, сповненої турботи за свій нарід, сповненої стражданнями за долю української Нації. Не померкне між нами незабутнє ім'я Провідника — Того, на якого з подивом і надією гляділи широкі лави нашої громадськості, Того, що був надхненником безкомпромісової боротьби для нашої молоді, революційної дії і завзяття для бойовиків ОУН. Він назавжди лишить для нас непримиримим борцем проти всяких політичних "реалітетів", як Месник, що нещадно виступав проти "нівелюючої, дегуманізуючої системи, яка знеособлює людину, здирає з неї культурну своєрідність і робить її робочою людиною-одиницею, двигуном напів кінської сили" Проти тої великошовіністичної тоталітарної політики, якого кольору вона не була, білого, брунатного, чи червоного, що "розглядала українську людину як угноєння", як це красномовно зазначив Валентин Мороз у своїх есеях, проти того "щоб український нарід не був тяглом "у поїздах бистроїздних своїх сусідів", як це писав Іван Франко у "Пролозі" до "Мойсея" — проти того виступав Провідник ОУН через ціле своє життя і за кожний порив ворога який дегуманізував українську людину, він кликав ворога до розплати. Бо як це багатомовно зазначив В. Мороз у своїм есею "Серед Снігів" — "Злочин є злочин. За ним невідступно ходить розплата. За розстріляних і умертвлених голодом доведеться відповідати. Доведеться відповідати за робітв, тому, хто обікрав його душу, хто висав з нього людину".

І падали трупами московські і польські, а пізніше й гітлерівські кати. За те, що обертали нашу Батьківщину на тюремну келію, що кували і кривдою встеляли шлях. Акції Степана Бандери і ним очолюваної організації були наче хустиною Віроніки, потіхою і надією в скорботних моментах

існування нашого народу.

Падали польські кати. Впав прострілений польський прокуратор Гадомський 1933-го року. Акт відплати виконав на наказ Бандери бійовик ОУН — Мада. Впав трупом інший польський кат, Г'єрацький, це він міністер-шовніст відповідальний за пацифікацію низки сіл в Галичині. Піднесені в болю п'ястуки українського селянина дочекалися відплати. На наказ Бандери, Мацейко виконав атентат і серед суматохи польських поліцаїв спокійно зник з їхніх очей. Нарід має довгу пам'ять і кривду свою не забуває.

Страшні злочини Москви, що голодом винищувала мільйони, знайшли свій акт відплати в атентаті і знищенні Миколою Лемиком довіреного кремлівського верховоду-апаратчика, що об'їжджав советські посольства. Справа кривд супроти українського народу стала на весь світ голосною.

Тим уосібленням великого месника, лицаря справедливости, залишимо Його у наших серцях. А таким не може бути млява людина. "Слабим-спокійно, пише Валентин Мороз у короткім нарисі "Перший День" — їхні хочу маленькі і мляві, вони ніколи не зрушать людини з місця." Це ті обережні, які самі тихенько ходять, нікому не шкодять і яких минає лихо — як про це пише інший поет.

Степан Бандера — це була Ідея перетворена в Чин. Це було живе уосіблення Віри Апостолів, що проросло духовістю Тараса Шевченка, його буремного передвісника: це він схопив квінтесенцію Шевченкових послань і політичних поем і старався їх зреалізувати, взиваючи нарід до революційної боротьби, стараючись Шевченкові полум'яні заклики довести до свідомости якнайширших кіл нашої громадськості, "Вставайте, кайдани порвіте — вражою злою кров'ю волю окропіть!"

Скептики і реторики не збуджують і не запалюють. Вони не збудять людину з стану морального отупіння і заморожености. Лиш сильні духом, ті, що кожнотхвилинно готові принести в жертву своє життя для Ідеї, лиш ті, що живуть інтенсивно потребами своєї Нації, оті, яким доля "живих, мертвих, і ненароджених" прилягла до серця: дорожче других ідеалів і життєвих вигод — тільки вони можуть перетворити Шевченкове, на сторожі поставлене слово, на вогонь революції, запалити досвітні Лесині огні, вибухнути повинню весняної криги і змести все на шляху до великої Меті! Вже минулого століття у полемічних писаннях наших громадських діячів став proverbiaльний вираз, — що ідея за яку людина хоче пролити крапельку своєї крові — не вартує нічого."

Скільки ж вартує боротьба ОУН і українського народу, що з такою пошаною і жертвенністю давала відсіч польським, гітлерівським і большевицьким посіпакам! Ця ідейна посвята та найвища жертвенність для добра своєї Нації знайшла своє конечне висвітлення в устах Степана Бандери, що на звісному нам Варшавському процесі заявив: "ОУН дуже цінить життя своїх членів, але наша ідея є в нашому понятті така велична, що коли йде про її реалізацію, то не одиниці, не сотні, але й тисячі жертв треба при-

святити, щоб її зреалізувати. “Так говорять люди іншого світу. Люди, які не проросли в доволішню буденність і шаблонність стертих форм гонення за самодовільним існуванням, що не зарилися у хату скраю у своїх маленьких ситих межах. Так говорять дон-кіхоти, закохані в рідну Батьківщину люди, які живуть іменем України і проклинають її ім'ям!

Коли Тарас Шевченко у своїх поемах пророкував, що слово посіяне ним виросте в меч обоюдний, він не прорахувався, меч революційної ОУН на духовості Шевченковій загартований і викуваний, не іщади нікого, хто загрожував шлях українському народові в його світле майбутнє. Пломенючий вогонь одержимости, яким Степан Бандера надихав своє існування, можна легко протиставити налоскотаним думкам голомозних політиків, тих, що проміняли вартості української Нації та торгашеську тверезість, на запал і сміх ситих пристосованців. Для таких “реалітетників”, слова як патріотизм, Нація, рідна мова, Батьківщина стерлися давно, стратили свою основну й первісну вартість, одно слово, девальювали. Натомість, яскрава дія Степана Бандери повернула вагомість тим поняттям і то вже під польською займанщиною. Ніщо не пориває так як приклад.

Це він Степан — 23-літний провідник ОУН і Крайовий комендант УВО, своїм прикладом очайдушности і посвяти, викував покоління молодих людей крицевої волі, затятих й незламних борців. Без того фанатизму, що окрилював “бандерівців”, не було б можливим ані проголошення Акту Відновлення Української Державности у 41-ому році, ані створення Української Повстанської Армії — УПА, — повстання у ланцюгу концентраційних таборів Сибірського Гулагу, так як у Воркуті, Норильську, Кінгірі, Казахстані, ані тих героїчних жертв яким ім'я Легіон.

Ще малим юнаком у четвертій класі української гімназії став Степан на небезпечний шлях революції. Він став підпільним членом таємних українських організацій і тим скріпив ряди активних революціонерів, яким помагав лупати скалу несвідомости, опортунізму й нерішучости, щоб перетворити — за словами одного з біографів Степана Бандери — “нарід мучеників у нарід героїв”. Маленький ростом, худощавий юнак був незаступимий у виконанні наказів. Його ціль і ціль його друзів була — стати на перешкоді і стримати польонізацію, а з тим і денаціоналізацію української гімназійної молоді. Ще хлопцем вписали його до Української Військової Організації, а з хвилиною постанови ОУН став її активним членом. Душею включився в його нове завдання — кольпортажа підпільних видань по Україні.

Будучи здібним революціонером, Степан Бандера скоро очолив чільні місця в Організації. Мимо того, що був молодий віком, він викликав до себе повагу старших загартованих бойовиків, що вміли в цій людині оцінити її досвід боротьби. Від 1933-го року, молодий Степан /маючи 24 роки життя/ перебирає Крайовий Провід ОУН. На тім пості виявив себе добрим організатором і далекозорим політиком. За час його провідництва, зіквідований непотрібний паралелізм дії ОУН — УВО. Це він вишколю-

вав ідеологічно провідників і окремих членів в душі українського чинного націоналізму, а відносно розсадників ворожих нашому народові ідеологічних систем, застосовував індивідуальний терор та не пощадну боротьбу проти окупанта. Це він навчив нас ненавидіти цілим нашим єством угодовство. Він удосконалив зміст і техніку революційної пропаганди, розширив культ символічних могил, і підняв на рівень антимонопольної боротьби, боротьбу проти алкогольних напитків і шкідливих наслідків тютюну. Військові вишколи стали за його провідництва необхідністю, а політична пропаганда, через роз'яснювальні методи як і через політичний терор проти окупанта, стали пекучо актуальними. Як пересторога ворогові, вилетіла в повітря редакція москофільської 'Праці'.

Степан Бандера мав рідкісний дар — він мав подивугідну відпорність на поліційний терор. Довгі місяці тортур і поліційних допитів лиш переконали ворога, що він має до діла з великою людиною. Вирок смерті польського суду його не зламав. Твердий був мов граніт — незламний мов криця. Таким він лишиться у нашій пам'яті.

Степан Бандера ставив принциповість національних інтересів поневоленого українського народу понад власні життєві інтереси: "Ми стоїмо на становищі, що обов'язком кожного українця є підпорядковувати свої особисті справи і своє життя інтересам Нації." Звільнений з польських тюрем, він докладав усіх зусиль, щоб розбудувати організаційну мережу перед гураганом Другої Світової Війни. Концепція опертя на власні сили, похідні групи ОУН, і творення українських легіонів в лоні німецької армії "Роланд" і "Нахтігаль" були черговим світлим етапом у його житті. Як далекосяжний політик, старався знайти шлях до реалізації Українського Національного Комітету, як всеукраїнської політичної репрезентації — і це стало передумовою успішного проголошення Акту 30-го червня, 1941-го року.

Принциповість і мужність Степана Бандери у хвиликах випробування лиш могли викликати злість і подив у ворога. Заарештований гестапівцями на вимогу генерал-губернатора, бо відмовився відкликати Акт 30-го червня, 41-го року. Випробування, що наступили, були тяжкі — концтабір, смерть батьків, смерть двох закатованих поляками братів. Однак, Степан Бандера таки залишився вірний своїм засадам.

З приходом большевиків, цілі боротьби набрали різкіших черт. Розгорнулася кривава боротьба проти жорстокого окупанта, що заперечував психічно-духові властивості Людини, а голосив, що рушійною силою в історії є виробничі відносини, так відсуваючи на задній плян інтелект і волю в людині. Самовизначення націй, що є найважливішим постулатом нашої визвольної боротьби, як духово органічної спільноти, ворожа нам система заступила вузьким, неповним, куцим поняттям класи й інтернаціоналізмом.

Проти тоталітарно деспотичного заложення червоно-комуністичного режиму, що вибирав собі жертви з квіту Нації, а інших засилав в "Сибір неісходиму" на "по азійському жорстокі" вироки позбавлення волі, і ди-

вився на людину як на угноєння — революційна ОУН під проводом Степана Бандери протиставляла християнський світогляд, демократичний лад, справедливий захист, духові свободи слова, віри, світогляду та свободи релігійних та громадських організацій все те, до чого не була спосібна диктатура, бо кожна тоталітарна концепція, в яку одягу її не одягали б, розглядає людину як угноєння.

Суть московської політики схопив Бандера у своїй статті “За правильного розуміння визвольно-революційного процесу”:

“В нашому положенні і на сучасному етапі визвольно-революційного змагання правлять розвиткові закони безупинного довгочасного революційного процесу, зтяжної боротьби, яка ведеться перед усім за душу народу. Ціла система московсько-большевицького поневолення України спрямована на знищення душі української Нації, духової самобутності українського народу. Цій цілі служать всі найжорстокіші і найбільш підступні методи большевицької тоталітарної тиранії: нищення релігії, змісту національної культури, ліквідації виховно-духових функцій, насильне накидування забриханої комуністичної доктрини тоталітарними методами виховання і пропаганди, крайнє матеріальне пригнічення, визиск, фізичне знищення всіх опірних елементів і т.д.

Большевицька Москва намагається розкладом і знищенням духового єства української Нації перетворити її в фізичну субстанцію на новітніх яничар “советський народ”.

І в цій площині мусимо провадити нашу головну боротьбу. Найперше ідеться про збереження від заглади, про вдержання живущим того, що найістотнішим в житті й розвитку нації, що становить властивий зміст її самобутності, зміст її розвитку як збірної одиниці. Ідеться про захист найвищих загально-людських цінностей — віра в Бога, волі, гідності, права й вільного розвитку Народу і Людини. Адже ж ціле визвольне змагання ведеться якраз задля того, щоб у власній, незалежній державі якнайкраще забезпечити, розвинути й піднести ці цінності.”

Для ворога дія і писання Провідника-революціонера не були сприятливі і ворог рішився на підлий крок — позбавити Ідею перетворену в Чин — її Провідника. Однак, запущений москалями бумеранг — намірений обезголовити і знищити український національно визвольний рух, фатально промахнувся. Степан Бандера перетворився на наших очах у Мітичну Легенду.

У 20-ту річницю героїської смерті нашого Провідника з рук московсько-кремлівських скритовбивців, нехай наші душі ще більше будуть сповнені нестримним бажанням і волею здобути Українську Самостійну Соборну Державу. Це ж було змістом і ціллю життя нашого героїчного Провідника.

Жертва Степана Бандери не пішла на-марно. Постійно зглиблювана свідомість, що ворог забрав найкращого з поміж нас нехай зміцнює наші

сили стократно. Нехай ідеї якими жив Степан Бандера стануть нашою власністю, а його революційний порив боротьби — життєвим дороговказом серед руйницьких течій і торгівницької тверезости “реалітетників”. В час декон’юнктури, послідовно здійснюваної політики відпруження, росту економічних вимін з СРСР народи не бачать вільного відмирання і пасивне конання націй у пляновому котлі обмосковлювання, русифікації і совєтизації. Серед цього політичного детанту і економічної відлиги, нехай постать нашого невіджалуваного Провідника вказує на правдиву суть потреб українського народу.

Дух нескоренности нехай постійно вітає над нами — а одержимість українською Правдою серед світу погорди до свого рідного, нехай опанує наші серця. Тільки тоді ми будемо спосібні Духом Степана Бандери розжувати закуту Україну!

Осип Рожка

Голова Проводу ОУН(р) вітає XI Конгрес СУМ

ХІ. СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ, на руки Президії, Нью Йорк

Дорогі молоді подруги і друзі, дорогі землячки і земляки! Від імені Проводу революційної ОУН, від мене особисто і зокрема від націоналістів-революціонерів на Рідних Землях — я вітаю Вас дружньо і поздоровляю з ХІ Світовим Конгресом та бажаю успіхів у Ваших нарадах і рішеннях.

Головна увага Ваша мусить бути зосереджена на головному фронті визвольної боротьби — в Україні, де у перших лавах стоїть наша молодь, Ваші однолітки і однодумці. Вони — одержимі ідеєю визвольного націоналізму штурмують імперію і комуністичну систему. Вони валять російську тюрму народів. Вони — авангард боротьби. Перед Вами питання: чи є Ви, дорогі молоді Друзі, тим авангардом теж тут на чужині? Чи включаєтеся у великий революційно-визвольний процес в Україні? Чи є здатні на риск і самопожертву? Молодь — завжди чутлива на всякі прояви національної і особистої кривди. Молодь живе героїкою життя, вона прагне прикладів, вона горить ідеєю, тому необхідно їй уможливити повсякчасне здійснювання у житті ідеалу України! Тому, що лише збройний удар вирішить нашу перемогу, необхідно завжди брати до уваги мілітаризацію нашої молоді! Не пацифізм, не вигоди життя, але суворе життя вояка — революціонера має їй присвічувати. Якщо молодь захопиться ідеалом вічної України, якщо св. Софія асоціюватиме в неї з протиставністю Кремлеві, як символів російської темряви, тюремних мурів, катівні, тиранії і насилля, а св. Софія яснитиме як символ відкритої правди, добра, справедливости, героїчної гуманности — ми непереможні! Єднаючи національно-патріотичну ідею з релігійною, надаємо визвольному рухові метафізичної сили!

Молодь мусить бачити велич України в ідейному й етичному сенсі, героїку її народу, високу культуру, відрубну й іншу від російської, свій власний український світ ідей і вартостей! Розбуджувати національну гордість, вказувати на велич древнього Києва, Козацьку Мілітарну Християнську Республіку — “Запорізьку Січ”, величню козацько-гетьманську епоху, героїку Круг, Базару, але й наші переможні бої проти москалів й інших загарбників, неповторну епопею УПА-ОУН — завдання особливо виховне. Плекати культ перемоги, а не лише пригадувати невдачі. Бій під Конотом, а не лише Полтаву! Смерть маршала Ватутіна, шефа німецьких СА — ген. Лютце, генерала Свєрчевського, віцеміністра війни, переможні бої УПА, а не лише наші втрати пригадувати.

Наші ідеї найбільш справедливі: нація проти імперії, національна держава проти світового уряду деспотів!

Молодь завжди піднімала великі справи і їх здійснила. Я з признанням мушу відмітити великі акції нашої молоді проти російських окупантів в обороні України, атаки большевицьких місій і могутні протести проти переслідування борців України, могутні протести проти російських окупантів в обороні України, атаки большевицьких місій і могутні протести проти переслідування борців за волю й незалежність, проти русифікації, проти етно-, гено-, лінгвіциду, проти національного і соціального гніту! Скріплюймо далі ці акції, розбудовуймо ще інтенсивніше, могутніше фронт боротьби на чужині і зокрема в Україні, спішучи туди з допомогою всякими засобами і шляхами! Розбудовуйте В-во СУМ, “Авангард”, “Крилаті” й твори для молоді, але не забувайте їх слати туди — молоді в Україні! Допоможіть небуденній праці тих, що продовжують видавати молодечі періодики і книжки для молоді! Молоді в Україні необхідні видання з еміграції. А скільки їх туди пройшло, доставлено!? Чи Ви подумали над тим?! Мене врадувало, що Головна Управа СУМ послідовно, принципово, безкомпромісово захищала і захищає справу визнання Патріярхату УКЦ і Патріярха Йосифа І.

Я апелюю до Вас схвалити поновно визнання існуючого Патріярхату УКЦ, повну підтримку Його Святости Патріярха Йосифа І. і поставте від себе від молоді вимогу до СКВУ, щоб СКВУ визнав Патріярхат УКЦ і Патріярха та довів це до відома новому Папі Іванові Павлові II. Для визнання Патріярхату з боку Ватикану тепер ситуація — сприятливіша!

Дайте підтримку намаганням з’єднати усі наші православні митрополії в єдину УАПЦ з перспективою Української Православної Патріяршої Церкви.

І передусім піднімімо могутній голос протесту проти московських загарбників і тиранів, станьте в обороні нашої незламної нації-батьківщини-України!

Пам’ятайте і про 35-річчя АБН, створеного 21-22. XI. 1943 в лісах Житомирщини з почину УПА — ОУН!

Старше покоління очікує, щоб наша молодь була гідним переємником його ідей і чинів!

Хай живе геройська молодь України!

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

ГЕРОЯМ СЛАВА!

ЛИСТ ЦЕНТРАЛЬНОЇ УПРАВИ СУМ ДО

В. МОРОЗА

Високоповажаному
Незламному Борцю
Валентиніві Морозові
Нью Йорк

Нью Йорк, 28-го квітня 1979 року

Дорогий Валентине!

Центральна Управа Стілки Української Молоді має особливу шану привітати Вас, Борця за Україну, за її національні права і аспірації українського народу до вільного і незалежного самостійного життя. Вітаємо Вас як символу Борця, що мимо одержаних побоїв, цькувань, залякувань, фізичного і морального знущання, втримали свою незламність. Ваші цінні твори ми поширювали серед нашої молоді, друкуючи їх на сторінках нашого органу "Авангард", тому що в них викривалися московські диявольські заходи відібрати українцям їхню духовість, впоїти їх пів-освітою, роблячи з українця сателіта московської, багнетами насадженої, культури советської людини.

Ми цінили завжди у Вашій особі багатогранний образ повноцінної української духовості і невгнутості, що був для нас ідеалом спротиву і боротьби проти по-азіатському жорстоких знущань червоного окупанта. Ви, Валентине, принесли з собою дух боротьби, приклад крицевої незламності, сталевого характеру вигартованих у обставинах, що кличуть до неба про пімсту. Ваш спротив, за Вашими ж словами "нівельюючій, дегуманізуючій силі, яка знеособлює людину, здирає з неї культурну своєрідність і робить її робочою людиноюдиницею, двигуном натів-кінської сили" — був і є продовженням спротиву і боротьби ОУН-УПА проти ворога, що вбиває в нашому народі все, що українське і що бачить свою певність загарбника тільки у винищенні всіх самостійницьких тенденцій, одно слово, у геноциді українського народу.

Наша молодь потребує Людей, таких як Ви, одержимих Духом Боротьби і Спротиву. Тим більше, що тут на чужині треба також розтопити стан збайдужіння і зберегти нашу рідну духовість непорочною у квінтесенції її чистоти і такою її перелити у душу підростаючих нових поколінь, що не знали України, гартуючи і насажуючи їх до дальшої боротьби проти нашого нещадного і жорстокого ворога.

Ми вітаємо у Вашій особі Провідника, бо навіть у Вашій фізичній відсутності коли Ви засуджені терпіли за Ваші високі ідеали Ви були для нас вказівним пальцем і унапрямявали наше думання, були духовою пільгою, доказом живучості нашої Ідеї Боротьби і Спротиву в Україні, даючи нам наявний доказ Боротьби в Україні.

Сьогодні ми радіємо Вашим приїздом і тішимося, що наша еміграція збагатилася на ще одного Великого Борця. Спільними силами виступатимемо проти Москви, її азійської жорстокої політики заґлади, несучи високо ідеали боротьби СВУ-СУМ-УВО-ОУН-УПА-, щоб таким чином прискорити визволення нашого народу. Тоді щойно, ми Сумівці, будемо щасливі, що виконали заповіді Героїв-Месників Е. Коновальця, Симона Петлюри, Т. Чупринки-Шухевича, О. Бандери — коли наші кличі “Бог і Україна” будуть реалізовані у самотійній Україні, коли поклонимося Богові на рідному чорноземі, коли наші прапори синьо-жовті замайоріють у Києві.

Наш нарід має довгу пам’ять і яскраво пам’ятає звірські злочини мільйонів жертв. Вони ще даліше кличуть до неба про пімсту. “Злочин є злочин”. За ним невідступно ходить розплата. За розстріляних і умертвлених голодом доведеться відповідати ... доведеться відповідати тим: “хто обікрав його душу, хто висав з нього людину”. Це Ваші слова Валентине, тому ми й віримо, що Ви станете у ряди тих, що провадять даліше нещадну боротьбу проти окупанта, що знекровлює минуле нашого народу, що топче нашу духовість, і хоче її заступити новою формою советської людини.

Радіємо Вашим приїздом. Вітаємо Вас в імені нашого багатотисячного членства, радіючи що Ви принесли нам в дарунок твердість, невгнутість та незламну поставу у боротьбі за наші права, за Рідну Матір Україну!

Остаємось з високою повагою до Вас, Валентине, і вітаємо Вас щирим сумівським привітом —

“Честь України — Готов Боронити!”

За ЦУ СУМ:

Є. Гановський
Голова

О. Рожка
Генеральний Секретар

Привітальне Слово від Спілки Української Молоді Америки під час маніфестації в Браєн Парку в Нью Йорку, 12 квітня 1979 року

У Вашому есею “Серед Снігів” читаємо таке: “Апостоли! Апостоли потрібні Сучасній Україні, а не ситі пристосовані-реалісти з їх аргументами. Ні один духовий переворот не відбувся без апостолів. Сучасне Українське Відродження також не можливе без них”.

Оці Ваші слова, Друже Валентине, стали пориваючим, життєвим, та бойовим дороговказом для нашої молоді, зорганізованої в рядах Спілки Української Молоді — СУМ. Ваше одержиме “будемо битись!” — стало для нас рушійним, революційним кличем у боротьбі проти жорстокого московсько-большевицького наїздника-окупанта. Щоби зуміти виростити апостолів — треба Віри. Власне, Ви Друже Валентине, своєю незламною

високоетичною, та принципово-безкомпромісовою поставою, дали нам ще більшу причину повірити в Україну, повірити в її динамічну живучість, та, головню, повірити в конкретну реальність національно-державного визволення нашої дорогої, вже-століттями уярмленої Вітчизни.

Ви колись, у Вашому "Гостинці", написали наступне: "бути у всьому чистим" — нині. ми низько клонимо наші голови перед Вами, бо знаємо, що, помимо різних діявольських тортур та авантюрих підступів, Ви таки залишилися незганьбленим. і шляхетним переможцем; Ви дотрималися Вашого слова і залишилися "чистим". Ваша могутня й відважна одержимість в боротьбі проникнула наші молоді душі, повністю опановуючи наші серця.

Колись, Ви, Друже Валентине, були для нас молодих лише неописаною легендою, чи містичним мітом, бо Ви були Символом, Ви були Героєм! А легенда про героїв ніколи не завмирає; вона стає вічною і незнищимою силою. Нині, ця безсмертна легенда, мабуть, набрала ще більшої сили, ще більшої потужности, бо стоїть перед нами саме живе її уосіблення. Вашим виїздом на волю із того льодивикового земського пекла, що звичайно звуть Сибіром, Ви доказали, що таки можна перемогти навіть найбільшу, людино-ненависну й народо-вбивчу імперію в історії людства, а це СССР. Ви доказали, що можна перемогти Москву, і навчили нас, що за порука цієї перемоги лежить в нас самих, в нашій нескоренності й здетермінованості.

Ми зійшлися на цій маніфестації зложити Вам привіт. Це є привіт Ваших друзів, що бачать у Вашій особі свій ідеал. Отже, тому, щоб ми могли хоч трохи приступити до того високого, Вам належного позему, того позему "апостольського горіння", як Ви його самі окреслили, дозвольте скласти присягу — бути вірними і цілеспрямовано боротися за наш спільний ідеал — а це Українська Самостійна Соборона Держава. Ми присягаємо вести дальшу революційну боротьбу за розвал російської імперії, згідно з нашим гаслом — "БОГ І УКРАЇНА", за знаменними, хоч кривавими слідами захисників героїчного християнства і Української Церкви у катакомбах, членів СУМ в Україні в 20-тих роках, за могутніми слідами Організації Українських Націоналістів — ОУН і УПА, за слідами Сучасної Нескореної України, за Вашими слідами. До перемоги поведе нас усіх спільно дух наших провідників, які впали на полі слави, Степана Бандери, Тараса Чупринки — Шухевича, Михайла Сороки.

Допоможіть і нам, Друже Валентине, остатися духово несплямленими, морально незабрудженими, щоб допоможіть нам "бути у всьому чистими!" А складаємо цю присягу нашим святочним сумівським привітом —
Честь України! Готов Боронити!

Валентин Мороз з головою Проводу ОУН Ярославом Стецьком в Нью Йорку

ІЗ ЗАЯВ ВАЛЕНТИНА МОРОЗА В НАЦІОНАЛЬНОМУ ПИТАННІ

Нижче подаємо деякі заяви Нескореного Валентина Мороза, висловлені в перших трьох днях його побуту в Америці /від 27-29. 4.1979 року із магнітофонних записів./

На зустрічі з українцями у Філядельфії

“Я з дитинства мріяв про синьо-жовтий український прапор, але ніколи його не бачив. Сьогодні, на волі, я вперше бачу його — прапор нашої Вітчизни”. /Сказавши ці слова, Валентин Мороз підійшов до українського прапора і поцілував його, під оплески багатотисячної маси українців./

На пресконференції в УНСоюзі

“Я добре знаю московську психологію і знаю, що московським міністрам можна менше довіряти, ніж мафії з Бронксу”.

“Я не втікач. Я виїхав на Захід тому, щоб бути ближче до України. На Україні за першу ж написану річ я був би знову заарештований. Ну, а тут КГБ, хоч чує себе досить вільно, але арештувати мене мабуть не зможе. Я прикладу всі сили, щоб дати користь українській громаді і західній цивілізації, яка зараз стоїть перед конкретною загрозою і конкретною потребою боротися з комуністичною диктатурою”...

“Що стосується українців, то московська політика завжди була особливо нещадною і жорстокою. І тому українців Москва випускає на волю

В. Мороз на пресовій Конференції в Нью Йорку

особливо неохоче. В такому ж, мабуть — тут є специфіка, — знаходяться євреї в Радянському Союзі. Я сам бачив багато фактів, коли за одну ж і ту дію євреїв був караний багато більше ніж інші, ніж росіянин, у в'язниці.

“Я вважаю, що Америка могла б енергійніше домагатися деколонізації України, Литви чи Естонії. Мені здається, що на Заході є трохи невірне уявлення, що справа деколонізації цікавить тільки ті народи, які знаходяться в колоніальному становищі. Справа в тому, що Захід, допомагаючи деколонізації України чи Литви — допомагає собі. Доки існує московська імперія від Тихого океану до Ельби, розумна західня людина не може спокійно спати. Сподіватися, що в Росії стануться якісь зміни з допомогою лише російських опозиційних сил, було б дуже наївно. Справа в тому що — може це звучить парадоксально, — але майбутня не комуністична Росія буде ще більш російською, ніж комуністична. І буде ще більшою загрозою для Заходу. Єдина реальна сила, яка може розбити цю загрозу, є національні рухи в Сов'єтському Союзі. Американцеві трудно зрозуміти, який скомплікований вузол проблем існує в цьому дуєті: Москва і комунізм. Справа в тому, що росіяни прийняли в 1917 році комунізм тільки тому, що старий режим уже не міг зберегти імперії. Прийняти Леніна це значило мати нового царя, який забезпечить імперію в попередніх межах.”...

“На Україні вже готується текст вомиги до ОН, з вимогою деколонізації України. Я бачив чорновий варіант цього тексту. Документ приготований на території Сов'єтського Союзу. Треба собі уявляти, наскільки це тяжка справа в атмосфері постійних обшуків, підслуховувань — здійснити його і щоб він дійшов сюди.”

“В 1956 році, коли були заворушення в Угорщині, і в 68-му році, в період чехо-словацької кризи, — є села в Карпатах, з яких населення пішло в ліс. Думали, що вже починається війна, і всі чоловіки пішли в ліс. В Івано-Франківській області, Рожнятівський район. Що стосується верхнього пласту, верхів цього руху, то зараз він перебуває на новому етапі. Ми в 60-тих роках ставили питання захисту культури, захисту Церкви, захисту мови. І ніде не було в нас мови про відокремлення. А Українська Громадська Група і люди, зв'язані з нею, тепер уже прямо ставлять питання про самостійність України. У Меморандумі номер два про це можна прочитати. Можу назвати одну працю з українського “Самвидаву”. Автор її — Берладяну з Одеси. В тій праці сказано буквально так, що коли окупанти не підуть з України самі, прийдеться виганяти їх багнетами.”...

“В таборах завжди було і є близько половина всього складу — українці. Немає таборів, у тому і в Москві, де б не було праці. Якщо не працює, то дають у карцер. Є табори і є в'язниці. Мова йде про політичні табори. Там бувають і випадкові люди... Намалював хтось непристойну картину /каринатуру, — машиністка/ на Брежнєва чи Леніна. Владі дуже вигідно цих кримінальних використовувати для тероризації політичних”.

/Про причину першої голодівки Валентина Мороза, — машиністка/: “Справа в тому, що Володимирська тюрма була особливо жорстока. Там склався особливо жорстокий режим. Це був протест цілому проти перебування в тій тюрмі. Я вимагав, щоб мене вивезли на Україну. Я — українець. Україна є державою, яка має представництво в ОН, тому я вимагав, щоб вивезли на Україну”...

“Скажу про литовський визвольний рух. Литовська Громадська Група виглядає дуже симпатично. Взагалі, наприклад, їхня “Хроніка”: кагебісти скільки не старались, так і не могли зловити, хто її видає і не змогли припинити, вона виходить активно. І Литовська Громадська група теж, не зважаючи на арешти, не припинила існування. Між українцями і литовцями в таборах теж завжди були великі, добрі контакти.

“Термінологію “капіталіст”, “соціаліст” я вважаю надто наївною.. Я вважаю себе, перш за все, українським націоналістом. Кожна повноцінна людина повинна стояти на ґрунті самостійності для свого народу. Крім того, якщо конкретніше визначати моє політичне кредо, то я є традиціоналіст, консерватор. У всякому разі, коли в мене буде авто, то я поворот наліво там зліквідую — буде тільки направо .

/Питання самостійності України, — машиністка/: “Для мене це питання є поза сумнівом. Проблема самостійності України є питанням часу, а не питанням принципу. Українцям доводиться трудніше, ніж іншим, бо Кремль чудово розуміє, що коли від імперії відпаде Вірменія або Грузія,

то імперія лишиться, а коли від імперії відпаде Україна — імперії не буде. Так, що українцям доведеться трудніше, але результат конечний ясний. Треба б не знати історії, бути не освіченою людиною, в історичному відношенні, щоб думати, що будь-яка імперія буде вічна.“

“Коли йдеться про Західну Україну, Литву, Латвію, Естонію — там дуже густий дисидентський рух. І опозиційні настрої там є масові. Коли ж говорити про інші території, наприклад, про Східну Україну, то там дисидентський рух і дисидентські настрої є не такі сильні — за винятком Києва, тому, що центр українського дисидентського руху все таки не Львів, а Київ“.

“Мені відомі факти, які я навів — готується вимога деколонізації України. І в Меморандумі №2 Групи ясно сказано, що вона стремить до самостійності.“

“Захід повинен розуміти один принцип, що доки нема клімату довір'я, — до речі, цей термін сама Москва висунула, — доти ясно кожній дитині, що московські пропозиції мають на меті просто здистансувати Захід, швидше розвинути свої ракетні системи, поки Захід буде їх стримувати. До цього часу не можливо підписувати жодних угод. Якщо буде ясно, що Москва щиро хоче роззброєння, тоді можна буде на цю тему говорити. Але цього ж нема, цього ж нема навіть близько“.

“На жаль, на Заході дуже часто не дооцінюють цього моменту, що першим союзником Заходу в боротьбі проти кремлівського режиму є національні рухи і нації, не-російські нації. Я не хочу цією фразою образити російську націю. Я просто маю на увазі, що справжньою потугою, яка розіб'є імперію, є все ж таки не-російські національні рухи. Над Заходом все ще тяжіє схема, нав'язана колись російськими істориками. Трагедія українців полягає в тому, що Захід знає історію України з писань Соловйова, Ключевського — з російських істориків. Навіть такий симпатик України, як Рейс, француз, який написав передмову до книжки молодих українських авторів, говорить про північний первень і південний первень. Це концепція, вироблена російськими істориками, щоб зобразити Росію і Україну одним організмом з двома центрами.“

/Прорізницю між рухами в ССРСР, — машиністка/: “Є різниця, тому що всі вони мають різну мету. Український рух стремить, так би мовити, всередину — до створення самостійної держави; жидівський правозахисний рух, жидівське дисидентство має мету відцентрову, поскільки направлений, щоб вирвати свій народ, вирвати своїх людей із імперії, щоб мали можливість виїхати в Ізраїль; російський дисидентський рух знову має мету чисто загальнодемократичну, чисто правозахисну. Я не хочу кинути тінь на весь російський дисидентський рух — я поважаю російський дисидентський рух, я ще недавно спільно з російськими дисидентами боровся проти деспотизму. Але мушу сказати, що в російському дисидентському русі є такі, які є в розгубленості: з одного боку, вони хочуть демократії, а з другого боку — знають, що з настанням тієї демократії імперія розлетиться. Левко Лук'яненко навіть склав таку формулу, що якщо москаль не є шовіністом, то через три роки в таборі він стає шовіністом. Тут є елемент гумору, але задуматись над цим не гріх“.

На Провідну Неділю у Бавнд Бруку, Нью Джерзі

“Ми вшановуємо пам'ять Героїв. Я вважаю, що найкращий спосіб вшанувати пам'ять Романа Шухевича — це від нинішнього дня почати кампанію за звільнення його сина, Юрія Шухевича.”

“Шановна громадо! Нація є тоді дозріла, коли національне почуття і релігійне і почуття зливаються в одне, коли вони перестають відчуватися як два компоненти. Тоді Нація може сказати, як сказали литовці: “За Бога, за Вітчизну!”

Закінчую своє коротке слово сьогодні цим дуже вдалим гаслом, яке є дуже потрібним:

“ЗА БОГА — ЗА ВІТЧИЗНУ!”

ПРОМОВА ВАЛЕНТИНА МОРОЗА ДО УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

виголошена на Спільному Свяченому Осередку СУМ ім. ген. Хор. Тараса Чупринки в Нью Йорку — дня 5-го травня 1979 року.

Дорогі Друзі! Я у великому боргу перед українською молоддю Америки.

З самого початку, з першого дня мого перебування тут найбільше щирости, найбільше тепла я зустрів від Молодої України. Я знав, що мене зустрінуть тут добре. Але я не сподівався, що зустрінуть так тепло, так щиро, і досі не можу, щиро кажу, опам'ятатися від цього.

Я приблизно знав про справи української громади в Америці. Але одна для мене була несподіванка: це сила, незвичайна сила і зріст молоді України в Америці, сила і зріст Українського Молодіжного Руху. Це для мене була повна несподіванка. Я побачив, що добра половина потенціалу, добра половина всіх українських справ в Америці — це справа молодечих організацій. Це наша перспектива.

Вже вийшовши з готелю, перший день, другий день мого перебування, — коли я побачив цих дівчаток, які з сльозами на очах вітали мене, а вітали, власне, своєю перемогою, — я сказав собі: “Москва програла битву!”

Після того я був у Філадельфії, на радісному святі. То було дуже символічно: свято, задумане як маніфестація з вимогою звільнення, було проведено тоді, коли мене вже звільнили, коли довголітні зусилля української громади в Америці, в тому числі молоді — увінчалися успіхом.

Я чуюсь ніяково від того, що на таке щире вітання з боку молодих українців весь час мушу відповідати тільки коротким “дякую”. Я радий, що в суботу зможу, нарешті, бути цілий день, так би мовити, до диспозиції молодих українців. Я щиро буду вдячний і буду радий, якщо вдасться цією суботньою маніфестацією розбудити тих молодих українців, які ще не прийшли до української громади, які не виявляють в цьому індивідуальність. Власне, весь мій побут тут, можливість бути в Америці, я в міру своїх сил вживу для того, щоб розбудити Молоду Україну!

Ви багато разів казали, що нам там трудно. Мені було трудно. До своїх труднощів ви вже звикли, але вони не менші, ніж наші. Випробування раєм часом буває труднішим, ніж випробування пеклом. Ми перейшли пекло, але це легше й простіше, тому, що видно ворога. Ваш ворог підступніший. Той стиль життя, в якому ви перебуваєте, з його великим матеріальним достатком, з його гігантизмом, з величезними можливостями і шансами, які забезпечує американське життя, — все це дуже підступні речі, які можуть поглинути будь-яку етнічну групу. І коли українська громада вижила, витримала і може показати сьогодні цей світ — це ясно, що це велика заповідь; можемо сказати: "УКРАЇНА БУДЕ!"

Я бачу, що це загальна, світова тенденція — ріст українського молодечого руху. Так є на Україні. Молодь в явній, або в мовчазній опозиції до старого режиму. Режим московський вичерпав усі можливості впливу на молодь. Всі ці комсомоли перетворилися просто на спортивні організації. Я не бачив там і краплі того ентузіазму, який бачу тут у молоді. Москва нічого не може протиставити українському національному відродженню, і тому поспішає з русифікацією — це видно по всьому. Вони поспішають, бо бачуть, що духовного потенціалу протиставити не можуть. Знаю я, що в Польщі, в українській громаді теж за останні роки надзвичайно зростає роль молодих. Фактично, молоді роблять вже дві третини всіх справ української громади в Польщі. Бачу і тут це. Це велика заповідь, це наш потенціал, це наша перспектива.

Я не можу висловити і десятої долі словами тих почуттів, які мене охопили тут. Це не те, що охоплюється розумом; це велике почуття, відчуття якогось такого великого одного серця, яке разом є Україною.

Я людина, яка ціле життя писала й буде писати. Я трошки вмію володіти словом. Але сьогодні мені не вистачає ніяких слів. Тому я хочу сказати українській молоді:

— Щире спасибі, — і хочу сказати: — Спасибі, що ви такі!

Валентин Мороз

“МІЙ НАРОД — ОКРАСА ЗЕМЛІ”

*(Промова на зустрічі з українською молоддю і громадянством,
яка відбулася , 12-го травня ц.р. в Нью Йорку)*

Дорогі друзі . Молода українська громадо! Я в великому боргу перед вами. З першого дня свого побуту тут я ні від кого не бачив стільки теплоти, як від молодих українців. І кожний раз я мав почуття вини, що можу відповісти вам похапцем і бігти далі. Сьогодні я сповнюю свій довг, сьогодні я цілий день з вами. Світ ще не розпався для мене на компоненти, світ ще не став звичайним, світ ще не став для мене спокійним. У мене досі перед очима червоне українське вишиття біля готелю Плаза. Бувають моменти, які залишаються на ціле життя і формують ціле життя. Перша

**Валентин Мороз
промовляє
до молоді
12.5. 1979 р.
в Нью Йорку**

половина мого життя була сформована двома прапорами на Рівенщині під час проголошення української самостійності в 1941 році. Ці два українських прапори в рідному селі збереглися на ціле життя, давали вогонь витерпіти і перемогти.

Те, що я побачив у перший день приїзду до Нью Йорку, червоне вишиття, червоні сорочки українських дівчат були як вибух вулкану на сірому тлі Нью Йорку. Я вже тут два тижні, але це все у мене весь час перед очима. Я бачив дуже багато зборів комсомолу, я сам керував комсомолом, але ніколи не бачив і сотої долі того вогню, того завзяття, яке я побачив в малому гурті української молоді. І там уже біля готеля Плаза, побачивши стільки вогню в молодих українських очах, я сказав собі: Москва програє битву за Україну!

Я ще не знав скільки є членів українських молодечих організацій, ще не знав скільки самих організацій, але для мене було досить побачити вогонь в очах, для мене було досить побачити цю температуру горіння молодого українського життя, я побачив, що це вже перемога. Я писав про квітку серед снігів, тепер я зрозумів, що справжня квітка серед снігів, то

ви, молода Україна в Америці. Я думав, що привіз із собою візу на в'їзд в Америку, тепер я зрозумів — це акт капітуляції, акт капітуляції підписаний КГБ! І справа не в тому, що звільнили одну людину, а тисячі в неволі, Клавзевиц, великий стратег сказав, що армія яка відступає мусить нанести хоч маленький, але смертельний удар, хоч маленькому, але відділові ворога, нанести найменший укус найменшому звірові, алеж тій зграї, що є ворогом. І зрозумів, чому мене так щиро вітали, люди вітали своєю перемогою, бо був розбитий стереотип.

Я одержую багато листів, і от в одному листі одна українська жінка пише:

“Мій чоловік казав, що Мороза ніколи не випустять”. Москва створила дуже сильний стереотип, і що той мур, який вона створила, є непробивний. І тепер ми бачимо, що цей мур можна пробити: Ви вітаєте не особу, ви вітаєте свою перемогу. Часи змінилися, імперія має тріщини і найкращий символ, це історія із моєю працею “Замість останнього слова”. Доки я приїхав сюди я не знав, що це таке, коли ж я взяв у руки, я побачив, що це моя заява до прокуратури, заява передана органам влади. І от навіть серед влади знайшовся хтось, хто випустив це на волю. Чи можуть вони вже надіятись самі на себе?

То не образа для старших, коли скажу, що саме молодь українська внесла найбільше вогню в місію за моє звільнення за звільнення всіх українських полтв'язнів. І я побачив, що та світова тенденція — це вибух активності української молоді. Хто читає “Наше Слово”, той знає, що в останні роки в Польщі більша частина праці робиться молодими, в українській громаді. В Україні рух 60-70 років — це результат діяльності української молоді, молодого покоління, покоління Симоненка. Найкраще сказав про це український поет Вінграновський: “Ми знову є, ми пізні, найпізніші, що наросли з худеньких матерів у саду порубанім, вулкани дивляться з-під наших юних брів”.

Українська молодь в усьому світі — це великий вибуховий потенціал. І наше завдання злучити його — молодь в Україні і молодь у вільному світі — в одну велику силу.

Не вірте, коли вам кажуть, що молода Україна комуністична. Що ви бачили комуністичного в віршах Калинця, в його віршах про державний вітер з Галича. Що ви бачили комуністичного у віршах Стуса? Молода Україна є національна молода Україна, що збудилася, не може бути іншою. Нас обманювали і вас обманювали. Нам казали, нам писали, що на українських маніфестаціях в Америці збираються по три чоловіки, що в українських громадах в Америці є по три чоловіки. Хай вони почують по радіо “Свобода” скільки нас тут, коли ми заспіваємо наш гімн. Хай вони почують скільки нас, коли на майбутній маніфестації під їхньою амбасадомою скажемо звільніть Шухевича!

І ми тут не самі. Нас вітає литовська громада, естонська громада, білоруська громада, нас вітають болгари, хорвати, німці, мадяри. Нас вітає голова міста пан Кач. Нас вітають панове конгресмен Фіш і Мезвінський. І пан Грін.

Скільки можуть вивести на вулицю вони, ті, що видають за советські гроші "Українські вісті" в Нью Йорку? Де вони знайдуть українську молодь, щоб стала під їхні прапори. І ця маніфестація доказ української сили, відповідь на те, що пише советська преса. Я ще раз повертаюсь до квітки, великої квітки серед снігів. Так, ви молода. Америка, молода Україна в Америці — це чудова квітка, що виросла на чужому ґрунті. Я ще раз підкреслюю квітка серед снігів. Ми пройшли великий іспит пеклом, ви пройшли великий іспит раєм. Іспит раєм часом буває трудніший ніж іспит пеклом. Америка з її гігантизмом, з її добробутом, з її філософією, яка каже, що всім треба перетоплюватися в "казані", могла багатьох духово знищити, але вона не могла знищити Україну. Українці залишаються добрими американцями, залишилися українцями. Молодь в сучасному світі велика проблема, ми знаємо про акселерацію, про конфлікт поколінь. Ми знаємо що молодь, яка не має мети, стає страшною, деструктивною силою. Молодь — це ніжний інструмент, молодь може дати або щось чудове, або страшний антисвіт. Ми знаємо про великий варваризм, який несе молодь без мети. І ми бачимо, що молодь, яка захоплена великою національною метою — це золота мелодія. Я досі не можу опам'ятатися від здивування, що може бути стільки чистого вогню в очах, може бути стільки чистого горіння в молодих душах. Той спалах щирости і горіння української молоді, яка зустрічає мене в Америці, це найчистіше і найсвятіше, що я бачив в своєму житті.

Коли вас спитають, коли був заснований І.Інтернаціонал, багато, хто скаже в 1864 році К. Марксом. То не правда. Перший Інтернаціонал був заснований під Перекопом в 17 столітті. Великий лицар Іван Сірко, який мав 69 битв, із них виграв 68, зробив вдалий похід на Крим і вивіз із собою багато українських полонених. І ось, коли всі вертали, коли вже були під Перекопом, коли заяснів на горизонті Дніпро, знайшлися 600 чоловік, які сказали: "Ми хочемо повернутися на Крим, там ми звикли, там нам добре, там теж люди". Дуже засмутився і задумався Іван Сірко і сказав: "Нехай вертають". І коли ці люди — 600 чоловік відійшли, він послав сотню козаків і наказав усіх порубати. Він не кінчав академій, але він добре знав, як по-явився інтернаціонал — треба рубати. То не була фізична втрата 600 чоловік, але то була духовна зараза. Тому, що коли допустити таку філософію, що все одно де жити чи на Україні, чи в Криму. Що все одно, де жити серед своїх, чи серед татарів, тоді виникає страшна філософія вседозволености. Для чого Україна, для чого рідна мати, скрізь однаково. Тоді повна деградація всякої особистости і повна деградація того, що називається людиною. Добрі то були часи, тоді інтуїція казала І. Сіркові і ту інтуїцію не могли збаламутити жодні теорії. Потім часи змінилися, і дехто вже соромиться і каже: не треба інших дратувати, не треба називати себе націоналістом. І мені це казали, я відповідаю сьогодні: Я гордий тим, що я націоналіст!

Не бійтеся називати себе націоналістами. Ніколи не пристосовуйтеся і ви виграєте. Нехай ненаціоналіст ховає від мене, що він ненаціоналіст.. Я ховатися не буду. Я не боюся мати ворогів, бо хто їх має, той має багато друзів. Ми повинні не ховатись, а розбити стереотип, який накинута Мос-

ква Америці. Ми повинні навчати Америку, що націоналізм, то не нацизм. Хай Москва шукає нацистів у себе. Гітлерівські табори були збудовані за московським зразком. У Москві табори були раніше ніж у Німеччині. Коли гітлерівські бомби падали на Ковентрі, у Москві кричали браво. Треба шукати старих нацистів у Москві, а не серед українців.

Не бійтеся, коли вам скажуть про вашу обмеженість, коли вам скажуть, що ви цінуйте свій народ найбільше на світі. Це не гріх бути таким обмеженим. Я знаю, що всі люди рівні — це говорить мій розум. Але разом з тим, я знаю, що мій народ найкращий. Мій народ — окраса землі! Тільки народ, який повірив у свою найвищість, у свою місію, може піти в своє майбутнє, як переможець, може бути будівничим, а не матеріалом, не глиною.

Не дайтеся намовити себе на таку теорію, що скоро буде атомна війна і немає значення до якої нації належимо. Багато було таких теорій. Єгипці вам і скажуть, що скоро буде Армагедон і теж нації не мають значення. Інші вам скажуть, що з'явилися якісь літаючі тарілки і це найважливіше, а нація не має значення! Всю історію були такі теорії, на це ми повинні відповісти: нація — це золота брила, яка не розмінюється на дрібні моменти розрахунків. Світ в якому не було б України, не може існувати. Мене не задовільняє просто фізичне існування моє і моїх нащадків. Філософія аби вижити — це тваринна філософія. Я хочу, щоб мої нащадки були українцями і на ніякий інший варіант не згоджуюся. І якщо, хтось каже, що асиміляція не природна річ, то нехай він асимілюється разом зі мною, а не я з ним. Так, асиміляція була завжди, але в ній були завжди сильні і слабкі: ті, які асимілюють і ті яких асимілюють. Будемо серед сильних, що є будівниками, а не матеріалом!

Може бути надмірний матеріалізм, надмірний ідеалізм, але любов до свого народу ніколи не є надмірною! Не бійтеся любити свій народ аж надто сильно. Це найсвятіше почуття — любити свій народ! Перед вами молодими українцями є особлива місія, відтоді, як уже виграємо бій, як засяє над Києвом синьо-жовтий прапор, буде ще одна велика битва — битва духовна. В Україні маємо особливе завдання, як Святослав. Колись Святослав завойовував степ, завойовував Дике поле між Дніпром і Дунаєм. І робив з нього Україну. Тепер в Україні Дике поле, Москва створила в Україні велику духову пустиню. І це наша місія іти в Україну і будувати Україну духовно, робити з Дикого поля духовну Україну. Це місія молодих українців — готуйтеся до неї вже зараз, вживайтесь в це почуття відповідальності, привчайте ваші плечі до тягару. Готуйтеся бути лицарями Святослава! Я тверезо дивлюсь на речі, я знаю, що є в Америці багато молодих українців байдужих до України. Є багато молодих українців, які ще не збудились. І тому я сьогодні закликаю вас до практичного чину. Колись в Україні був висунутий лозунг у спорті: "один плюс один". Це означало, як ти займаєшся спортом, то агітуй ще одного, щоб він займався також спортом. І я сьогодні хочу, щоб цей лозунг був застосований до великої святої мети, як ти збудився — збуди ще одне молоде українське серце.

Добрий ентузіазм, добра щирість, але найкращим є практичне діло.

Поставимо собі сьогодні завдання подвоїти кількість молодих українців у наших молодечих організаціях. Один плюс один, збуди ще одне українське серце!

Я в Америці небагато днів, але вже більше чуток ніж днів, що я належу до такої то партії, до такої то організації. Відповідаю всім: я належу до вічної невмирущої української партії, яку заснував гетьман Мазепа. І яка має на своєму прапорі напис:

“Нехай вічна буде слава, Же през шаблі маєж права”

У програмі цієї партії написано: покладаємось на живі почуття, а не гасла, вірмо голосові крові, а не теоріям. Пам'ятаймо що всі українці то одна кров, що вся Україна — одне велике серце. У програмі цієї партії написано: збудуймо спочатку Україну, а тоді будемо суперечатися, що краще — соціалізм чи націоналізм, ліві чи праві, монархісти чи республіканці. Будемо мати Україну — будемо мати все, тоді кожна доктрина і теорія буде крутити колеса в нашому млині, буде мати в собі будівничих. Доки немає української держави, доти будь-яка найкраща теорія буде на користь чужинцям, буде деструктивною силою. Я прийняв би в Україні будь-який уряд, під будь-яким кольором, аби він був українським, аби він стояв на позиціях самостійництва. Кольори змінюються — лишається нація! Але справа в тім, що в Україні тепер немає уряду, в Україні є адміністрація. Урядом в Україні є КГБ. І тому смішно виглядає дискусія, чи є УССР спадкоємцем національного уряду. Тому немає сенсу дискусія, яким шляхом будувати Україну — революційним чи еволюційним. Ясна річ, що зараз закликати до збройної боротьби в Україні — це був би злочин. Це означало б дати Москві змогу винищити всю свідому Україну. Але скільки б не вели культурницької праці, скільки б ми не вели комбінацій, врешті врешт на вулицю повинні вийти люди в одностроях зі зброєю в руках і довершити справу.

Не біймося вчитися у большевиків, не біймося вчитися у Леніна, який назвав: “ніяка влада не впаде, доки її не скинуть”. І тому я з тими, що в одностроях — це майбуття України! Мої погляди не є ліві, але це не означає, що відкидаю українську молодь лівих поглядів. Немає лівої і правої молоді — є українська молодь! Молодь це світ, який ще треба збудувати. І моя найгарячіша мрія — це зробити так, щоб вся молодеча лава, яка тут є українська, ніколи на розпалась, і так в єдиному пориві рушила на Київ, коли прийде великий час. Я з великою радістю побуваю в усіх молодечих літніх українських таборах, якщо мене запросять. Без різниці, які організації керують тими таборами.

Всі ми з'єднані великим Тризубом. Ми українці маємо чудовий герб. Тризуб — це символ дерева життя. Це дерево українського життя, яке нікому не вдалося зрубати. Наш святий Тризуб має тепер нову символіку: нову триєдиність: нація, віра і право людини мати гідне місце в світі! Будемо різних поглядів, але у межах духового українства, сперечаймося, але не йдім за розумом до чужинців. І навіть, як сваримося, навчимося сваритися так, щоб не було сварки.

ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ НАДАЛА В. МОРОЗОВІ ЗВАННЯ ПОЧЕСНОГО ЧЛЕНА СУМ

У вівторок 29-го травня о год. 9-й вечора в Домі ОУВФ на 136 2-га Евеню, в Нью Йорку, Центральна Управа Спілки Української Молоді і частина Крайової Управи СУМ в Америці відбули зворушливу зустріч з Валентином Морозом. Голова ЦУ СУМ, мгр. Євген Гановський, вітаючи Валентина Мороза, як Нескореного Борця за ідеали Української Нації, представив всіх учасників зустрічі. Голова Центральної Виховної Ради з Бельгії, мгр. О. Коваль, в короткому слові подав Дорогому Гостеві, головніші лінії постанови і дії СУМ в Україні, що виріс на традиціях боротьби визвольних змагань українського народу і разом з СБУ був найбільшою помітною силою спротиву того періоду, а відтак цю ідею перебрала молодь в рамках відновленого СУМ на чужині. Інж. М. Шмігель, голсаа КУ СУМ в Америці, коротко представив специфічну діяльність СУМ в Америці, запрошуючи Достойного Гостя взяти участь на сумівських вишкільних таборах. В своєму короткому зверненні до сумівського проводу, В. Мороз висловив признання для СУМ за вдержання того вогню великої сумівської ідеї і виховання, який зберігає від асиміляції. В. Мороз говорив коротко, дружньо, виявляючи глибоке розуміння проблем української молоді та її невідкладних завдань.

Наступного дня відбулося засідання ЦУ, на якому крім організаційно-виховних справ розглянено різні аспекти пов'язані з прибуттям Валентина Мороза у вільний світ, висловивши велику радість з того приводу, вважаючи, що ідеї голошені В. Морозом співпадають з Виховним Ідеалом СУМ. Боротьба за цей ідеал і героїчна постава Валентина Мороза на протязі довгих років перебування в московських тюрмах і концтаборах заслужовують на особливий вияв вдячності з боку української молоді, яка одержала в особі Валентина Мороза живий приклад до наслідування. Тому ЦУ СУМ вирішила наділити Валентина Мороза — героя і Борця за Волю України, званням Почесного Члена Спілки Української Молоді.

У своїх нарадах Центральна Управа СУМ розглянула цілу низку питань пов'язаних з сучасною дією Спілки: активізацію сумівського членства з нагоди цьогорічного таборування, проблематику сумівських видань, справи Секретаріату ЦУ СУМ, висилка делегації на 40-ліття хіротонії Блаженішого Патріярха Йосифа в Римі, масову участь сумівської молоді в жовтні цього року у Мюнхені, у 20-ліття геройської смерті Провідника ОУН — Степана Бандери, та інші справи.

Засідання ЦУ СУМ, через широкую проблематику, протягнулося на два дні і закінчилося у четвер вечером, 31-го травня 1979 року, о 8-мій годині вечора.

Кожний вибирає власну дорогу, дуже різні дороги людські, але пам'ятаймо, що вибираючись в дорогу мусимо взяти з собою три великі речі: синьо-жовтий прапор, святий Тризуб і святе велике гасло:

Смерть імперії — свобода Україні!

Ідеологічні Теми

В пошану Валентина Мороза

“ЛИС ТА ЇЖАК”

*І стаття вперше появилася в ідеологічно-політичному бюлетені
Товариства Української Студіюючої Молоді — ТУСМ —
“Проти Хвиль” . /*

Давно тому, стародавній грецький поет, Аркілокус, написав наступну, з-зовні просту фразу, за якою, все ж таки, ховається глибока істина: “Лис знає багато речей, але їжак знає одну велику річ.” Хитрий лис вміє полювати різними способами, маючи безліч спроможностей для здійснювання його різноманітних бажань. Однак, впертий, недоступний їжак живе далеко простішим життям, бо він цілком впевнений в одному: на нього не буде ніхто, навіть хитрий лис, полювати, через його природу, зовсім достатню охорону — його колючі голки. Спираючись на цьому, відомий сучасний професор історії, Ізая Берлін, поділив людей, чи радше їхні інтегральні здібності до мислення, на дві окремі категорії — “лиси” та “їжаки”. В його проникливій метафоричній аналізі, “лис” — це така людина, яка виявляє спроможність об’єктивно відмітити всі галузі життя в їхній відмінній різноманітності. А з другої сторони, вся ментальність, свідомість, та духовість “їжаків” черпає свою динамічну життєвість від одної, понад усім іншим панівної, суб’єктивної візії. Всі їхні уявлення, мислення, та відчуження вповні підлягають головним принциповим приматам визначенням цієї візії. Слід відмітити, що обидва зразки людей — “лис” та “їжак”, мають певний плян, чи ідеал майбутнього, що впливає від присвоєних та елементарних ідейно-світоглядних течій. Але, різниця в тім, що обоє реалізують свій властивий ідеал цілком інакшими способами, окремими, відмінними від себе, само-впровадженими шляхами. Все, що доторкає грань підсвідомості “лиса” та є ним спостережене реєструється автоматично під знаменом “знання” чи “інформація”. Натомість, одержимий “їжак” у всьому майже розпачливо шукає знаряддя далеко вищої субстанції, бо шукає ознак “Віри”, — а це значить віра, що його візія є правильною, безперечною, незаступною і тому вона себе просто мусить здійснити сама, бо інакше життя втратило б усяке глибше значення.

Знання “лиса” можна окреслити як “космополітичний” ідеал, що містить у собі майже увесь комплекс здобутків усього людства. Але, іноді людина доходить до такого пожему людської свідомості, що ніяк не надається бути знанням. Цей найвищий духовий пожем — це “Віра”. Отже, Віра — це неначе “універсальна” ідея, в протизагу “космополітичній”, що формує са-

му суть людства, вишліфовує його морально-принциповий підклад ідентичності, та визначає рамці людської свідомості. Без цього важливого підмету впертої, незламної, "їжацької" Віри, "космос" нашого "лиса", механістично зліплений до купи з неспоріднених часток, був би безпричинним. Різниця ще далі в тому, що ідеал "лиса" знаменується постійною плиткістю, бо є оснований на "знанні", здобутому в зовнішньому світі, що сам знаходиться увесь час в стані нестійкої плиткості. Натомість, колючість "їжака" є неначе ідеологія людини, що хоронить її в кожній хвилині та робить її відпорним на всякого рода зовнішні впливи. Отже, ця ідеологія — це особлива "Віра" людини, а "їжак" — це неначе революційний апостол, який майже одержимо, фанатично бореться в ім'я своєї революційної візії. Кожною, навіть найдрібнішою ниткою й шматком його живучості, він вірить в ту візію, до тієї міри, що ця візія опановує цілість його ідентичної свідомості.

Щоби далі не розводитися над цією метафорою, слід пояснити її вартість у зв'язку з боево-революційною свідомістю нашої визвольної боротьби. Немає сумніву, що одержима логіка "їжака" далеко перевищує, що назвемо /через брак кращого слова/, стисло наукову логіку "лиса". Певно ж такі псевдо-науковці на зразок "лиса" є дуже хитрі. Вміють викрутитися з кожної ситуації. Однак, тому, що хитрощами живуть, таки хитрощами вмирають. Навіть деколи легко буде їх перехитрити, бо їхня постава, як це вже було відмічено, значно нестійка. Різноманітність їх космополітичних зацікавлень не дозволяє їм віддати більшій увазі для одної, понад усе іншої важливої справи.

На відворотній стороні, маємо тих впертих "їжаків", це ті апостоли Великої Ідеї. Як той стародавній грецький поет сказав, вони знають лише одну велику річ: апостол Української Національної Революції знає тільки, що Україна м у с и т ь бути вільною! Його "космос" не характеризується багато-гранною різноманітністю, але, навпаки, — особливий "космос" українського націоналіста-революціонера є тільки Україна, бо, поза Богом, Україна є найвищою істиною. Україна є самотня реальність в світі, що надає повної живучості всьому іншому. Вона є незаступимим, суттєвим підкладом свідомості такого апостола. Поглянемо на ліричні слова одного з таких апостолів, Миколи Кульчинського, сучасного українського поета — "Пісне моя українська! Моя муко, моя любо, моя згубо. Ти народила на світ мою свідомість, випестила, і понесла в безкраї страждань і радощів. Почувши тебе на чужині, линув на твій поклик, бо то був поклик крові. Завмирав і найдрібнішим нервом всмоктував твою жагу, твій смуток, твій біль і твою впевненість. Довкола зникло все, бо у всьому була ти. Я жив тобою, кохав тебе і віддавався тобі. Ти дала мені хвилини, що стануть моєю вічністю, стала сенсом мого існування".

Апостол, разом з своєю Вірою, озброєний повним вантажем ідейних рушниць та морально-принципових багнетів його ідеологічного кредо, подібно як їжак з його колючками, є відпорний на всілякі зовнішні впливи та тиски. Лис, навіть з усіма його хитрощами, не то, що ніяк не зловить їжака, але й не відважиться до нього приступити. Подібно, апостол є також від-

порний на розкладові авантюри та занецижуючи опортуністичні хитрощі, чи вони будуть заініційовані знутри, з власних рядів, або з-зовні, наслідком ворожої провокації. Такі принципово-половинчасті "опортуністи", "реалітетики", та "хитруни" іноді навіть відважуються знецінити тих дійсних, одержимих, та безкомпромісових апостолів-захисників Великої Ідеї, приділяючи їм прозору назву "романтиків", "лицарів абсурду", які йдуть з "мотивом на сонце", бо, мовляв, в боротьбі не числяться з реальними "конкретними обставинами". Однак, будучи наркоманами свого само-впорскуваного опіюму зневіри, ці псевдо-науковці стають прикованими рабами тих, самих, "конкретних обставин", бо бракує в них Віри — віри у власні сили, віри у свою Правду, чи віри в те, що можна піднятися понад ці пригноблюючі "конкретні обставини" і, тим самим, зажити чесно та гідно, будучи господарем власної долі. Такі "хитруни" будуть перші, що підуть на уступки, на компроміс на полі засад, тільки щоб тепер здобути мінімальної користі, або, щоб мати чим чванитись перед народом в свій типічно демагогічний спосіб. А найхитріші з цих "хитрунів" навіть будуть розпачливо твердити, що такі "тактичні маневри" з їхньої сторони були зовсім принциповими!/, бо, мовляв, принцип котрий вони визнають передбачує більш зрівноважену боротьбу за поступово зростаючі, конкретні здобутки. Деколи, у принагідній ситуації, такий повищого зразку "реаліст" потрапить цілковито знецінити засадничі, морально-принципові засади визвольної боротьби, мотивуючи тим, що йому було вигідно так поступати, під тиском тимчасових обставин, чи задля своїх тактичних міркувань. Виходить, що принципові первні мають підплягати цим псевдо-науковим, плитким тактичним імперативам.

В протизвагу, до них апостол-революціонер пояснює таку тактику не як принциповість, але як безхребетність, навіть яничарську зраду, бо принцип ніколи не міняється в одній хвилі, стоячи на одній позиції, а в наступній — на цілком інакшій. Це вже не є позиція, але тільки пихата театральна поза. Якщо маємо будувати державу тоді вже нарешті навчімося думати державницькими категоріями, що є основані на певних тривких принципах політики, а не такими рабськими категоріями тактичного політиканства. Принцип все мусить бути стійкий та одномірний, не зважаючи на мінливість даних умовин, чи на "реальність" тих тимчасових "конкретних обставин". Історія політичної думки ясно вказує на те, що сама ця політично-історична "конкретність" є завжди відкрита до всякого роду вигідної "хитрунської" інтерпретації, часто за штучним примаскуванням по-суті фальшивого ярлика "науковості".

Історія сама від себе не розвивається. Її творять люди. Власне, апостол — це сама квінтесенція цієї динамічної творчості. Апостол-революціонер, своєю волевою напругою, творить обставини, що, в його оцінці, будуть для нього найбільш привабливими в процесі боротьби та в досягненню його цілей. Своєю пробілюючою Вірою, він легко підкорює ці "конкретні обставини" та розриває пригноблюючі пута існуючої "реальності", і на місці цього, ставить власний ідеал, власну містику кращого майбутнього. Принцип апостола це ґранітна сила, якої ніяка світська сила не розібере. Натомість, "принцип нашого "хитруна", повищого зразку, складається з дрібних камінчи-

ків піску і при навіть найменшому, ледви-що помітному захитанні, ціла ілюзія на химерапринциповості розсипається і переходить в первісний стан спорохніння.

Вже повинно бути ясно, що “хитрощами”, т.зв. тактикою, не можливо здобути державність України і навіки подолати звироднілий дух брутальної безбожницької народо-вбивчої Московщини. Можливо, наш апостол Віри, оповісник Великої Ідеї, занаївний, щоб зрозуміти логіку таких “хитрувань”, особливо в умовах затяжної боротьби, що ведеться за саме єство і субстанцію нації. Ні — справа не в тім. Суть в тому, що морально-принципова безкомпромісова, революційна чистота на це не дозволяє, бо пояснює це як найпідліший злочин та гріх супроти самої боротьби. Його апостольська аскетична етика в боротьбі, його властивий, аналогічний імператив у всьому бути чистим під кожним оглядом якісно перевищує та негує типово плебейську логіку хитрування. В постаті такого революційного апостола є уособлена далеко вища грань людської свідомості — тобто Віра. Віра перевищує голу логіку. Віра подолає все, навіть ті “конкретні обставини”, бо вона витворює з себе героїчну мораль, боєву стихію, яка одним махом змітає в боротьбі всілякі ілюзії слабкості власних сил, рішучо перекреслює всілякі тенденції до самовстановленого рабства серед народних мас. Споконвічний клич такого апостола-революціонера, це клич легендарної української армії Січових Стрільців: “або воля, або смерть.” Значить що апостол в жодних умовах не піддається, бо так вимагає ним прийнята стихія боротьби. Натомість, “хитрун”—тактик, визнавши стихію вигідності, все буде готовий напитулювати, задля причин тимчасової тактичної оперативності.

Ще в ніякій боротьбі, де самі духово-творчі, само-увічнінені життєві рушії нації були суворо загрожені, сама гола логіка не була переможною. Тільки Віра перемагає. Раз Віра стане невід'ємною частиною духа і волі нації, з разом коли її носії-апостоли стануть живим втіленням цієї ж Віри, тоді вже ніяк її викорінити, тоді ця Віра стає вічною, безсмертною, незнищимою силою.

В оцінці цього автора, Валентин Мороз старається це саме насвітлити, в метафоричній формі, в своєму глибоко символічному листі до сина /також на ім'я Валентин/. Цей лист подуманий як його тюремний “гостинець” для хлопця, з нагоди уродин молодця. В дійсності, одначе, цей лист, це Валентина Мороза “гостинець” для всієї української молоді. Отже, тому вважаємо відповідним подати повний текст цього символічного листа:

Серпень, 1972 р.

“Ще день, ще ніч — завтра...

Увійдеш до мене із серпневого дня — засмаглий, чорноокий, у вишиваній сорочці з темногарячими грудьми...

У холоді сирих вуглів, у ненагрітому царстві сірого зимна — явишся мені золотим птахом з далекої Волі.

Випустиш на стіл золотого півня — могутню музику серпневих ранків. І на всьому, з чим явишся, горітиме поцілунок Волі: на гарячому вишитті з Гу-

цупщини, на окриленості погляд і на мелодії слів. І вже не винесу тобі гостинця, що ніс через дорогу заєць, бо ти вже завеликий. Будеш сидіти за столом на тамтому боці. З плечима, що вже зарисувались по-чоловічому твердо. Будеш чекально приглядатися до мене: а з чим прийшов?

І за кожним разом все більше голоду в твоїх очах і кожного разу все тяжчають гостинці, що їх приношу тобі.

Колись ... то тоді один день прожив на світі, і світ перемінився на велику пісню, а в мене перший раз ворухнулася тривога: з чим прийду?

Бо вже є ти, — а я ще ніякий.

Бо вже є ти, — а я ще випадковий.

Бо вже є ти, — а я ще не став собою.

Ти розгорнув у мені крила, а крила — то неспокій. І вже ніколи не гамувалася тривога з чим прийду?

Так я викував дужість — бо є ти.

Вже маю з чим увійти до тебе.

Винесу тобі худу постать назустріч — тверду й тонку, як гартоване лезо.

Ще винесу радість — від того, що я є чистий.

Бути у всьому чистим — для тебе.

Ще винесу міць свою, гартовану у холоді двометрових мурів, у вічній вологості сірого присмерку.

Ти вже підеш, а я щось візьму від тебе — щось дуже своє і знайоме і понесу у тюремні ночі на мою постіль, тверду, і чисту, в моє зголодніле чекання. Воно дуже м'яке і зворушливе, але з голками, немов їжак, і нікому не дається в руки.

Воно потоне в мені без останку і буде довго неозиватися, але потім з нього закам'яніє велика твердість.

Ще день, ще ніч — завтра ...

Вже маю з чим увійти до тебе..."

Щоби правильно оцінити цей прекрасний та зворушливий лист, чи "гостинець" В. Мороза, треба насамперед зрозуміти, що це не є тільки звичайна розмова між батьком і сином. Тут, в цьому листі, Мороз передає свою тюремну заяву одержимості, свій палкий та мужній маніфест Віри перед молодим нескореним духом Воюючої України. Цей "гостинець" — це не-наче останнє "послання" до української молоді від "новітнього Кобзаря", незламного Апостола Великої Ідеї, могутнього борця за Правду.

Ніхто не може заперечити того, що в самій особі Мороза вже тепер є уосіблені всі придушені прагнення. Та неугасимі надії молодого покоління Української Нації. Сам Мороз ніколи не вибирав для себе цієї ролі. Все ж таки, він став символом цілої епохи сучасних визвольних змагань українського народу, власне тому, бо зрозумів необхідну потребу "бути у всьому чистим". Ця "чистота" — це його радикально сувора, морально-безкомпромісова, апостольська принциповість. Ця принципова чистота в боротьбі, — це його "гостинець" для сина, чи радше, це його кровю посвячений подарунок для кожного молодого національно свідомого українця.

А те “щось”, з якого “закамяніє велика твердість”, про що пише Мороз, — це його непохитна Віра; ця Віра невідомо лучить його з молодим духом Нескореної Воюючої України; це є то “щось”, яке просто не дозволяє Морозові, навіть на частку одного градуса, примирити горячковість його переконань та повністю опановану впевненість в остаточну перемогу поневоленої Української Нації; ця Віра — це немов ковальський молот, що викував і загартував у Мороза незламний, безкомпромісовий хребет принципівості, немов “гартоване лезо”. Отже “гостинець”, що Мороз передає нам, — це його безперечно запевнення гарантія, що він ніколи не заломиться, не заплямить “чистоту” ідеалів, за яких він віддає життя в боротьбі.

“Хитрощами” Мороз, видно, ніколи не вмів займатися. Він міг, очевидно, заломатися, капітулювати перед жорстоким терором людино-невисного більшовизму, і тому ніколи не став би символом; вже не міг би бути апостолом, бо на його душі лягла б нестерта пляма. І так Мороз просидів довгі літа в тюрмі, бо не мав іншого вибору, — мусів залишитися “чистим”. Він зрозумів, що Україна мала досить “хитрунів”, які постійно заплондровували її та продавали за “миску сочевиці”.

Він глибоко усвідомив собі, що настала пора, яка вимагає апостолів: “Апостоли! Апостоли потрібні сучасній Україні, — а не ситі пристосованці — реалісти з їх аргументами. Ні один духовий переворот не відбувся без апостолів.

Сучасне українське відродження також не можливе без них.” /Серед Снігів/ Валентин Мороз став таким апостолом!

Мороз ні разу не покликався на т.зв. “радянську конституцію”, хоч би для тактичного маневру, так як інші “дисиденти” це дуже вдатно робили, між ними й навіть Іван Дзюба, якого колись громадність прагнула, щоб став символом боротьби. Мороз, однак, є апостол “аристократ духа” а не тактик — “хитрун”. Тому, одиницею, що цей непохитний Каменярь знав було те, що мусів “лупати скалу”; він розумів лише прямий захист своєї Віри, власної Правди! І дійсно дивно, що ще ніхто з тих само-визначених “науковців-реалістів” серед української діаспори не відважилися назвати Мороза “дитячим романтиком”, чи “лицарем абсурду”; напевно тому, бо непопулярно було б цим принципово-половинчастим демагогом неfortunно розкрити себе в такий спосіб, очевидно, задля тактичних міркувань. Але, можливо навіть ці по-суті опортуністичні песимісти і недоуки вже нарешті навчилися, що такі безкомпромісові революціонери-апостоли, на зразок Валентина Мороза, є, власне, тими прозорими Прометейми поневоленої нації, які власною волею та за власним ідеалом життя цілеспрямовано та рішучо проблискують цілком освічений шлях Визволення.

Боротьба “хитрощами”, оперта на облудній надії, що лише поступовими, інкрементними здобутками поволі дійдеться до повної незалежності, в дійсності, тільки затемнює блискучу яскравість правильного шляху визволення. У висліді такої самої боротьби “хитрощами”, Іван Дзюба вже третій раз написав покайну заяву. Натомість, Мороз замість покайної заяви, пише цю революційного змісту одержиму заяву безкомпромісо-

МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ — ВЕЛИКИЙ УЧЕНЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Микола Міхновський — основник модерного українського націоналістичного руху. Ця його історична заслуга пов'язана з тим, що він перший примінив ідеї Тараса Шевченка в політичній думці та дії.

Тарас Шевченко мав за свого життя безліч приятелів та поклонників, з яких деякі /Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш, Данило Мордовець, Василь Білозерський, Микола Гулак/ примінювали в своїх писаннях та розголошували окремі ідеї нашого Великого Кобзаря. Можливо, що біля Кирило-Методіївського Братства могли згуртуватися люди, які були б оформили справжню самостійницько-визвольну організацію, якщо б окупантська російська влада не була зараня розгромила цю групу. В наслідок цього український національний рух під російською окупацією розділився на два крила: одно, консервативне, відходить від безпосередньої національної політичної дії та концентрується на науковій та культурній дії; друге крило — ліберальне — починає скупчуватися довкола Михайла Драгоманова та активізується в політиці по стороні антирежимної боротьби з наміром зреформувати російську імперію на федерацію різних націй. Перша група духово ближча до Шевченка, але резигнує з політичного визволення. Друга група сприймає ідеї Шевченка половинчато, бо лише в аспекті соціального визволення та наголошування ліберального режиму, але ігнорує центральну Шевченкову тезу: “в своїй хаті, своя правда і сила і воля,” себто відступає від примату державного визволення.

В такій загальній ситуації в Україні прийшов на світ 1873 р. Микола Іванович Міхновський в селі Турівка, Прилуцького повіту, Полтавської губернії, себто в тій частині України, де Тарас Шевченко перебував найбільше і найчастіше. В Прилуках Шевченко був аж три рази, а в селі Турівка, в якій жила родина Міхновських, Шевченко був рівно 30 років перед тим, в 1843 р., відвідуючи визначного тодішнього українського історика та письменника, Миколу Маркевича, котрий мав там свій маєток. Батько Миколи Міхновського був у Турівці парохом. Отже, Міхновські і Маркевичі бу-

◀ вости в палаючому жанрі “апостольського горіння”. Тому, він, а не Дзюба, став символом національно-визвольного руху в цілості. Якщо б знайшлися більше Морозів, які замість розпачливо каятись перед жорстоким наступом ворога, стали твердо на власні позиції, тоді процес визволення був би на багато прискорений. Нашим обов'язком, обов'язком української молоді, є вирушати та в щоденному житті плекати такий культ революційного апостольства, викувати морально — безкомпромісову принципову твердість залишитися “чистими”. Будьмо апостолами!

МАЙМО ДОСИТЬ ВІДВАГИ ПОВІРИТИ В УКРАЇНУ!

ли провідними родинами в Турівці. Син Миколи Маркевича, Андрій /1830 — 1907/, міг би причинитися до посилення пієтизму у Миколи Міхновського до Тараса Шевченка, бо сам він був не лише особистим приятелем нашого генія, але й композитором музичних творів до слів Шевченка та поклонником пам'яті та культу цього великого українця. Родина Міхновських походила з давнього козацького-священничого роду, й тому християнсько-козацький світогляд та тематика Шевченка стали їм зразу дуже близькі. Помимо заборони, отець протоієрей Іван Міхновський завжди нескорено виголошував свої проповіді по-українськи та постійно наголошував важливість збереження і плекання в народі національних традицій.

Уже учнем Прилуцької гімназії Микола Міхновський виявляє патріотично-організаційний хист, бо творить там учнівське товариство для поглиблення українознавства та плекання українських традицій. За його ж почином таке товариство вкортці постає теж у Лубенській гімназії. Згодом Микола переходить на студії до Київського Університету св. Володимира на факультеті права, де в скорому часі відзначається своїм патріотизмом та чудовим знанням напам'ять поезій Тараса Шевченка. Але, між студентами шириться тоді, себто на початку 1890-тих років, соціалізм, і доходить до поділу між студентами на дві групи — соціалізму і патріотичну

В провіді цієї другої опиняється Микола Міхновський і Володимир Шемет. Перша група починає добачувати суть всього зла в суспільстві в поділі на класи та в класовій нерівності й експлуатації, а друга вважає Росію та цілу імперську державу причиною всього зла, бо вони тримають в неволі весь український нарід.

І саме ця друга група студентів організує навесну 1891 р. поїздку до Канева на могилу Тараса Шевченка згідно зі звичаєм, що почав прийматися в патріотичних колах, бо такі поїздки набирали паломницького характеру. В емоційному напнятті хвилини, 18-тирічний Микола пропонує біля могили свого уже тоді надхненника й національного пророка заснувати товариство, яке не лише культивувало б ідеї Шевченка, але й яке намагалося б їх приміювати для визволення України. Присутні з радістю прийняли цей задум і створили "Братство Тарасівців". Згодом "тарасівці" випрацювали свою програму під назвою "професіон де фуа". Її текст доцільно навести, бо він вказує на вплив Шевченкових ідей: 1/ розбиття московських кайданів і визволення російських народів з-під гнітючого їх деспотизму й централізму; 2/ відновлення й вироблення серед інтелігенції й народніх мас українських національних почувань; 3/ піклування про народний добробут; 4/ праця в дусі такого ладу, де не буде місця ні визискувачам, ні визискуванім, а буде місце ціло-українській національній родині; 5/ віддання всіх своїх сил на визволення української нації.

В повищих точках висловлена Шевченкова національна ідеологія: поєднання боротьби проти російського імперіялізму з боротьбою проти тоталітарного режиму, знищення рабства й малоросіянства, що поширилося в наслідок русифікації та денаціоналізації України окупантами, політика в інтересі цілого народу, а не лише одної якоїсь його частини чи класу.

си, встановлення справедливого волелюбного й народоправного ладу в українській державі, чого вимагає культурний, політичний і соціально-економічний націоналізм, войовничий визвольний рух. Юрій Липа, син голови Братства Тарасівців, ствердив у своїй статті про це товариство, що не його батько, а власне Микола Міхновський був "спірітус мовенс і пробойовиком піонером нової ідеї."

В 1895 р. Міхновський, ще студентом університету, переклав з російської мови на українську повість Тараса Шевченка "Музика". В той спосіб Міхновський задемонстрував свою непокору щодо російської заборони друкувати книжки по-українськи та виявив своє переконання, що українська мова, література і культура є не гірші від російської. Його переклад був видрукований ще цього самого року у Львові в журналі "Зоря".

Коли ж 1900 р. створилася Революційна Українська Партія /РУП/, то Міхновський. добачуючи в ній початок справжнього все-народного визвольного руху, виголосив доповідь з наміром, щоб вона стала програмою РУП. І цю доповідь він виголосив, як цього можна було сподіватися, на святі свого духового батька — Тараса Шевченка — в місті Полтаві. Цю промову Міхновський згодом дещо поширив, і вона була прийнята керівництвом РУП за своєрідну програмову мету під наголовком "Самостійна Україна". Її видруковано та масово поширено по всій Україні /під російською та австрійською окупацією/. Вона, властиво, є розширенням та обаргументованням тез Братства Тарасівців. І не диво, що Тарас Шевченко : займає в цьому трактаті осереднє місце у виводі прав українського народу на всю державу. Шевченко — це необхідна ланка між козацько-гетьманською державою та сучасністю. Міхновський твердив: "доки нація живе, доки відчуває себе живою і сильною, доти нема місця для задавнення /перейславської конституції гетьманської української держави — А.Б./ Мова про задавнення не може грати ніякої ролі, бо наш народ своїми повсякчасними протестами проти ланування Москви /Дорошенко, Мазепа, Кирило-Методіївське Братство, Шевченко, селянські повстання 80-тих рр. і т.д./ перервав течію задавнення, давши напрям розв'язати суперечку про обов'язковість Перейславської конституції тим способом який може уважатися єдино дійсним і серйозним, цебто силою." Міхновський виразно визначив своє відношення до Тараса Шевченка: "... першовісника сучасного політичного українства — Шевченка, не зрозуміло ні його власне покоління, ані поблизькі до нього. Коли Шевченко своїми стражданнями й смертю освятив шлях боротьби за волю політичну, національну та економічну українського народу, то поблизькі до нього покоління з так званого українфільського табору на своїм прапорі написали: "робім так, щоб ніхто ніде не бачив нашої роботи!" Ці покоління "білих горлиць" своїм псевдо-патріотизмом деморалізували ціле українське суспільство в протязі півстоліття. Налякані стражданнями Шевченка, а почасти й прикростями, яких зазнали його товариші, ці покоління виплекали цілий культ страхополохства, виробили цілу релігію льяльності, ці покоління своїм нечуваним сервілізмом, своєю безідейністю, своєю незвичайною інертністю відіпхнули від себе цілий ряд рухів

молоді, що стояла на українсько-національному ґрунті..... Таким чином українофіли лишилися без потомства, і сучасна молода Україна вважає себе безпосереднім спадкоємцем Шевченка, а її традиції йдуть до Мазепи, Хмельницького, та короля Данила, минаючи українофілів."

На основі повищих висновків із "Самостійної України" можемо ствердити, що в тезах Миколи Міхновського є проєкція націоналістичної історіософії. Тарас Шевченко переносить державницько-націоналістичні ідеї від козацької та княжої доби до наших поколінь. Міхновський також основник визвольно-революційної етики, протиставляючи її еволюційно-пацифістичній. Він розрізняє між Шевченковим принципіалізмом та безкомпромісовістю і українофільським мінімалізмом та безпринциповістю. Національно-державні критерії ставить понад всякими партікулятизмами і малоросійською безполітичністю.

Згідно з Шевченком, який бачив прийдешню могутню все-українську державу від Карпат по Кавказ, Микола Міхновський формулює політичними термінами модерний принцип державників-сборників:

"Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від Карпатів аж по Кавказ".

Так само як Тарас Шевченко дуже високо оцінював національну роль Івана Котляревського, так і Микола Міхновський. Він виступив 1900-го року з "Відкритим листом до російського міністра внутрішніх справ Сіпягіна" в обороні українськості Котляревського, основоположника модерної української літературної мови, якому належалося дати напис на пам'ятнику, побудованому в Полтаві, в українській мові. Але російські шовіністи, притримуючися Емського Указу з 17-го травня 1876 р. не допустили до цього. Шевченко возвеличав ще в 1838 р. історичну роль Івана Котляревського в поемі "На вічну пам'ять Котляревському" словами:

Будеш, батьку, панувати
Поки живуть люди;
Поки сонце з неба сяє,
Тебе не забудуть!

Міхновський, знаючи добре повищу Шевченкову оцінку, надав великої ваги, як національній події, відкриттю й посвяченню пам'ятника Котляревському 1900 р. в місті його народження.

далі буде

Поезія · Проза

Валентин Мороз

БЕНКЕТ

Обсталяю світ, немов нову світлицю:
Відкрию вікна широко, як очі,
Червоними квітками розмалюю
Блакитні стіни.
І гостей запрошу
За стіл кленовий, повний білих яблук.
Закукурікають зелені куманиці,
Затріпотять над келихами дужо.
І я скажу до всіх єдиний товст:
— Давайте вип'ємо, щоб яблука родили,
А діти рум'яніли у колисці.
А ще, — скажу, — до дна, і лиш до дна,
Щоб йшли дощі на ваші добрі руки,
Щоб ти Іване, не сваривсь брутально,
Не стверджував би право на матюк
Невмитими, сухими мозолями.
Та й добре, якби всюди злії люди
В житті для нас народжувало вдруге —
Ніжнішали б, душею леbedили...
А ще давайте вип'ємо за те,
Щоб люди вміли гарно говорити,
Щоб наша мова нагадала нам
Глибоководний запах чорнобривців
Або тополі грацію і силу.
Я так скажу,
Ми вип'ємо за все,
Останні краплі виплеснемо в небо.
Увечорі із того будуть зорі.
А ми при зорях будемо стівати,
І мріяти, що ми на світі — вічні...

ТВЕРДІ МЕЛОДІЇ

Чистій пам'яті Михайла Сороки присвячую

Несемо, горді, твою домовину, і в нашому кроці — залізо.

Над могилою кошового не плачуть. Такі, як ти — поза межами плачу, поза межами болю, і узвичаєне слово “скорбота” — не для них. Ти не вмер. Ще за життя ти став монументом; до нього ішли торкнутися, аби відчутти силу. Між такими був я.

Над Україною — чорний орел. Везуть кошового. Давно вже мало не битися твоє серце — за законом живих, — а воно все билось. Залізне серце виковує для себе власні закони. Не могло не битися — ним рухав Н а к а з . Не могло не битися — ти був серцем громади. Ти був кошовим. Давно відрахувала зозуля твої роки, а ти все жив, і жив — поза межами часу, — і беріг у грудях залізне серце. Не відав, кому передати. Де віднайдуться груди, в яких би воно не пропало? Де віднайдуться руки, годні носити кам'яну вагу?

Ти був кошовим. І стояв твій кіш за Дунаєм, під чужими зорями. І там, на далекій далині, під холодними вітрами ностальгії, падали найвищі. А ти підпирав їх залізним раменом, бо ти — кошовий. Багато впало б, якби не твоє залізне рамено. Кошовому — важче, ніж гетьманові. Навіть у Великому Лузі, на рідній землі. Денно й нічно — серед людей, раптом дуже сильних, і раптом дуже слабих. Як гірська річка, що живиться від дощів і не відає середини: то загрозливо гуркоче буйним багатовод'ям, то безсило пропадає на мілинах, серед сухої ріні.

Ти знав, як бути кошовим. Ти був для того, щоб ве с т и . І зробили тебе кошовим не люди, а голос наказу. Бо люди недовго кланяються кумирам, що їх понаставляли самі. І у великий мороз, і в люте бездошч'я джерела твої дихали рівним пульсом, — силою вождя. І сила їх родилася не з дощу. Ти не залежав від погоди, і через те був Вождь.

Ми, що явилися з університетських лав, багато знали про мудрість, і за її критерієм цінували все на світі. Лиш ми не відали, що значить — с и л а . Ти переплутав наші критерії. Ти чимось різнився, хоч був не з тих, що кидаються в очі. Ти чимось різнився від загалу, і ми не могли розпізнати, чим, бо школа, принесена з університету, аж ніяк не відводила для тебе місця у першому ряді. Ми зобачили вождя, і не знали, що то, бо у світі, з якого ми вийшли, вождів не було. Там були погоничі, а ми гадали, що вождь і погонич — то сіямські браття, і щиро ненавиділи їх. Ти проказав нам слово “вождь” очищеним від бруду, і воно задзвеніло нам, як тисячу літ не вживані гуслі. Ми принесли до тебе золоті серця, лиш ми не відали про залізне серце, бо світ, з якого ми вийшли, не володів залізними серцями. Там було царство омертвілих сердець, і ми звикли вірити, що залізне серце то іржаве серце, і щиро їх ненавиділи. Ти показав нам залізне серце, омите від іржі, і перший раз ми повірили, що залізо може світити ясніш від золота. Грубошкіра долоня не була для нас раритетом, та при ній ми все бачили грубошкіру голову, і міцно затямили, що то невіддільне: грубошкірі долоні і грубошкірі голови. О, цього не забракло в нашому світі! — долонь, покритих мозолями. Ціла

реальність наша — то була якась дерев'яна симфонія, з мозолями на місці дієзів і ключів. І кожен раз, як дітям чогось забаглося, їм показували дерев'яні пальці. І кожен раз, як вони хотіли бачити, їм затуляла світ дерев'яна долоня. Ми питали, а нам не вміли відповісти і ховались за напруженні руки. Мозолі замінювале все. Тяжкі волячі загрубілості, нагерті дерев'яним ярмом на дерев'яній шиї. І вже забулось у тяжкій дерев'яності, що то від ярма. Волячі шиї бувають дужими. Гарними — ніколи. А ти мав гарні руки. Ти мав гарні мозолясті руки — руки борця, і вони подобались нам, хоч були з мозолями. Мозолі бувають гарні, — лиш не від ярма. І все було не так, як ми зрихтували. Все у твоєму світі видавалось дуже твердим, — зато, що руки наші були дуже м'якими і не годні були тримати.

Все у твоєму світі в видавалось грубим, — як людині, що виховала смак на бароковому розмаїтті, надто грубою видається важка монументальність надзбручанського ідола. Ми багато знали, і нам уявилося, що знання наші, — то твердий підмурівок. Час вивів пир'я — лишилася гора відламків на дворі корчми. Їх поназносили випадкові гості. До гурми тієї кидали, хто хотів і чого хотів; а наша хата — корчма, у якій всі, хто хоче, плюють на підлогу, і наша душа, як наша хата. І вже ми знали, що підмурівку нема, і що ерудованість наша — то всього лиш величезний склад іржавого брухту, який мусимо перетопити, аби вийшов твердий моноліт. Потрібно серця, у якому плавиться залізо, — а ми не мали. Потрібен вогонь, — а ми не могли загорітися. Ми тільки дивилися на купу відламків, і носили ще. Але то вже без радості. Ми підійшли до якогось бар'єру і мусили йти далі, а далі був вогонь. Мусили увійти як герой Едди до середини кола, у світ гартованих, сильних і дзвінких, де царює Одін — войовничий бог богів. І ми бачили ясно, що хитрування не допоможе, бо вогонь круглий, а світ сильних — там посередині кола. До світу сильних одна дорога, — через вогонь.

Ми шукали тебе — віддавна. Не вірячи, що ти можливий, — шукали зрив до польоту — мусиш розігнатися на твердій дорозі. То були наші мандри до живої води. Передчуття казало, що прийде хтось і викреше силу, аби нас запалити. І . . . то мусиш збагнути ще одну, найтвердішу мудрість — а з б у к у г а р т у.

А ви, холодні, з дерев'яним чолом — не радйте! Ви добре знали, що найтяжча ноша, — то бруд, і що діти надривають ноги, заким вилізуть на чисте, коли їм залишається у спадок брудна дорога від батьків. Ви все подарували б йому, аби він дозволив нарисувати на сумлінні одну єдину пляму. Бо найдорожчий спадок /ви добре знали! — це ті, що відходять чистими і лишають чисту дорогу по собі.

А він, дужий і тяжкий, вривався в вашу свідомість метеором, що прилетів невідомо звідки.

Ти відійшов.

Ти відійшов у білих одежах, як Святослав. Велика заграва на поминальній учті горіла дужими стовпами, і з неї вихоплювались до сонця золоті орли. Великий вогонь на твоєму святі гоготів дужими крильми, і з нього виривались до сонця білі коні, присвячені богам. І ми, молоді, простягали руки, щоб загартувати їх, — а вони стали твердими, наче з діаманту. І ми, молоді, простягли мечі, а вони задзвонили ясно, і вже ми

відали, що значить — з о л о т а з б р о я. А потім ми перейшли з мечами і з кіньми, і вийшли, оновлені, на тамтому боці. І заговорила з нас крізь ватру, душа вогню, і проказали клятву, а богом своїм нарекли вогонь, — чистий вогонь на Івана Купала, і той весняний, у якому гуцули наші переганяють худобу і переходять самі. Ми напилися із Святославових джерел, і нам задзвеніла розкішна музика: “Іду на ви”!

“Я не люблю тебе, беркуте, за те, що маєш серце лоте.“ Але орел — то просто дужий; не його вина. Дужий, — бо має силу. І доки житимуть орли на світі, — не заможне здоровий голос: “Іду на ви!“, бо сила не любить сохнути без ужитку, — бо щось не може бути нічим, бо найсолодшу на світі музику родить тверде залізо.

Відгоріли великі заграви на поминальній учті; звівся білий дим від твого тіла, як Святославе корзно, а серце твоє не гасло, — неопалиме, невмируще, — і ми відшукали його на попелі. І б’ється воно тисячу літ, від сивого прачасу, де князем легендарний Бож, і зупинитись не владне; і мусить шукати грудей, в яких би воно не пропало, і мусить шукати долонь, годних видержати кам’яну вагу. Мусить, бо щезає народ, як ніхто не вміє носити залізне серце, бо гнівається Бог і забирає меч а безсилих, що не годні двигати ним.

Сипали шапками чорну українську землю на твоєму гробі, і вже час рушати. Підоймем на крісах, як благословення, твоє залізне серце. Знаємо вже, що — го великий тягар. Але ти навчив нас великого маєстату; дуже тяжкого, як усі нараз камінні хрести на світі — має с т а т у т в е р д о с т і. Роки гарту не минулися дармо. Маєм уже гартовані долоні. Приймаємо з рук твоїх залізне серце.

Примітка:

СЛ. П. МИХАЙЛО СОРОКА, нар. 1911 року, високу освіту здобув у Празі, по фаху — інженер. За вірність ідеям визволення України і свої націоналістичні переконання страждав в окупантських тюрмах і концтаборах понад 30 років. Героїчний шлях його страждань такий: 7 років карався в польській тюрмі. Відтак арештований і засуджений 1940 року московськими окупантами під закидом членства в Крайовому Проводі революційної ОУН на 8 років ув’язнення. 1949 року вернувся до Львова, але невдовзі був удруге заарештований і депортований у Красноярський край. В 1951 р. вийшов на “волю“, але 1952 року його заарештовано втретє, оскаржуючи за приналежність до “лагерних підпільних організацій“, і засуджено на 25 років ув’язнення, після того до своєї мученицької смерті перебував у лагері 17а у Мордовії.

15-го червня 1971 р. ще була вістка від Михайла Сороки, а чергового дня, 16-го червня Він уже не жив. Похоронений на лагерному цвинтарі Мордовського концтабору. На похороні не було нікого з його рідних, бо окупант не дозволив.

Сл. п. Михайло Михайлович Сорока — тип героїчної української людини, жив тільки для ідеї своєї нездоланої нації, вірно служив їй і загинув на службі її благородних ідеалів. Був одним із тих одержимих новітньої України, яких так лякається Москва й нищить їх.

В ЖИТІ

Ходила पनिшклими селами. Люди насторожено вилазили з льохів і мовчки дивились на подзьобані кулями стіни, звуглені хати, рознесені гарматними стріхи. У кожного своя жура, Сестра питає про брата, жінка про чоловіка, засмучена дівчина мовчить про нареченого:

До містечок заходила! Вистоювала біля облупаних цегляних касарень. Виглядала при широких дорогах...

Літають землісті машини з гарматами, зривають рідку куряву. Вона витирає хусткою сухі, запорошені вуста, зупиняє звільнених з полону.

— Брата мого, Юрка Губенка, не стрічали?

— В одному батальйоні були... Казав він: "Усі разом рубатимем орду. Приєднаються кармелюківці, довбуцуки прийдуть. Зродяться козаці полки і принесуть на шаблях сонце!"

Вона глянула розпачем, за рукав схопила.

— Убитий?

— Не знаю!..

— А може в полон, скажіть?

— Хіба знати? Ідеш у пекло, бо вогонь за плечима...

Впала на межу.

— Як тобі розказати, батечку, яке у нас горе?... Я ж не знаю, де ти лежиш... Чи в далеких холодних лісах, чи при тому березі, де сонце не світить.

Пішла полями... Доспілі жита, помережені важкими танками, пориті бомбами, столочені бійцями... А сонце палить, над колоссям срібними нитками мерехтить мариво, сірі кібчики сидять на порваних телеграфічних дротах і безжурно причепурюють себе дзьобочками.

Бродила бойовищем. У житі стримлять рушниці, загнені багнетами в землю. Сяють розірвані жерла гармат.

Серед мідних склянок лежить козак, ніби спить... скурився, голову поклав на ліву руку.

Гей, та тут ціле кладовище.. В житах вирости, в житах і смерть спітали.

Колоски затоками біжать до левади. На пагорбку, серед бур'янистого жита, стоїть груша. Стежки до неї снуються, на стежках убиті. Найдавший упав ниць, простяг руку, затиснувши в кулаки колосок з волошкою.

Стала і зацімила. Припала до нього, повернула голову. Уста розкриті, зубами усміхається. Підвела голову, поклала собі на коліна. Дивилась на і эртве обличчя, примовляла:

— Не поведеш подолян... Устань, брате... Устань, мученику мій... Кармелюківці тебе виглядають, а мати ставить на божничку замість образів.

Відгортала з чола скипіле, криваве волосся, дивилась сухими очима і вже не плакала.

Йосип Позичанюк

Петро Кізко

ПЕТРО КІЗКО, поет, письменник і редактор, народився в селі Стара Водолага на Харківщині, а помер 28. 2. 1976 в Мюнхені, Німеччина. Петро Кізко — це також сумівський діяч і один із перших редакторів “Авангарду”, в рр. 1946-1948, а в 1972-1973 був редактором «Крилатих». Його поетична й літературна творчість відзначаються палкою любов'ю до України і глибоким розумінням людської душі. Його твори друкувалися в багатьох українських журналах, а також були видані окремими книжками.

МОЇ СПОГАДИ 2

Я — “ШПИГУН І ДИВЕРСАНТ”

Той, хто мене знав і знає, щиро реготав би, коли б йому сказати, що я — шпигун і диверсант! Маленький на зріст, кволий фізично, “слабий духом”, нерішучий, щирий і простодушний і — шпигун і диверсант! Але розвідчі спеці, тим більше такі, як советські емведисти, твердять, що шпигуном і диверсантом може бути і такий. І це твердження вони піднесли мені під самий ніс. Наступного дня, викликавши мене на черговий допит, той самий начальник НКВД Фос прочитав мені цілий обвинувальний акт, в якому стояли пункти карного закону УСССР 54-10-11-6-9. Тобто, протисовєтська агітація індивідуальна й організована, шпигунство і диверсія. В акті писалося, що я, Кізко, народжений 1913 року на Харківщині, скінчивши харківський педагогічний технікум і працюючи в районній газеті, в 1936 році був із Олексієм Львовим у Харкові й там пропонував йому знайти англійського шпигуна й запродаватися йому для подання різних відомостей про Советський Союз. Врешті, з тією метою нібито я, Кізко, покинув працю й поїхав у Харків, щоб там збирати відомості про різні військові й промислові об'єкти. Далі, говорилося в акті, що я пропонував Олексієві Львову пустити під укїс швидкий поїзд “Голубий експрес”, що ходить по лінії Харків-Москва і в якому їздять Ворошилов, Сталін, Каганович і інші видатні советські партійно-урядові діячі... Цю диверсійну роботу я, Кізко, мав би здійснити зі Львовом та іншими антисовєтськи настроєними людьми, з допомогою набитих якоюсь вибуховою речовиною пляшок... Ще було сказано в акті, що я, Кізко, мав намір зірвати військово-стратегічного характеру залізничний міст, що пересікав якийсь трикутник між Куп'янським і станцією Куп'янськ-вузлова. Про цей залізничний міст, до речі, я не лише не натякав Львоні, а навіть його не бачив і не знав. Але в обвинуваченні стояв і той міст.

Як прочитав мені той акт Фос, — мамо моя! Схопився я за голову і тільки очима кліпав.

- Неправда, товаришу начальник! Неправда!..
- Який я тобі товариш! — закричав Фос, перейшовши вже на “ти”.
- Як неправда, то ми тобі покажемо її! Кажі, підпишеш цей акт, ні ні?
- Ні, я не можу...

- А, не можеш? А шукати агента чужої розвідки міг? А збиратися чати з рейок урядовий міст міг?
- Але ж це неправда, цього не було, начальнику!
- А що було? Що, кажи?
- Нічого...

Я страшенно боявся признаватися, що сяка-така розмова з Льонею на ту тему все ж була, бо знав, що цього їм буде досить, щоб потім зробити з мене черепаху. Але й відмовлятися — катуватимуть.

Який вибір з цього?

Вірячи ще якусь крихту в советське “правосуддя”, я вирішив таки не признаватися до того дурного “шпасу”, бо то ж таки були розмови зі Львовом на жарти, а не на серйозно.

Фос знову викликав Льюню і дав нам другу “очну ставку”. Я побачив Льюню вдруге у Фоса зовсім іншого з вигляду. Блідий, похмурий, з опущеною вниз головою, роздягнений, у самій “косоворотці”. Значить, думаю, арештований і він. Але за що? Як мого співучасника? Фос примусив нас із Льюнею подивитися собі просто в очі.

Льюнине становище, видно, не пахло медом. З одного боку він тепер не міг відмовитися від свого наклепу, бо тоді посадять на довго його за наклепництво, як тоді практикувалося, з другого боку йому, мабуть, тепер стукнуло в голову, якої дурниці він наробив!

Так Льюня теж попав між два зашморги, з яких виходу не було.

Він таки підтвердив своє перше свідчення про моє шпигунство і про мою диверсію. І це було для Фоса достаточним козирем, за яким він може мене катувати, як йому захочеться. І ці катування прийшли.

Мою справу Фос передав слідчому Лисенкові, “самоотверженному малоросові”, служачі Москви. Він був не тільки грубий, товстий з вигляду, а брутальний і жорстокий. Коли він ішов із гори до камер, всі в'язні вже чули його ходу. “Лисенко йде!” — цей глухий шепіт в'язнів наганяв на всіх і холод, і жару. Коли Лисенко приходив до якоїсь камери, звертався до викликаної ним жертви брутальним і гидким голосом:

— Ну, розколовся, тиць-перетиць!

“Розколотися” — значить признатися в обвинуваченні, підписати протокол зізнання.

От ця дика личина в людській особі кликала й мене і вимагала “розколотися” — підписати протокол Льюниного свідчення. Старостина “обробка” нічого не дала і це лютило Лисенка. Він ставив мене на цілу ніч у кутку своєї слідчої кімнати “думати”, не даючи змоги поворухнутися тілом, переступити з ноги на ногу. Сам сідав за стіл і читав газету або робив це, лежачи на канапі. Викликав пильнувати мене другого слідчого, а сам ішов “відпочивати”. Після “відпочинку” знову приходив і знову питав:

— Ну, надумав?

Коли “стійки” не давали бажаного вислід, Лисенко приходив близько мене і сам, власноруч, “заціджував” мені кулаком просто в обличчя. Я витирав рукавом сорочки червоняво-солодку слину на устах і хитався під важкими Лисенковими ударами.

Одного ранку з слідчої кімнати вкинули мене в камеру непритомних і я там пролежав цілий день.

За кілька днів таких "допитувань" мені здавалося, що я не витримаю, що я так чи сяк загину просто таки тут, в камері, або в кімнаті слідчого. Після таких вагань я одного дня на слідстві в Лисенка таки "розколовся": признався в усьому, в чому мене обвинувачено.

Після підписання протоколу про мої шпигунські, диверсійні й контрреволюційні намагання мене незадовго забрали з районного НКВД і повезли в Харків, а там укинули в горезвісну в'язницю на Холодній Горі, так і звану — Холодногорська тюрма.

НА ХОЛОДНІЙ ГОРІ

Коли передо мною відчинилися залізні двері камери Холодногорської тюрми я здивовано побачив на дорозі білий рушник. Я не знав, що робити — ставати ногами на нього чи переступити. Але на роздуми не було часу — "коридорний" кримнув мене в спину дверима і я зненацька ступив ногою на білий рушник. У той час я не бачив напруженої уваги всієї камери, що містила біля двох сот в'язнів. Щойно коли я "пройшовся" по рушникові, в камері загули голоси: "Не первачок! Не первачок! Бувалий, видать, бувалий"!

Камера прийняла мене "радісно", "з обіймами". Я зрозумів радість "старих холодногорців" з приходу кожного нового. На це складалося багато причин. Поперше, новий завжди щось приносив із собою попоїсти, подруге — якісь нові вістки "з волі", потрете — додавав, з психологічного боку, більше сили, мовляв: "ми не самі", "нас багато".

Узнав я й про секрет розстелювання перед новоприбулим отого рушника що його ніби спеціально тримали для тієї мети. Отож, коли новоприбулець переступає, оминає рушник, тоді він вважається "новачком-первачком", неспокушеним у в'язничних ділах, а коли він іде просто через рушник, настапає на нього, значить — бувалий, "не первачок"!

Я лише з допомогою поштовху дверима в спину дижурним по коридору з маху ступив на рушник тому був сприйнятий як "не первачок". А до не первачків, треба сказати, в'язні ставились чомусь краще, привітніше, ніж до "первачків". "Первачок", як було попаде до камери, то його обдеруть як вивірку: заберуть харчі, куриво, постягають одяг "блатарі", дивись, уже в карти той одяг "розграють". Дивним же дивом большевики чомусь кидали в тюрму в одні камери кримінальних і політичних, і між ними була така різниця, як між панами землі і їх наймитами. "Блатарі" /кримінальники/ мали тут необмежену волю, подібну, як кремлівська кліка в СРСР. Вони могли в політичного "конфіскувати" передачу, вигнати з свого місця до "параші" і т. д.

Мене в камері відразу оточили "найспритніші молодці" й почали мені, "допомагати" скидати піджака, черевики, стягати з плечей торбу, в якій я мав від нареченої насушені з хліба сухарі, цукор і ін. Я просто не знав і не розумів, звідки і чому така "гостинність" цих зарослих, худих, згорблених і

голодних людей. Усі мене тягли до вікна камери / місце біля вікна в камері — це "люксус" в'язня/, і всі розсувалися, давали мені місце.

Тіснота в камері була така, що не можна було лежати. Тому багато в'язнів стояли стойма і "чергувалися" в лежанні. Спочатку полежать одні, тоді інші, й навпаки. Все ж, кажу, мені відвели належне місце, примістили, як на ті умови, досить вигідно.

Зморений і змучений попередніми допитами, перевозами, думками, голодом, я швидко заснув. Довго чи коротко спав, не знаю, але коли я прокинувся, біля мене не було ні моєї торби з сухарями, ні піджака. "Блатарі" таки забрали, з'їли, програли, не дивлячись на таку "гостинну" зустріч. Не допоміг і білий рушник!

Я зрозумів, що тюрма має свої окремі закони.

ДО РЕВТРИБУНАЛУ

Минали дні, минали ночі. Ночами майже ніхто не спав. Одні товпилися біля вікон і стежили, "що робиться на дворі", всередині тюремного подвір'я, а інші приймали від тих глядачів "звіти": з яких камер скільки відправляють "на етап". На етап — це значить на далеке заслання в глибини краї "широкою необ'ятної родіни". Робилося це виключно ночами; тим большевицькі сатрапи ховали перед людським оком свій ганебний злочин.

В ході тих відправок "на етап" прямо тут таки, серед в'язничного подвір'я відбувалися суди т. зв. "трійок" - особливого типу енкаведівські карні судові органи.

Я чекав: що буде зі мною? Куди пішла моя справа, хто і коли судитиме мене?

Дні і ночі тяглися безконечно довго. Я змарнів, змалів, схуд, зісох, зробився як сірник. І думав я: як з такої дурниці, як з отого Льониного наклепницького донесення совєтська "справедливість" може "роздути" отаке діло, що може загрожувати життю людини?

Ця загроза справді була зависла наді мною.

Після кількох місяців "мовчання" НКВД мене викликало "без речей" і, всадовивши в "чорного ворона" /чорне коробкувате закрите авто, в якому возилося в'язнів на допити, суди, слідства/, повезли невідомими темними путями Харкова.

"Чорний ворон" в одному місці зупинився й мене висадили. Я побачив перед собою червоно-цегляний будинок біля Кінної площі в Харкові й зрозумів, що мене привезено до ревтрибуналу.

— Е, — думаю собі, — погані жарти над тобою роблять, коли в це приміщення ведуть. Та ще ж як ведуть!

Спереду і ззаду мене йшли два енкавидисти з пістолями в руках. Пістолі вони тримали "напоготові" і в кожного, хто бачив мене тоді з посторонніх в тому стані, напевно міг думати, що справа відбувається з особою, яка загрожувала існуванню Совєтського Союзу. А перед моїми очима й у моїй пам'яті поставали мої рідні батьки, родичі й друзі...

По дерев'яних закручених сходах вивели мене бойові охоронці на другий поверх і біля якихось широких дверей спинилися. Щось один із них іншому шепнув, мабуть, "постійте тут", сам пішов усередину. Коли той відчинив двері, я помітив, що за дверима була велика зала, подібна на залю кінотеатру.

— Судова зала, — судорожно подумав я. — Шпигун, диверсант — значить повинен судити ревтрибунал! Це неабияка історія!

Я почав прикидати в умі, скільки мені можуть дати: 10—15, 20—25 років? А може, розстріл? /вже тоді "закон" про розстріл в есесері був!/.

Я стояв перед дверима того страхітливого "заведення" одеревілий. Аж ось вийшов із залі той другий охоронець і знову щось тихо сказав першому. Кивками рук і мімікою /зі мною не говорилось! охоронці вказали мені обернутися назад і йти знову вниз, до машини.

— О! Щаслива хвилино! Танцюй, Петре, ще не все пропало! Ще, може, там десь "нагорі" одумуються, яку вони комедію наді мною правлять,

Я здогадався, що засідання суду ревтрибуналу відкладено, що моя справа ще мусить "доваритися".

А тим часом мене знову вкинули до старої камери.

НА ВОЛЮ!

Минув 1938 рік. Настав 1939-ий. Отак я просидів "ні за цапову душу" більше десяти місяців, а краю ще не було видно. Після виклику в ревтрибунал мене нікуди не кликано місяцями, ніби "забули" про мене. ЧИ "справи" погубили, чи на переслідування дали?

В усякому разі, поки енкаведівські "майстри" розвідувальної і катівської справи бавилися зі мною, я вже цілковито охлав і вже думав, що цього мені буде на все життя, хоч би я й залишився живим.

Врешті одного якогось дня навесні 1939 року мене знову викликають "без речей".

Цим разом мене привезли на Чернишевську, в спецтюрму НКВД. Посадили в одиночну камеру. Жду.

За кілька днів викликали.

За столом сидів якийсь слідчий, худорлявий, з усміхненими очима і "добродушним" виразом обличчя.

— Це вже, — думаю, — "добряга". Може, спасення яке прийде.

Коли так — довгим поглядом обмацавши мене з усіх боків, розгледівши всю мою "шпигунсько-диверсантську" постать, слідчий каже:

— Ви зізнаєтеся в тому, що ви підписали попередньо в протоколі?

О, думаю, цей уже на "ви" і з такою "лагідністю" — "чи зізнаєтеся?" — Коли ставлять так питання, то виходить, можна й не зізнатися. Бо в перших випадках просто гримали: "Підпиши!"

Відлига. Якась мусить бути відлига. Я, правда, вже дотепер чув, що нібито Єжова, того найвищого есесерівсько-енкаведівського ката, знято з посади і призначено Берію, "кращого". То, може, цей "кращий" і справді розбереться, де тут справжній шпигун і диверсант, а де — "зроблений" у

самих енкаведівських застінках.

Логіка моїх думок підштовхнула мене "полізити рачки", відмовитися від того, що я дотепер на себе попідписував. І я сказав:

— Ні, я того не зізнаю.

— А для чого ви підписували?

— Мене били...

Слідчий нічого більше не сказав, згорнув течку. Йому, видно, досить було сказано, щоб усю мою справу обернути іншим боком.

Так її й обернули. Наступного дня мене викликав знову інший слідчий. Я із здивуванням побачив у його кімнаті... Льоню, Олексія Львова, мого приятеля.

Він сидів на кріслі біля дверей, як ходячий труп. Але я не жалів його. Ото, думав, що наварив, те й хльобай, дурню!

Льоня таки теж сидів у тюрмі. Його посадили за те, що він два роки "мовчав", не доповідав, що я хотів "перекинути" поїзд і "зірвати стратегічно важливий міст". Отже, не за те, що набрехав на мене, а за те, що "довго мовчав", тим самим був "співучасником" нескосених мною "злочинів".

Тепер Льоню привезли для того, щоб повторив своє попереднє зізнання про мене. Після зміни Єжова Берією, всі справи переглядалися наново, і під той перегляд потрапила й моя "справа".

— Зізнаєте попередні свідчення про громадянина Нізка? — запитав слідчий Льоню.

— Ні, не визнаю, — відказав Льоня, нахнюпившись. — То я так... із злості...

"Схаменувся бестія", — подумав я про Льоню й полегшено зітхнув.

Слідчий усміхнувся. Ми обоє підписали протоколи відмови попередніх свідчень і нас знову "розвезли" по своїх камерах.

Десь у червні-липні 1939 року мене випустили "на волю" за відсутністю доказів...

Але моя "свобода" довго не потривала. Вже в 1940 році я знову потрапив до тієї самої тюрми. Але цим разом уже не без "причини". Я покинув був роботу в одній газеті й самовільно й самочинно влаштувався на іншій роботі. Саме того ж року вийшов був указ Калініна про заборону самому кидати працю, щоб "унормувати робочий порядок". Я виявився порушником того "порядку" й мене засуджено як "правопорушника" до заслання поза межі України.

Виховники

Н. Ушинський

Проблеми Сімейного виховання

ВИХОВАННЯ ПОЧУТТІВ

«Дитина тільки або сміється, або плаче» (Руссо, Еміль, стор. 250) — Неправда: вона ще вчиться.

Хто спостерігав дітей, той знає, що дитина щаслива не тоді, коли її розважають, хоч вона і регочеться, — але тоді, коли вона цілком серйозно займається ділом, яке її захопило. Руссо каже, що дитина або сміється, або плаче і забуває про найнормальніший стан дитячої душі. До кого дитина більше прив'яжеться: до того, хто її смішить і обдаровує ласощами, чи до того, хто зуміє давати їй захоплюючу роботу?

Яку іграшку воліє дитина: ту, яка дає посильну, але самостійну діяльність її душі? І дивіться, після веселощів діти неодмінно нудьгують, а за сильним сміхом майже завжди йдуть слідом сльози, тоді як самостійна діяльність залишає душу в нормальному, здоровому стані.

З цих спостережень, що їх роблять усі педагоги, ми вправі вивести, що в душі дитини над усе виявляється прагнення до самостійної діяльності.

Часто можна чути фразу, що «ніщо так не цінується в людині, як її почуття», а поряд можна почути й іншу, зовсім протилежну, що в «почуттях своїх людина не вільна». Але якщо людина не вільна в своїх почуваннях, то ставити їй в заслугу або в докір ці самі почування так само раціонально, як ставити їй в заслугу або в докір її фізичні переваги чи вади. Проте обидві ці ходячі думки, хоч як вони суперечать одна одній, мають багато справедливого.

Думка, що почування в людині дорожчі за все, цілком справедлива в тому відношенні, що ні в чому так не виявляється справжня, не підробна людина, як у своїх почуваннях: виявляється сама для себе і для інших, наскільки її почування іншим доступні. Ніщо — ні слова, ні думки, ні навіть вчинки наші не виражають так ясно і правдиво нас самих і наше ставлення до світу, як наші почування: в них чути характер не окремої думки, не окремого рішення, а самого змісту душі та її ладу. В думках наших ми можемо самі себе обманювати, але почування наші скажуть нам, що ми такі: не те, чим би ми хотіли бути, а те, що ми є насправді.

Часто, наприклад, людині здається, що вона безкорислива, доброзичлива до інших людей і щиро любить друзів своїх, але нехай вона уважно прислухається до того, яким звуком відгукується її серце на новину про несподіване збагачення чи підвищення її друга. Якщо серце її видасть звук веселий то вона може зробити висновок, що у неї справді добре серце і про своє

становлення до друзів. Ми можемо в думках вважати себе великими героями, але тільки в почуттях наших, що відгукуються на небезпеки, ми можемо дізнатися, чи справді ми герої. Ось чому Бенекє дуже вдало сказав, що в думках виражається наше теоретичне, а в почуваннях — наше практичне ставлення до світу. А втім, ту ж саму думку висловив ще раніше Кант* у своїй «Антропології».

Історія наших почувань є найінтимнішою історією нашої душі. З усіма скільки-небудь значними спогадами у нас неодмінно зв'язані які-небудь помітні і виразно означені почування. В душу нашу лягають сліди не простих, але пройнятих почуттями уявлень, не прості обриси свідомості, а розмальовані почуттями картини. Перетрушуючи ж ланцюг наших спогадів, ми або чуємо колишні звуки, які лунали тоді, коли він сплітався, або вони значно вже змінилися. Одні ланки ланцюга, що звучали так солодко чи болісно, видають тепер якийсь глухий, невиразний, ледве чутний звук, другі не видають уже майже ніякого, хоч ми виразно пам'ятаємо, як сильно звучали вони раніше. Треті, нарешті, на наш великий подив, зовсім змінили свій тон і звучать, наприклад, сумно, коли раніше звучали радісно. Ця зміна колишніх почувань є найвірнішим мірилом наших душевних змін: змін у самому ладі нашої душі, через що й міняється резонанс її, коли по ній ударять нові враження.

Боротьба між різними почуваннями в одній і тій самій душі — явище, знайоме кожному. Можливість такої боротьби пояснюється тим, що з різних органічних прагнень і одного і того самого прагнення душі виробляється в житті багато різних бажань, схильностей та пристрастей, які не досягли ще єдності між собою і можуть існувати в душі разом, суперечати одне одному. Нове уявлення, входячи в свідомість, може задовольняти одне бажання і в той же час суперечити іншому, отже, викликати в нашій душі різні почування, залежно від того, до якого ряду ланок пристосовує наш розум нову ланку. Ось чому і почування наші, як і наші думки, можуть суперечити одне одному.

Яке ж прагнення перемагає в цій боротьбі почувань? Це залежить від двох причин: по-перше, від самого уявлення, що його викликає в нас почування, а по-друге, від порівняльної сили первісних, що борються в душі, прагнень, тілесних та душевних, і вироблюваних душею протилежних бажань. В кожному уявленні є багато сторін, і якщо в даному уявленні більше сторін, що задовольняють прагнення А, ніж прагнення Б, які суперечать одне одному, то нове уявлення, звичайно, приєднається до ряду слідів, викликаних діяльністю прагнення А, якщо ми вважатимемо, звичайно що обидва прагнення чи обидва ряди слідів, пройнятих різними прагненнями, рівносильні. Тут, отже, боротьба вирішується самим характером уявлень. Але коли сила стрімливості в двох рядах ефективних (тобто пройнятих почуттями) уявлень різна, то боротьба буде вирішена, звичайно, на користь того ряду уявлень, стрімливість якого сильніша. Приміром, якщо ми в один і той самий час почуваємо втому і голод, то перемога залишиться на стороні того прагнення, яке сильніше.

* КАНТ ІММАНУІЛ (1724–1804) — видатний німецький філософ-ідеаліст.

З усього цього впливає само собою, що в почуваннях наших ми справді не вільні, бо в почуваннях виявляється вже минула історія нашої душі. Перш ніж ми подумаємо, добре чи погане наше почування, воно вже відбулося. Ми можемо дати і не дати практичних наслідків почуванню, яке відгукнулося в нашій душі, але все ж воно вже було. В почуттях своїх, отже, ми не вільні, але чи так само ми не вільні в тому душевному ладі, яким визначається характер почувань?

Філософи і психологи, навіть ті, що заперечують свободу волі в людині (наприклад Спіноза*, Бен, Локк** та інш.), все-таки визнають (і ми не можемо не бачити в цьому суперечності), що людина може виховати свої почуття, тобто може давати той чи інший лад своїй душі. Спіноза прямо вказує на те, що пристрасть, підкріплена розумом, завжди сильніша від пристрасті яка ним не підкріплена, і що через те ми можемо в боротьбі пристрастей схилити перемогу на той бік, якому додаємо на допомогу наш розум, і визнає, що від нас залежить спрямувати нашу думку на такі уявлення, які ослаблюють чи посилюють цю пристрасть. Такої ж думки додержуються Локк і Бен.

Тут ще не місце аналізувати суперечність, що криється в психологічних поглядах цих письменників; але нема сумніву, що коли така дія розуму і свободної волі на почування можлива, то не безпосередньо, а тільки через вплив на добір наших уявлень і через них на весь душевний лад. Діючи таким чином, ми можемо давати поживу одним схильностям і посилювати їх коштом інших, отже, брати участь нашою волею в настроюванні нашої душі, від якого, як ми бачили, залежить і самий характер почувань. Кожний легко може зробити це спостереження над самим собою, коли одне і те саме уявлення викликає в ньому різні почування, залежно від того, на який бік уявлення він звертає переважну увагу: варто тільки змінити ряд думок, щоб відчуті, наприклад вдячність до тієї самої людини, на яку ми, незадовго перед тим, сердилися; варто тільки змінити ряд думок, щоб відчуті презирство до того самого вчинку, який ще недавно викликав наш подив, і т.д. Ніяким насильством, звичайно, не можна змінити любов на огиду і огиду на любов, але цього можна досягти терпеливим добром уявлень. Не раз терпеливому шептуніві вдається непомітним добром уявлень змінити в іншій людині найлазскавішу прихильність на ненависть.

Спостерігаючи прояви різних почувань у дітей, ми помічаємо здебільшого що однакове уявлення діє на дітей однаково, але з часом душа людини набуває свого особливого, тільки їй властивого ладу — і тоді вже одне й те саме уявлення починає викликати у різних людей різні почування. Отже, душевний лад є, головним чином, здобутком життя і виробляється життєвим досвідом, який для кожної людини різний. Звичайно, у цьому виробленні бере велику участь і вроджений темперамент людини, але тепер нас цікавить не це питання.

* СПІНОЗА БЕНЕДИКТ (Барух) (1632-1677) видатний нідерландський філософ-матеріаліст.

** ЛОКК ДЖОН (1632-1704) — визначний англійський філософ, педагог емпіричного спрямування.

Всяке нове уявлення, що входить у душу дитини, неодмінно має свій особливий почуттєвий характер, і в пам'яті дитини зберігається не тільки слід самого уявлення, але й слід того почуття, з яким його сприйняла душа. З цих почуттєвих слідів виникають пройняті найрізноманітнішими почуваннями плетениці та сітки, а всі вони разом складають те, що ми називаємо ладом душі. Нове уявлення, входячи в душу людини, належить уже не безпосередньо до її вроджених прагнень, а до того ладу душі, який виробився з тих самих природжених прагнень за допомогою життєвого досвіду. Ось чому кожне нове уявлення, кожна нова ланка, яку вплітає людина в сітку своїх уявлень, викликає в кожній душі свій окремий звук, своє окреме душевне почуття, і в цьому відношенні Бен мав цілковиту рацію, твердячи, що почування у різних людей можуть бути настільки індивідуальними, що жодна людина не може цілком передати іншій того, що сама почуває.

Не тільки у поодиноких осіб, а й у цілих народів ми можемо спостерігати різноманітність душевного ладу, а звідси і різноманітність почувань, що викликаються одними й тими самими уявленнями. Що розсердить і засмутить китайця, те може розсмішити француза і, навпаки, що призведе француза до шаленства, те може дуже мало вплинути на китайця. Душевний лад народу також міняється з перебігом історії, і що лякало наших предків, те смішить нас тепер. У душевному ладі народу, а особливо вищих верств суспільства, безперестанно спостерігаються також часткові зміни, які не зачіпають корінного настрою. Що років п'ять тому зустрічалося в нашому суспільстві оплесками, те може тепер бути зустрінуте насмішками. Угадувати цей душевний настрій суспільства і керувати ним становить головне завдання політики, але сприяти утворенню в душі дитини такого корінного ладу, який гідний людини, — ось найбільше завдання виховання і вихователя.

Нервові співчуття зовсім не зумовлює собою співчуття духового, і ось чому люди із слабкими нервами, або, краще сказати, люди з нервами, що легко збуджуються, бувають часто в один і той самий час співчутливі і жорстокі. Вони не терплять тілесних проявів страждання, не зносять криків та стогонів, але в той же сам час ідея страждання інших може їм навіть подобатись і збуджувати в них задоволення. Хірург, який спокійно слухає несамовиті крики хворого і продовжує твердо й спокійною рукою операцію, може бути в той самий час набагато співчутливіший від якоїсь дами із слабкими нервами, яка непритомніє при найменшому крику страждання і в той же час спокійнісінько мучить свого чоловіка, дітей та служниць. Дитина, що починає плакати, почувши плач іншої, дуже спокійно мучить тварину, не маючи ще виразної ідеї страждання.

З нашого аналізу почувань ми перконалися, що в почуттях своїх людина не владна. З цього випливає для виховання важливе правило — ніколи не докоряти дитині за її почуття, а тим більше не карати її за них. Надзвичайно шкідливо впливає на дитину, якщо вона потрапить на вихователя, охочого докопуватися до почуттів дитини, і, докопавшись, мучити її за них. Такою охотою особливо відзначалися вихователки в жіночих навчальних закладах. З величезним старанням вони докопуються іноді до почуттів дівчинки, застосовуючи для цього погрози, просяби, шпигунство, прикидання, і якщо докопавшись до почуттів, які будь-чому їм не подобаються, тоді накидаються

на дітей всім жахом систематичного переслідування за невіддячність, нечуливість, нелюбов тощо. Нічого, звичайно, не може бути безглуздішого й несправедливішого за такий спосіб дій: при цьому не викорінюється одне почуття й не вселяється на його місце інше, а навпаки, саме почуття викорінюється й, крім того, розвивається в дитині вже справжній порок прикидання.

Проте це ані скільки не означає, що вихователю повинен (був) залишатися байдужим до почуттів, які розвиваються в душі дитини: навпаки, з почуттів дитини повинен судити про успіх морального виховання...

Але якщо несправедливо ні карати, ні нагороджувати дитину за почуття, то чи справедливо буде карати дитину за слова та вчинки, що виникають з почуття? Коли б дитина була твариною, то це було б зовсім несправедливо; але оскільки ми знаємо дитину людиною, що має свобідну волю, то маємо право вимагати, щоб вона мала владу не над почуттям, але над вчинками своїми. Ми не маємо права обвинувачувати її, якщо цієї любови нема; в цьому вихователю, звичайно, більше винечі, ніж дитині, і він повинен прищепити до себе почуття любові, яке не можна розвинути силюванням; але маємо право вимагати від дитини, щоб у її взаєминах з нелюбим вихователем вона не виявляла свого почуття нелюбові. Ми не маємо права вимагати, щоб дитина, ластилася до вихователя, якого вона не любить; вчинимо надзвичайно погано й неморально, якщо будемо на цьому наполягати, але ми повинні вимагати від дитини, щоб вона була в своїх взаєминах і з нелюбимим вихователем ввічливою і виконувала всі свої обов'язки щодо нього, хоч би й холодно, але точно. В такі тяжкі взаємини з дітьми може бути поставлений інколи й дуже добрий вихователю, наприклад, якщо він бере на себе справу виховання після вихователів слабих, які, можливо, накоїли багато лиха дітям, а інколи навіть і в тому випадку, коли колишній вихователю був дуже добрий, такий, що діти його полюбили й дивляться вороже на нову особу, хоч би яка вона була. В такому разі краще поставитися до дітей зовсім холодно, але з найбільшою справедливістю, не напрошуючись на їхню ласку й не ластячись самому; але у виконанні свого обов'язку виявити якнайбільше ділового співчуття до дітей. В такому способі дій виявиться благородство, самовладання та сила характеру, а ці три властивості поволі неодмінно приваблять до вихователя дітей, особливо якщо це хлопчики, яких ніщо так не приваблює, як сила фізична (Bencke), а особливо сила характеру, коли вони в такому віці, що можуть оцінити цю силу.

Проте, надаючи важливого значення почуттям дитини, не слід приписувати їм більше того, ніж вони мають. Історія дитячих почуттів це літопис початку історії душі, а не опис уже непоправних подій. Ми, можливо, згодні визнати разом з Бенеке, що почуття, раз з'явившись, залишає по собі слід, якого вже не можна викоренити. Цього, між іншим, не можна довести: часто щодо одного й того самого предмета почуття наші до такої міри змінюються, що тільки зусиллями пам'яті й без будь-якого сердечного руху ми можемо пригадати, яким було це пережите почуття, але цей слід може цілком загубитися в безлічі слідів протилежних. Змінити минулу історію дитячої душі, виявом якої є почуття дитини, звичайно, не можна, але можна змінити дальший напрям цієї історії

Почуття дітей можуть бути сильними, але не можуть бути глибокими: сильні вони тому, що в душі дитини нема ще такого змісту, який міг би їм протистояти; неглибокі вони тому, що відбивають собою не весь лад душі, яка не прийшла ще до єдності сама із собою, а тільки незв'язані частини цієї майбутньої душевної сітки, яка підготовляється. Це готуються матеріали для майбутньої будівлі характеру, багато з яких виявляються непридатними й самі собою будуть залишені, але які — саме в цьому й питання, — ті, яких буде менше, які не підійдуть до основного характеру будівлі. Ось чому, як ми сказали, виховання, не надаючи абсолютного значення почуттям дитини, повинно, проте, бачити в спрямуванні їх головне завдання.

Ця розрізненість почуттєвих асоціацій виражається в надзвичайній рухливості, мінливості почувань дитини. Дитина плаче й сміється, сердиться й ласкається майже в одну й ту саму хвилину: почуття, що минає, не зв'язане в неї з тим, яке настане за хвилину, кожне з них захоплює дитину всю, значно сильніше, ніж дорослого, але з кожним дитина розлучається швидко і легко переходить до цілком протилежного. Це виражається не тільки в діях, але навіть у фізіономії дитини: гнів, страх, надія, радість, сум, прив'язаність або відраза позначаються надзвичайно рельєфно на обличчі дитини, але через хвилину ж зникають, не залишаючи ніякого сліду на цьому гладкому фоні, який під старість увесь спишеться глибокими слідами пережитих почуттів.

Проте небезпечно впасти і в іншу крайність і думати, що дитячі почуття минають без сліду: якби ці сліди не нагромаджувалися в людині з дитинства, то не позначалися б вони так виразно під старість: товсті криві суки міцного дуба, що їх можна тепер зламати або викришити, були тоненькими стеблинами, і в той же час рух легкого вітру визначив їх теперішній, незмінний напрям. Сліди почуттів залишаються в дитині й притягають собі подібні: вся ж річ у напрямі душі вирішується тим, яких слідів набереться більше.

Дитина не вміє приховувати своїх почуттів, і це, звичайно, прекрасна сторона дитинства. Але якщо дитину переслідуватимуть за почуття, то вона незабаром опанує це сумне мистецтво, і тоді душа дитини замкнеться для вихователя, і вихователь блукатиме в темряві. Докоряти дитині за почуття, що відбулося на її обличчі або в її голосі, так само раціонально, як докоряти їй за те, що її щони рум'яні.

Діти навіть ще в малечому віці привчаються серцем вгадувати почуття дорослих, і щодо цього дитяча проникливість разюча. Можна скоріше обдурити дорослого, ніж дитину, у тих почуттях, які ми до неї плекаємо. І це залежить від свіжості й симпатичної перейнятливості дитячої природи: почуття, що ледве промайнуло на обличчі або в очах дорослого, інстинктивно відбивається в нервах дитини, а відбиття це відгукується й у душі. Ось чому, коли вихователь з будь-яких причин вирішить приховувати свої почуття від дітей — цього мало: він повинен змінити їх, якщо вони можуть перешкодити справі виховання; змінити ж їх він може серйозним вивченням тієї справи, за яку він береться, і, головне, глибоким і щирим вивченням людської природи взагалі та дитячої зокрема. А якщо й після такого вивчення він не полюбить дітей, тоді краще йому не братися за справу виховання.

На цій же симпатичній передачі почувань ґрунтується дитяча наслідува-

ність, про яку ми сказали вище, та дитяче змагання, про яке ми вважаємо за потрібне також сказати кілька слів.

Змагання, як ми бачили, може прямо ґрунтуватися на інстинктивній симпатії наслідування без усякої думки про зверхність: бачачи предмет, що швидко рухається, ми мимоволі робимо рух у той бік, куди він рухається. Змагання такої суто нервової властивості сильне у дітей і, без сумніву, для хорошої мети можна користуватися ним без боязні. Бачачи гру дітей, дитина захоплюється грою, бачачи, як усі вчаться, сідає за книжку і т.п. Тут нема ще справжнього душевного змагання: дитина не думає ні перевершити своїх товаришів, ні наздогнати їх, а просто робить те, що інші роблять. Але змагання свідомим, якщо й можна користуватися, то з надзвичайною обережністю: бо ні від чого так не розвиваються найгірші сторони душі людської — заздрість, злорадство і, нарешті, справжня злоба, як від необережного збудження почуття змагання. Звичайно, це дуже могутній засіб посувати дитину в навчанні, але успіхи в знаннях, як відзначив ще Руссо, купуються при цьому занадто дорогою ціною морального й душевного спокою та щастя людини. Щодо цього порада Руссо здається нам найраціональнішою: нехай дитина змагається сама з собою, тобто порівнює те, що вона зробила вчора, з тим, що вона зробила сьогодні, не порівнюючи своїх успіхів з успіхами інших...

...Неробство дітей буває причиною безлічі аморальних вчинків. Якщо в якому-небудь закладі діти страждають від нудьги, то слід неодмінно чекати, що з'являться і злодюжки, і брехуни, і зіпсовані сластолюбці, і капосні пустуни.

Часте втілення почувань не може лишитися без наслідків для самої фізіології людини. Одні й ті самі риси, викликані почуттям у фізіології, повторюючись часто, лишають на ній свій слід і мало-помалу перероблюють фізіологію людини відповідно до почувань, які хвилюють її життя. Кругле і гладеньке, як яблучко, личко дитини схоже на чисті аркуші нового альбома, все списується під старість глибоко врізаними виразами душевного життя. Руссо цілком справедливо зауважує, що навіть і в дозрілому віці разом із зміною пристрастей обличчя міняється.

...Коли сам лякаючий образ... вкорінюється в пам'яті, то з цього ніяк не можна зробити висновку, що вчитель, наприклад, може криками та погрозами примусити дитину твердо запам'ятати пояснювану лекцію. Дитина твердо запам'ятає тільки гнівне обличчя вчителя, його лякаючі жести і слова, але не зміст лекції... навпаки, з страху ми забуваємо навіть те, що добре пам'ятати, і слова науки, супроводжувані погрозами, менш за все спроможні улягтися в пам'яті. І якщо дехто з учителів примушує дітей суворістю вивчати лекції, то це вже не дія страху, а дія реакції, яку він викликає: дія напруження волі, що поривається звільнитися від мук страху. Ось чому грізний учитель по-різному діє на дітей одної і тої ж самої кляси, і якщо одні з них справді починають учитися краще, зате інші, кволі і нервові, зовсім перестають учитися. Вивчаючи лекцію, вони не можуть зосередити свою увагу на тому, що вчать: перед їхніми очима уперто стоїть грізний образ учителя і обіцяні ним карі.

Почуття доброти так само, як і почуття гніву чи почуття любові, само по собі ні добре, ні погане в моральному відношенні, але ускладнившись уя-

вленнями та іншими почуттями, воно може бути джерелом як моральних, так і аморальних психічних явищ: воно може вести до щедрості, але також веде і до безладної марнотратності; воно може сприяти розвитку людських взаємин між людьми, але воно ж спричиняє ту поблажливість до всього поганого, від якого суспільство стільки ж терпить якщо не більше, як і від розвитку жовчного напрямку в людях. Ось чому, якщо вихователь повинен дбати про те, щоб не зробити душу гнівною, не виховати так званої жовчної людини, яка шукає скрізь і в усьому поживу для свого гніву, то так само повинен він дбати і про те, щоб не виховати душі безглуздо доброї, яка виливає свою доброту на що попало і частіше на зло, ніж на добро, бо зло хитріше від добра: вміє підстерігати добрі хвилини людини і користуватися ними. Словом, якщо вихователь не повинен розвивати жовчного настрою у вихованця, то він повинен також дбати, щоб не виховати в ньому тієї пряминої душі, в якій також немає ніякої моральної чесноти.

Дитина народжується з безмежною сміливістю, і ми виразно спостерігаємо, що чим менше дитина залякана, тим вона сміливіша, отже, сміливість виражається в кожній рисі її обличчя і в кожному її русі. При цьому ще слід мати на увазі, в якому стані перебувають нерви дитини, а також і те, які люди її оточують, бо страх, як і будь-яке інше сердечне почуття, заразливе, передається від людини до людини через тілесне втілення і нервові співчуття. Вихователь повинен берегти цю вроджену сміливість, але не лишати її в первісному вигляді, в якому вона може наробити стільки ж шкоди, як і користі. Він повинен ставити дитину в такі умови, щоб вона переборювала свій страх, і уберегти від таких, в яких дитина підкорялася б всевладному страху, словом, вихователь повинен берегти дорогоцінне почуття сміливості, але разом з тим досвідом подолання страху переробляти нерозумну сміливість у розумну мужність.

Тільки людина, у якої розум добрий і серце добре, цілком добра і надійна людина.

Мгр Борис Потапенко

НАША ДОПОМОГА ВИЗВОЛЬНІЙ БОРОТЬБІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Характеристичною рисою сучасної історичної епохи є розпад імперій і перемога національно-державницької ідеї в світовому розмірі, себто процес диференціації світу на основі національних організмів. В той самий час іде протинародне намагання деяких потуг утотожити колишні адміністративні кордони з національно-державницькими кордонами новопосталих державних конструкцій з уваги на власні економічні та інші інтереси. Перемога національно-визвольної ідеї в світі по цей бік залізної застави підтверджує об'єктивну рацію і передовість української визвольної боротьби за розвал російської імперії усіх кольорів на національні держави й унаглядноє її співзвучність із світовим історичним процесом.

Національний принцип організації світу став ідейно-моральною силою величезного значення. Отже, концепція розвалу тюрми народів, якою є ССРСР і його сателіти, на самостійні національні держави, відповідає сучасній історичній закономірності. Помилковою і шкідливою для наразі ще вільного світу є політика тих західних державних мужів, які нехтують національно-визвольними рухами поневолених Москвою народів та стараються домовитися з Кремлем, а на випадок недомовлення, думають робити ставку на інші велико-державницькі імперіалістичні кола. Концепції "мирного співіснування", чи "детанту" є подумані як засіб протидії історично-закономірному розпадові советсько-російської імперії і як новий тактичний прийом у боротьбі проти некомуністичного світу. У цій концепції Москва бачить запоруку своєї майбутньої перемоги в боротьбі за створення світової імперії з ідеологічним і політичним центром у Кремлі. Ця концепція, це фактичне признание "статус кво" колоніального панування над поневоленими народами, що підважує довір'я українського й інших народів до Заходу, демобілізує частинно їхній фронт боротьби й легалізує стан ворожої окупації. У висліді, ця політика вможлиблює Москві розбудовувати, без жодних перешкод, свою мілітарно-офензивну базу для загарбання наразі ще вільного світу.

У відрубності до змагу між імперіальними націями в минулому, боротьба Москви була не лише за поширення мілітарного, політичного й економічного володіння, але мала переважно ідеологічно-месіянстичний характер. Зокрема, в сучасній добі Москва змагає до накиннення всім націям і людям свого комуністичного способу життя, пристосованого до мос-

ковського світогляду й ментальності. Звідси ідеологія виросла до чинника першої ваги у світовому змаганні. Комунізмові, як формі імперіялізму, треба протиставляти визвольний націоналізм поневолених народів, їх справжнє національне і соціальне визволення.

Страх перед термоядерною війною, Москва використовує для поширення дефетизму та неутралізації протикомуністичних настроїв у вільному світі. Власну термоядерну зброю і сильно розбудовану флоту й літунство Москва вживає для політики натиску й шантажу. Постійно ставлячи альтернативу — здача позицій, або тотальне знищення — вона систематично добивається уступок з боку вільного світу.

Властивою причиною загрози миру, в Європі та інших континентах, як також причиною загрози миру, є незаперечний факт, що внаслідок помилкової політики західних потуг, у першій половині нашого століття, Москва зуміла не тільки протидіяти національно-визвольним рухам, але й поширила. після другої Світової Війни, свої кордони і сферу впливів, тоді, коли процес розпаду імперій змінив політичне відношення сил у вільному світі. Іншими словами, в той час, коли великодержави Заходу щораз більше втрачають характер світових потуг, Советський Союз поширює свої імперіялістичні впливи в усьому світі. Наступ пішов так далеко, що Захід фактично визнав московську гегемонію над Кубою, що стала базою наступу на американський континент, мовчки сприйняв гегемонію над В'єтнамом, Афганістаном, Південним Єменом, Етіопією, Анголою і з тривогою спостерігає дальший розвиток глобальної агресії Москви.

Концепція спільного фронту поневолених народів за розвал ССРСР є в сучасну пору найбільш реальною. Побожування, що виразна ставка на поневолені народи, тобто моральна й фактична підтримка національно-визвольних рухів усередині ССРСР, doprowadить до атомової війни, свідчить про брак політичної стратегії і тверезої оцінки ситуації на Заході. Так, як Захід намагається уникнути термоядерної війни, хоч Москва відкрито дає всебічну допомогу наголошуючи мілітарну — протизахіднім рухам на європейському і позаєвропейському континентах і підбурює народні маси в багатьох країнах — так Москва боїться ризику тотальної війни, тим більше, що вона свідомо загрози національних рухів всередині імперії.

Так звана Українська Советська Соціалістична Республіка /УССР/ є частиною імперії ССРСР. Державною вивіскою що заслонює її колоніальний стан. В економічному відношенні, централізована господарська система ССРСР позбавляє Україну будь-яких елементів незалежності в економічному житті. Міністерства УССР — це фактично відділи всесоюзних міністерств, а міністри — це наглядачі й погоничі, які стежать за виконанням господарських плянів всесоюзного уряду. УССР, як фальшиве твориво, не має ні парламенту, ні уряду, вибраного волею української нації. Його політичне керівництво накинене силою чужого центру. Його суверенітет не проявляється взагалі. УССР не може вирішувати справи війни й миру, не має свого війська і не веде своєї власної закордонної політики, лише виконує директиви ЦК КПСС в Москві. Конституція УССР встановлена не вибраними представниками українського народу, а наставниками боль-

шевицької партії. Так звані політичні, громадські й культурні організації УССР — це місцеві відділи "всесозних організацій" під контролею партії.

Твердження большевицької пропаганди про добровільний вхід України в склад ССРС є суцільною брехнею. Новостворена в 1918 році українська Держава була завоювана збройною силою чужинецького центру Москви в 1920-тих роках. Ніколи не відбулося загального і свобідного волевиявлення українського народу про формальний вхід УССР до ССРС. Комуністична Партія України /КПУ/ — це найважливіший інструмент окупаційної влади в Україні. Вирішальну частину КПУ творять шовіністи росіяни і їх вислужники, які займають чолові пости в адміністративному, господарському і суспільно-культурному житті.

Масові організації в УССР, такі як Комсомол, профспілки, ради й тим подібне, є також безвільним знаряддям окупаційної влади для реґляментації всіх форм життя підсоветської людини. Заборона існування організацій, які не підпорядковувалися б большецькій партії, унеможливує втворення ефективно "легальної" опозиції до існуючої диктатури в окупованій Україні, ведення "легальної" політичної боротьби й засуджує на провал всякі спроби впливати на еволюцію колоніальної тиранічної системи в напрямі національного визволення. Ця заборона — це найбільший злочин проти прав людини і народів, чечуване беззаконня, яке найяскравіше свідчить про брак всякої свободи людини і суспільних груп в большевицьких колоніях.

Шляхом політики переселювання, окупаційний режим намагається ліквідувати українську етнічну субстанцію. Вимішування людности, плянове виселювання українців з України і спровадження туди росіян, посилення русифікація шкіл усіх поземів, урядових установ, армії — всі ці заходи мають своїм завданням не тільки зломити спротив українського народу, здушити його боротьбу за свободу та політично-державну незалежність, але й знищити його як національну одиницю й перетворити на складову частину т.зв. советського народу з російською мовою і культурою. Іде безпереймне намагання великодержавної Москви, щоби шовінізмом викорінити основні первні українського духа і влити в українські форми духа зради, яничарства, обмеженого провінціалізму, почуття меншевартости супроти большевицької Москви.

Україна, одна з найбагатших країн в ССРС, є предметом безоглядної господарської експлуатації. Розбудова економіки в Україні відбувається під кутом її інтеґрального пов'язання з Росією. В розбудові транспорту, комунікації, а також торгівлі панує принцип імперської доцільности. Єдине завдання сільського господарства є постачати споживчі продукти для імперських цілей.

Українську культуру режим намагається втримати на рівні провінційного етнографізму. Її розвиток пляново гальмується, а натомість поширюється російську мову й культуру. В середніх, спеціальних і високих навчальних закладах, навчання проходить переважно російською мовою, а будь-які намагання привернути українській мові належне їй місце, оку-

пантський уряд розцінює як протидержавний акт. Під сучасну пору, тисячі українських культурних діячів перебуває у в'язницях, психолікарнях і на засланнях, а решта змушені терором до мовчанки. Свобідні культурні зносини України з вільним світом унеможливлені за винятком таких, які є цілком урядом дозволені.

Одночасно окупант веде в Україні безпощадну боротьбу з релігією. Українську Автокефальну Православну Церкву й українську Католицьку Церкву зліквідовано, загнавши їх у катакомби. Атеїстична пропаганда прибирає щораз ширших розмірів, а віруючих жорстоко переслідується. Релігійно-побутові обряди підмінюється большевицькими "обрядами".

В Україні існує велика соціальна нерівність між ожебраченим та закріпаченим народом і панівною компартією російських шовіністів і їх вислужників-зрадників свого народу. Українське селянство, пограбоване з його власності, зведене до рівня державних кріпаків, безпашпортників, без соціального забезпечення, є найбільш упослідженою категорією населення "робітниче-селянської країни". Українське робітництво, позбавлене фактичної оборони профспілок, експлуатоване монополістичним колоніальним режимом, не має права керувати своїми підприємствами, розподіляти і продукти своєї праці. Мешканеві умовини по містах, а особливо в робітничих кварталах, неймовірно тяжкі в порівнянні з життєвими умовами робітництва й селянства в Західному світі. В Україні, яка є головним продуцентом сільсько-господарських і м'ясних продуктів, постійно бракує харчів та продуктів широкого вжитку. В наслідок недостачі продуктів широкого вжитку і низьких платень, робітники вдаються до спекуляції, а за це окупаційна влада жорстоко їх карає..

До категорії особливо переобтяжених працею і упосліджених прошарків населення України належить жіноцтво і доростаюча молодь. Не практикованим у цивілізованому світі є переобтяження жінок і матерей, хоронених законодавством чи звичаєвими правами всіх культурних народів, які мусять працювати у шахтах, на будівництві, при будові шляхів та у важкому промислі і на транспорті. Звільнені з в'язниць і заслання політичні в'язні залишаються без праці, помешкань, без соціального забезпечення та у багатьох випадках під постійним наглядом КГБ за відмову підписати покаяння. А засланців, що відбули реченець заслання, часто позбавляється права повороту у рідні сторони.

далі буде

Буспільники

Мігр Омелян Коваль

ПРОБЛЕМА ВКЛЮЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

(Доповідь на Пленарній Сесії ІІІ-го Конгресу СКВУ)

*“Народе мій! Твоїм майбутнім
душу я тривожу!”*

(І. Франко: Пролог до Мойсея)

Нема на світі українського патріота, який не відчував би тривоги за долю свого народу, за його майбутнє. Ця тривога пробивається з численних статей в українській пресі, з дискусій і нарад багатьох наших організацій і установ, хвилями виливається в поетичній і письменницькій творчості в поневоленій Україні і на чужині. По суті, наше сучасне повне героїзму відданих синів і дочок українського народу, що в умовах поневолення і жорстокого переслідування в Україні знаходять все нові вияви стійкості, принциповості і вірності національній ідеї, є ніщо інше, як підложжя для прийдешнього, як вислів тривоги за майбутнє України.

Приклади страждань, жертв, посвяти в сучасному в ім'я майбутнього тягнуться золотою ниткою в історії кожного народу. Тим більше можемо згадати знаменні слова Валентина Мороза, що перед судом заявив його славне — “будемо битись”!, чи Левка Лук'яненка — “хоч би я тільки один залишився на світі, то й тоді буду боротись за Україну”! Абсурд? Ні! Інстинкт самозбереження нації і вияв її духових сил в сучасному для майбутнього. Така постава можлива тільки при наявності ідеалу, який в нашому випадку узагальнюється кінечністю національної свободи і державної незалежності. Національна свобода і державна незалежність України — це єдині гарантії для забезпечення людських прав, в тому плекання власної духовості, свободи віри й релігії й пошанування людської гідності.

Відбування вже третього з черги Світового Конгресу Вільних Українців в діаспорі — це вияв волі української спільноти до боротьби за майбутнє України. Відбування цього Конгресу в 60-ліття здобуття української державності в 1918 році і шістдесятлітний шлях боротьби українського народу, що позначений найвищими жертвами крові й життя голови Держави Симона Петлюри, творців СВУ-СУМ — академіка Сергія Єфремова, студента Миколи Павлушкова і інших, організатора УВО-ОУН, полковника Євгена Коновальця, поетів Ольжича й Теліги, тисячні жертви членів ОУН і бійців УПА на чолі з її героїським командиром ген. хор. Тарасом Чупринкою-Шухевичем, проф. Ребета, Провідника ОУН Степана Банде-

ри, а можливо також й гетьманича Данила Скоропадського, фізичної ліквідації ієрархій УАПЦ і УКЦ та тисячі священників і вірних, знаходить своє віддзеркалення в сучасному. Є, отже, велика і зобов'язуюча переємників спадщина. Цим переємником національної спадщини за всіма природними законами мусить бути молода українська генерація в Україні й на чужині перебуваюча.

В цей спосіб, ми дійшли до визначеної на початку теми: "Проблема включення української молоді в українське громадське життя". Розуміється — молоді української еміграційної спільноти.

Заки прийдемо до властивої теми "включення", потрібно насамперед визначити поняття молоді, як ми його розуміємо.

Нормально в житті прийнято вважати молоддю старший юнацький вік до часу одруження, тобто, приблизно, від 15 до 25 років життя. Є це вік підготовки до життя, вибір професії, звання та закладення сім'ї. Є це найбільш динамічна вікова група в суспільстві, від властивостей якої може залежати цілий дальший розвиток суспільства. Можна окреслити цю вікову групу, як таку, що в ній відбувається подвійний біо-психічний процес, який завершується рівновагою дозрівання. Є це також вікова група, яка з погляду "включення" в громадське життя має для нас в цьому випадку найбільше значення.

З суспільно-громадського погляду проблему молоді мусимо, однак, розглядати дещо ширше, а не тільки під кутом "включення", що звучить надто механічно і не дає повноти образу затронутої проблеми. Справа в тому, що п'ятнадцятилітній юнак є вже продуктом попереднього виховання і впливу довкілля, і його майже не можна змінити в тому віці під оглядом особовості й характеру, а тільки на існуючій вже базі можна завершити цю особовість світоглядним оформленням та допомогти у віднайденні життєвої цілі. Включити його в організоване громадське життя, можна тільки під умовою, що вже від раннього дитинства, він виростав у здоровій родинній атмосфері, сповненій пошани до українських традицій, культури і морально-релігійного життя, відмінного від того, що він спостерігає в довкіллі. Цей український родинний світ, скріплений церковним обрядом, рідною школою і молодечею організацією з її ритуалом — Виховним Ідеалом, та живим прикладом поведінки виховника, можуть довести до стану включення, або інтегрування такої одиниці в організоване суспільство. Обмеженість нашої теми не дозволяє нам розглянути ширше цей підготовчий аспект в ділянці родинного, дошкільного, шкільного і організаційного виховання, а тому доведеться про ці питання говорити побіжно в тягу дальшого розгляду нашої теми.

З погляду "включення" в організоване громадське життя не можна обмежувати також віку молоді до 25 років, бо психічне дозрівання не зупиняється на означеному році, а триває значно довше, як це поетично висловила Ліна Костенко: "дорослою стала зненацька, дозрілою стану поволі". Тому, практично, в молодечих організаціях цю вікову межу пересувається до 30, а то й 35 років. В цей спосіб проблема молоді охоплює собою яких 40 відсотків всієї спільноти, коли поставити межу життя на 70-75 ро-

нів. Це означає, що на 2 мільйони українців у діаспорі йдеться про вісімсот тисяч членів спільноти, а коли обмежити наш розгляд до вікової групи 15-25 років, то це буде яких триста тисяч осіб. Можемо тільки шкодувати, що не можемо послуговуватись точними статистичними циферними даними і якісними показниками щодо цілості, а зокрема щодо цієї динамічної частини нашого суспільства в діаспорі.

Соціологічні дослідження в світі вказують, що кожна національна спільнота має в собі активні й пасивні елементи. Більшість суспільства складається з пасивних елементів, а тільки 10-15 відсотків є суспільно-активними. Суспільна вартість обидвох категорій має також свої позитиви й негативи. В позитив активних елементів треба вписати більшість здобутків у всіх ділянках життя спільноти, а в позитив пасивних можемо вписати їхній консерватизм, тобто зберігання старовини, традицій, культури, під умовою, що вони дістали це у спадку від свого родинного і суспільного виховання. Негативом активних елементів може бути це, що вони можуть скоро підпадати асиміляції, або проймаються чужими ідеями та брати їх за свої, якщо передше не засвоїли в належній дозі своїх національних ідей і світоглядних засад в період свого виховного процесу. Негативом пасивних елементів є те, що вони не здібні діяти назовні в чужому світі, де треба великої ініціативи, енергії, труду та посвяти. Без орієнтації на активний елемент, вони є засуджені на скорішу, чи пізнішу асиміляцію і заник. Повище ствердження має в нас значення для аналізу стану серед нашої молоді і вказує на напрям потрібних заходів та засобів для відповідної дії.

Згідно з прийнятою нами тезою про активні й пасивні елементи в спільноті, й відкинувши дошкілля, а затримавшись на віковій групі юнацтва й молоді між 7 і 30 років, які могли б бути в системі рідних шкіл, курсів українознавства і молодечих організацій, виходить що повинно б бути яких 100 тисяч активно охопленої молоді. Фактично це число треба зменшити до половини і тоді матимемо приблизне число нашої молоді, яка має якесь пов'язання з організованим суспільством. Щодо високих студій, то міряючи середньоевропейським показником, де 1 відсоток населення перебуває перманентно на високих студіях, ми повинні б мати яких 20.000 студентів. Не маючи точної статистики, відважувось твердити, що ми не досягаємо й четвертини того показника. Це тоді, коли участь у високих студіях такого еміграційного народу, як жиди, досягає 5 і більше відсотків студіюючих на високих школах.

Питання якості української молоді генерації в діаспорі, яка входить в предмет нашого розгляду до "включення" в організоване українське життя має свої особливості, над якими належить зупинитися.

В нормальних суспільствах є своя виховно-научна система, яка має запевнити державі й народові свідомих своїх громадянських обов'язків членів спільноти й громадян. Духові вартості народу мають повну можливість прищиплюватись молоді при помочі даної системи. Ця система наставлена також і на чужий елемент, який має пройти повний асиміляційний процес, згідно з виховно-навчальною програмою. В тому може не бути жодної інтенції якоїнебудь дискримінації, а прямо тому, що держава, чи

приватний сектор, що займається рівнобіжно веденням тієї системи не має на меті ускладнювати собі проблеми. Одинокa Канада, що відрізняється від інших країн нашого поселення, де в силу обставин вводиться т. зв. "багатокультурність", яка дає можливість рівночасного ведення народного шкільництва мовами етнічних груп, якщо вони є репрезентовані відповідним відсотком в даній провінції. Це створює виїмково добрі умовини для виховного процесу в бажаному для нас напрямку. У всіх інших країнах, тільки завдяки одиницям та громадським організаціям, діє слаба мережа рідного шкільництва, яка не всіли задовольнити потреб нашої спільноти в ділянці шкільництва в цілості нашої діаспори. До того добавляється відсутність потрібної кількості кваліфікованих учителів та нехить частини напіввідчуженої громадськості до виховання власних дітей в українському національному дусі. Все таки завдяки існуючим рідним школам та ідейним одиницям з-поміж виховників й учителів вдається рятувати певну кількість нашої молоді від неграмотності та відчуження. Втримання і зміцнення існуючої мережі нашого рідного шкільництва, як також вдержування в алярмуючому поготівлі громадської думки про кінечність посилення всіх наших дітей до тих шкіл, як також до молодечих організацій, починаючи шкільним віком, є завданням української преси і всіх діючих організацій та установ. В тому научно-виховному періоді необхідно прищепити у вихованців любов до найбільших наших вартостей, якими є Бог і Україна, як також подбати про засоби, щоб ці вартості могли плекатися впродовж цілого життя. Цими засобами є любов до української книжки й друкованого слова взагалі. Вироблення в дітей звички читати українське друковане слово забезпечить за нашою спільнотою джерело української духовості, яким є література й культура взагалі. Без почитності української літератури й преси наша духовість зникне, а джерело, не маючи припливу — висохне. В цьому середникові лежить також ключ до пізнішого "включення" молоді людини в організовану українську спільноту.

Ще гірше стоїть у нас справа на відтинку середнього шкільництва. Тут маємо вузку мережу курсів українознавства, з яких не всі доходять до матури. Колишні численні гімназії в повоєнних німецьких таборах були повністю ліквідовані, але з них вийшло кілька тисяч молодих людей, що відтак кінчали середню і вищу освіту. Це переважно теперішня провідна частина нашого організованого суспільства, якщо не рахувати старшої генерації з України і частини молоді з рядів старшої української еміграції. Рятуює дещо доплив української інтелігенції Мала Духовна Семінарія в Римі і подібна в Прудентополі, Бразилія, і деякі Колегії в Канаді. Семінарії, однак, обмежені тільки до хлопців під кутом священничих покликань. Маючи учителів-патріотів, Семінарія в Римі дала вже українській спільноті кілька согонів абітурієнтів та кілька священників. В порівнянні з потребами керівної української верстви в нашому суспільстві це, без сумніву, невиспачальне.

ГРОМАДСЬКА ПРАЦЯ В ОСЕРЕДКАХ СУМ

/ частина доповіді виголошена на Світовому Конгресі СУМ./

Дружинники СУМ повинні сповняти у своїх осередках два завдання:

1. проводити освітні курси, зокрема політичне навчання; 2. плянувати біжучу працю і працювати серед українців і чужинців. Зупинимося над плянуванням праці. Таке плянування для різних гуртків зацікавлень є різне. Гуртки виховників будуть укладати пляни інші від міжнародників чи суспільників. Група дружинників-виховників повинна перші свої сходи присвятити для обговорення виховних потреб і завдань у їх місцевості. Треба підрахувати скільки в їх місцевості є дітей у віці молодшого юнацтва, скільки молоді у віці старшого юнацтва й скільки дружинників СУМ. Устійнити до яких молодечих організацій належать ці діти й чи мають там якісь сходи й вишколи. Устійнити також скільки тих дітей і молоді ходить до українських доповняючих шкіл і яка кількість не охоплена жодними молодечими організаціями, ані школою.

Маючи статистичні дані, треба приступити до організування гуртків молодшого й старшого юнацтва для ведення з ними виховних сходин. Дружинники-виховники повинні бути інструкторами на виховних сходинах. Вони повинні проводити щотижня одно або двогодинні сходи й обговорювати на них українознавчі предмети, підбираючи їх відповідно до віку тих груп, з якими працюють. На таких сходинах потрібно вивчати систематично історію й географію України, літературні твори, культурні здобутки українського народу. Головною справою в такій праці дружинників-виховників є те, щоб вони робили сходи з молодшим і старшим юнацтвом кожного тижня, й приходили на сходи підготовані з одною цікавою темою з названих в-горі ділянок знання.

Інакше приступають до праці дружинники-суспільники. На перших сходинах вони повинні зладити список усіх громадських, політичних, молодечих, церковних і виховних організацій у своїй місцевості. Далі повинні усійнити хто керує тими організаціями, тобто зладити список діючих управитих організацій. Потім повинні ознайомитися, які завдання ставлять собі існуючі організації й як на практиці здійснюють ці завдання. Зорієнтувавшись в становищі, дружинники-суспільники повинні приступити до виготовлення пляну дії в українській громаді своєї місцевості.

Дружинники-суспільники мають бути організаторами громадського життя. Передусім вони повинні приєднати до СУМ усю молодь, яка не належить до жодних молодечих українських організацій. Вони також повинні відшукати таких українців, що не тримають зв'язку з громадою й приєднати їх до української церкви й до громади. Дружинники повинні відвідувати українські родини й подбати, щоб кожна родина передплачувала якийсь український часопис, або журнал, а час-від-часу купувала якусь українську книжку. Дружинники-суспільники повинні влаштовувати доповіді на актуальні українські теми, на які повинні бути запрошені всі українські особистості даної місцевості. Для того потрібно виготовити адре-

сар і висилати запрошення на таку доповідь до кожної родини.

До дружинників-суспільників належить також справа організації маніфестацій і політичних віч. Деякі події в житті громади не можна лишити без широкого обговорення, або без масової протестної маніфестації, в якій взяли б участь усі громадяни місцевості, а то й кількох місцевостей. Серед громадських і політичних організацій треба старатися вести об'єднуючу співпрацю, щоб у важливих хвилинах усі українські організації виступили за справедливе діло.

Дружинники-культурники спершу мусять устійнити, які працівники культури живуть у їх місцевості. Потрібно зробити реєстрацію музиків, малярів, графіків, скульпторів, акторів, поетів, письменників, журналістів, учителів, диригентів, хореографів та інших. Маючи статистику, треба увійти з ними в контакт, заізнатися з їх працею й плянами на майбутнє. Тоді з допомогою тих людей час-від-часу влаштовувати якусь мистецьку виставку картин чи графіки, виставку українських книжок та часописів, концерт українських пісень, доповідь на тему українського мистецтва, театру, чи наукових осягів тощо. Дружинники-культурники повинні на такі імпрези запросити всіх українців, адреси яких отримають від суспільників, а також чужинців, до яких потрібно звернутися з окремим гарно оформленим запрошенням. До дружинників-культурників належить також організація відзначування річниць і ювілеїв. Вони повинні робити це спільно з іншими громадськими організаціями в даній місцевості.

Дружинники-міжнародники на перших своїх сходинах мають обміркувати й визначити з якими групами, одиницями, інституціями й молодечими організаціями треба познайомитися й нав'язати контакт. Потім треба розшукати адреси інституцій і осіб, якими ми зацікавлені. Звичайно, треба роздобути адреси учителів народних і середніх шкіл, священників і пасторів різних віровизнань, редакторів місцевої преси, міських бібліотекарів, осередків політичних партій і політичних діячів, організацій молоді, скавтів, католицької молоді та політичних організацій молоді, видатніших громадян різних професій, адвокатів, лікарів, купців, і т.п. Маючи намір нав'язати контакт з представниками інших національностей, дружинники-міжнародники мусять слідкувати за політичними й громадськими та культурними подіями, які стосуються країни їх поселення, їх місцевості й також світових подій. Для цього необхідно читати щоденну пресу та інші періодичні видання, в яких відбите політичне, громадське й культурне життя. Крім того, треба заізнатися з новими виданнями творів, які наслідують українські проблеми, або проблеми східньої Європи. Зокрема потрібно прочитати шкільні підручники народньої й середньої школи та виписати з них помилкові твердження. Після такої підготовки, дружинники повинні почати нав'язувати контакт у своїй місцевості з чужонаціональними одиницями, товариствами та інституціями. Де можна, треба входити в особисті зв'язки, брати участь у товариських культурних, політичних і святкових імпрезах чужинців. Там, де поширено неправдиві твердження про українців, треба їх усно або письмово спростувати, не накидаючися на авторів, але ділово, доказуючи їх незнання предмету.

Поза тим, давати короткі інформації в письмовій або усній формі про важливіші події, пов'язані з Україною і східньою Європою, в політичній, економічній чи культурній ділянках. Старатися здобути серед чужинців передплатників і читачів наших чужомовних журналів, таких, як "Юкрейнієн Рев'ю", "Юкрейнієн Квотерлі", "АБН Кореспонденц", "Міттайлунген" Дому Науки, "Ль'Ест Европеєн" та чужомовні додатки до періодичної преси. Деяким важливішим інституціям чи особам треба передплатити такі журнали на кошти засобів, які дружинники повинні в своїй місцевості на ту ціль роздобути. Час-від-часу треба старатися про поміщення актуальних інформацій про українську справу в місцевих газетах. Нагод до того є багато і якщо не можна вмістити статей про політичні події, треба старатися поміщувати про культурні імпрези та економічні справи. Якщо статті будуть оформлені вміло, напевно газети не відмовляться іноді їх помістити.

Дружинники-ратники — це люди, пов'язані передусім із спортом і військом у своїй місцевості. Якщо нема стільки членів, щоб можна зробити дружину відбиванки, чи копаного м'яча, кошиківки та інших родів спорту, тоді вони повинні увійти разом або окремо до чужонаціональних дружин. Ратники повинні слідкувати за працею чужонаціональних спортових дружин, мати з ними контакт, вивчати різні роди спорту й самому брати участь у різних змаганнях, у спортових іграх і вправах. Такими вправами мали б бути марші в гори, лещетарські змагання, плавання, легкоатлетичні змагання різних родів.

Крім спорту, ратники повинні присвячувати свою увагу військовій техніці. Вони повинні вивчати, як відбувається організація війська в державі, яка існує військова побудова окремих частин армії, які роди зброї має сучасне військо, чим різниться теперішня зброя від тієї, що нею користувалися у Другій Світовій Війні, яка теоретична підготовка вояків, котрі у слушний час мусять стати в обороні своєї батьківщини, якими підручниками користуються вояки для своєї технічної підготовки та до яких матеріалів мають доступ для політичної освіти. Ратники повинні, де можливо, вступати також до піввійськових організацій у місцевості свого перебування. В таких організаціях можна навчитися охорони перед воєнним нападом, що придасться для себе й для свого оточення. Можна також вивчати зброю й користуватися нею на випадок ворожого нападу. Де можливо, варто було б також вступати до військової служби.

Це все завдання, до яких мало української молоді має нахил, а ще менше практично бере участь і то звичайно не з охоти, а з примусу. А військова освіта в майбутньому може дуже прислужитися кожній молодій людині, а вже найбільше поневоленому українському народові, який хоче визволитися.

Фізична Культура

Д-р Степан Зошун

В ОБІЙМАХ ПОСТУПУ

продовження

Теж бачив я поля баклажанів без одного овочу; рілньники бідкались і про-клинали тих агрономів з міста, які їм радили уживати штучні навози. Відомо є теж, що пересічний гектолітер пшениці, зібраної в селянина /без штучних навозів/ важить 78 кг., зате з землі, затроєної штучними навозами лише 60 кг. До того мука з такої пшениці трудна до печива. Але не без впливу є той надмір азоту у харчевих рослинах і для нашого здоров'я. Цим не будемо тут займатися, але не відречі буде згадати, що загроза з азотових навозів особливо велика і для здоров'я і для життя ще іншим шляхом, особливо там, де питну воду беруть люди з криниць. Азотові навози переходять в т. зв. нітрати /азотати/, а ті останні, забривши з питною водою до нашого тіла, перемінюються в азотини /нітрини/, які є грізною отрутою для бараника крові /який, як відомо, є носієм кисня/, роблячи його нечинним. Залежно від кількості випитої води діти тяжко занедужують, а то вмирають з браку кисня, особливо малі діти є дуже вразливі. Відомі є численні жертви того рода, ще більше тих невідомих, бо хто, ніби, додумається про таке джерело нещастя?

У листопаді 1966-го року почали в Голляндії здихати масово корови. Показалось, що це знову було діло азотинів у буряках, які вирощувано на полях, затроєних азотовими навозами і тими буряками годовано корови. Як казав Бернард Шов, наука ніби розв'язує одне питання, щоб на це місце постало кілька нових. Доразові, чи позірні користи затемнюють розум.

Згадаймо тепер кілька природних способів приборкування галапасів на прикладах з життя: у 1972-ому році даний галапас загрозив поважно садівництву помаранч у Каліфорнії. А що тоді люди не знали ще язви хемічних речовин, отже змушені були думати за виходом. І цей вихід знайшли; кмітна людина впадає на думку знайти у світі комах ворога даного галапаса і знайшли його; це була комашка, яку спроваджено аж з Австралії. Цю комашку пустили на ворога і рівновага в природі була знову повернена, а овочі врятовані. Комашка Ведалія є дуже чутлива на усякі, сьогодні уживані отрути в садівництві.

У 1940-ому році забаглося деяким садівникам іти "з духом часу" і за порадою "знавців" ужити "практичнішого" і таншого способу, розприскуючи ДДТ. Але мряка цієї отрути загостила з вітром до садів, плеканих вище згаданим способом і знищила Ведалію. З цього користає галапас і розмножується до небувалого. Коштувало багатько праці і грошей, щоб тій Ведалії знову повернути умови до життя.

Вирібники отрут поборюють, очевидно, такий природний спосіб приборування галапасів усіми способами, пр. навіть ще в цьому році, пише Г.М.Ф. Ст. з Вашингтону, який відвідував у ЗСА, таких саме садівників, які вирощують овочі природним способом. Ці садівники скаржились, що з цього приводу мають труднощі з урядовими чинниками..., що їм, садівникам, причепили погірдливу назву знахорів /шарлятанів/, дарма, що їх яблуні аж угиналися від здорових яблук.

“Вироблювачі отрут”, пише проф. Е. Зайферт, “вижбурнули дуже зручну погрозу: “отрута, або голод” і все навколо впало на коліна: рільники, науковці і політики, включно до міністрів... Це механістичне наставлення можна кожноразом науково опростити, бо таке твердження є цілеспрямованою брехнею”.

А ось інший природний спосіб протиставитись галапасові: Перед 1954-им роком обчислювано втрати у ЗСА, серед рогатої худоби. спричинені одним родом мухи, внаслідок чого худоба гинула, на 20 мільйонів річно. Ця муха зносить яєчка під шкіру худоби, до м'язів, до носогорляної дуплини, а личинки її і гусені живляться тканинами господаря, спричинюючи тяжке запалення і т.д. Отрути показалися відразу і наглядно обосічним мечем, отже кмітні люди шукали іншого шляху. Др. Кніплінг /33/ придумав ось що: у штучних вилягальнях виплекано велику кількість самців даної породи мухи, їх відповідним промінням обезпліднено і літаками розсіяно по даному просторі, на якому випасали худобу. Думка була наступна: набагато численніші самці знайшли скорше стик зі самицями, ніж плідні, природі, що повинно довести дану породу мухи до вигаснення. Так і сталось на острові Кірассо /в 1954-ому році/, в області Флориди /1957- 1958/ і т.д. і цей надійний спосіб далі розробляється і поширюється, дарма, що вирібники отрут роблять цьому усі можливі труднощі.

Брано теж до уваги обезпліднювання самців даного галапаса, наслідуючи поведінку самички для зваблення самців, н. пр. запахом відповідної виділі, підголосними дроганнями, електричними висиланнями, тощо — і всі ці способи показалися уже в деяких випадках успішними.

А що й комахи мають теж свої недуги, спричинені заразнями, чи навіть разнями, або пліснями, то й цей шлях показався дуже надійним. У Каліфорнії з успіхом розсіяно відповідних живок проти галапаса люцерни, а в Канаді проти галапаса шпилькових дерев і т.д.

Взагалі, подібним можливостям немає кінця, але на тому не заробить горстка вирібників отрут. Аж ніяково стає, читаючи ще у 1952-ому році поручення урядових чинників /34/, що у випадку, коли б галапас розвинув відпорність проти даної отрути, треба підвищити давку, або змінити отруту. А чей же від тих чинників треба було сповідатись “розуму, який сягав би далеко вперед” /О. Гончар/, бо що станеться одного дня, коли земля стане, під впливом тих отрут, дійсно яловою, тобто усяке життя в ній вигасне, як це бачимо у випадку гною з теперішніх фарм масового плекання курей, качок, кріликів, телят, тощо. Гній той роками лежить, не згоряючи, бо затросений до тої міри, що ніякий живок, заживок, ніяка путня плісня, ні дощаник — хробак не можуть в ньому жити. Це саме бачимо там, де для стлівання /згоряння/ відпадків поодиноких жител, копають глибокі ями /криті, очевидно/. Де по домах

уживається харч у формі усяких консерв, чи яєць, м'яса зі згаданих вище ф'арм, а то харчів зі сильно затроюваних піль — там у тих ямах майже відпадки не стлівають /згоряють/ і така яма незадовго є повна, так що треба її випорожнювати. У-**жигий** такий гній на ріллі, чи в садах, веде до хворіб землі, що проявляються в появі різних галапасів і загибелі рослини, чи дерева. Плоди з такої землі не є бай-**дуні** й для нашого здоров'я і того ж наших дітей.

Др. Брієр /35/, директор Служби Охорони Рослин у Голляндії, так пише про уживання отрут у рілніцтві і т.д. : "вон о більш, ніж певне, що ми ідемо небезпечною дорогою..., уживаючи хемічних способів приборкування галапасів, замість природних. Нашою метою має бути — обходитися з явищами в природі так ніжно, як це лише можливе,... ніж уживати грубої сили. МИ ПО-ТРЕБУЄМО ДУМКУ, ЯКА СЯГАЛА Б ДАЛЕКО, ЩОБ РОЗНАЙТИСЯ І МАТИ ГЛИБШИЙ ВГЛЯД, чого я не бачу у багатьох дослідників. ЖИТТЯ це недосяжне чудо для нашого ума, йому довжні ми всюди подив там, де нам доведеться боротись з ним... Вибір зброї такої, як отрута, для приборкування галапасів, є доказом наших недотач у знанні і попри те нашої неспроможности так керувати життєвими явищами, щоб гола сила була непотрібною. Нам усюди покора перед творінням є на потребу, але тут немає вибачення для наукових ув'ялень", бо, як писав Б. Шов /36/, "наука завжди помиляється: вона розв'язує проблеми лише, щоб їх заступити іншими" /36/.

А.Д. Пікет /37/ писав у "Нова Сковшія": "Дослідники галапасів на службі господарки мусять усвідомити собі, що мають діло з живою природою. Така праця не може обмежуватись виключно до чинности вбивання галапасів, шукання за сильнішими отрутами".

Не інакше в Ф.Г. Якоб /Англія, 38/: "... чинність численних т.зв. дослідників на услугах господарки полягає в тому, щоб спонукувати нас вірити їм, а саме, що спасіння лежить лише на кінці розприскувача отрути. А згодом, коли галапаси знову зароїлись, з приводу їхньої відпорности, і /постали безповоротні шкоди у світі ссавців, тоді побратими їхні, хемісти, заявляються готовими протидіяти іншими отрутами".

П.Ю. Гукслей /39/: "Цілком певно є неможливо вигубити всіх галапасів, але дуже легко вигубити нечисленні, але хосенні животинки, включені в ту цілість, яку творить життя на нашій землі".

А послухаймо Лорда Шеклетона /40/: "... це значить більше гроша для підставових дослідів, а можливо менше для виробу нових отрут для цілей торгівлі".

Князь Бернгард /Голляндія/: "Ми затроюємо повітря над нашими містами. ми затроїли ріки, озера і саму землю..., можливо, що не все можна було уникнути. Однак, якщо нам не вдасться спільно і наполегливо затримати цей наступ на нашу матір-землю, в міру наших сил, то недалеко цей день, коли опинимось у світі, повнім плястики, бетону й електричних роботів".

А ось слова князя Единбурґу: "Робітники копалень послуговуються канарками, щоб завчасу бути остереженим, якщо промкнуться десь отруйні роздухи /гази/. Думка гідна уваги, щоб і ми з отих мертвих птиць відчитали й для себе остереження" /натяг на масову смерть птиць по наприскуванню піль, чи садів, лісів, чи доріг, різними отрутами/.

" А тим часом людина руйнує поволі середовище, серед якого живе,

отже й себе, і це є нашою великою трагедією" /Гукслей/.

Громме, захиститель птиць у Мілвокі завважує: "Найбільшим ворогом комах є інші комахи, птиці і деякі ссавці. ДДТ вбиває всіх! Чи в ім'я такого поступу маємо стати жертвами наших власних диявольських середників? Шахувати нищителів за ціну осягнення часової користі?"

І так у безконечність можна би продовжувати подібні голоси мислячих людей про далеку будучність, про долю нашу і наших нащадків. Коли перед мільйонами років життя, існуюче тоді на землі, мало час приноровитись до обставин, при тому тоді не було ще таких складних істот, як ссавці і людина, але тепер, коли річно в самих ЗСА випускається 500 нових отрут, це переходить навіть казкові спроможності природи".

Знавці, зібрані в цій справі в ЗСА у 1960-ому році, так з'ясували свій погляд: "Деякі вчинки одної частини людей можуть скінчити знищенням родючості землі, а галапас, в супереч їхнім намаганням все ж таки візьме верх" /Стеґеман — 44/.

Природник Улліет /42/ взиває опам'ятатись: "Ми мусимо змінити наше наставлення, покинути нашу уяву про вищість людини і признати, що в багатьох випадках ми зустріли в природі діючі способи утримування рівноваги серед світу творинь і то у багато дешевший спосіб, ніж наші".

З панею Карсон уточнімо: "...ми дозволили уживати отрути, злегковаживши вимогу доосновних дослідів їхнього впливу на оточення, або досліджували в невивантажний спосіб їхній вплив на нашу землю, воду, дичину і на людину... Ми дали до рук людей незнайомих речовини, про отруйність яких ці люди не мають ніякого поняття, ще гірше — ми втягнули широкі маси людей у середовище, затроєне згаданими речовинами, без їх згоди на те, чи пак без їхнього знання про справу". Так в ім'я несвідомого небезпек людства обвинувачуючи Р. Карсон міродайні чинники усюди там, де вони нехтують правами людини, бо "кожне втручання в справи природи мусить мати всенародній дозвіл" /О. Гончар/.

Святим обов'язком лікаря є уберігати людей перед загрозою недуги, наліцтва, чи смерти, з приводу безвідповідальності і короткозорості деяких з-поміж них. Хай тих кілька уваг послужать кмітним і мислячим людям під розвагу і відповідне поступування. Це теж вдячне поле для нашої молоді СУМ і Пласту служити і в цій ділянці народові, викриваючи всюди цей нерозум, про який тут мова, освідомлюючи своє оточення, зглиблюючи знання на цьому полі, щоб, як повернемось у вільну Україну, ми були свідомі небезпек зі згаданої сторони і не приймали наївно "помочі" з рук усюди присутних, професійних "добродіїв" /для шкурних інтересів/ у виді троянського коня, як це діється тепер усюди в т. з. недорозвинених краях. А правдоподібність є велика, що ці "блага" посипляться і на Вільну Україну, вмовивши у відповідальні чинники їх потребу, щоб іти "з духом часу". Горю нам! коли підемо на їх зов. Бо "чим суспільство стає складнішим, а його ділянки — господарська і політична стають раціональніші, тим трудніше одиницям даного суспільства збагнути цілість їхнього середовища. ВСІ ВАЖНІ СПРАВИ З ПОГЛЯДУ ЦІЛОСТІ ВИРІШУЮТЬ МАЛІ ГУРТИ БЮРОКРАТІВ, ГОСПОДАРСЬКИХ, ЧИ ПОЛІТИЧНИХ. А ДЕМОКРАТІЯ СТАЄ ТІЛЬКИ ШОПКОЮ ДЛЯ ЗАМИЛЮВАННЯ ОЧЕЙ ЗАГАЛУ" / В. Мілс/.

СУМ в дії

Члени Центр. Органів СУМ на каденцію 1978-1982 Перший ряд /зліва/ : М. Франкевич, М. Шепетик, Є. Гановський /Голова/, О. Коваль /Голова ЦВР/, Я. Деремenda, О. Рожка /Ген. Секретар/ Я. Петрик, скарбник. Стоять : М. Фурда, Є. Кузьмович, З. Коваль, П. Когут, Я. Рутковський, М. Моравський, Б. Лищишин, Т. Буйняк, М. Гринюк, А. Нобилецька, А. Лозинський, Є. Марнович

Засідання ЦУ СУМ в Нью Йорку

В днях 30 і 31.5.79 р. відбулося чергове засідання ЦУ СУМ, на якому були розглянуті плани праці Центральної Виховної Ради і Видавництва ЦУ СУМ. На основі затверджених планів виховний відтинок в СУМ повинен бути значно скріплений, а в парі з тим також і видавничий сектор

В засіданні ЦУ СУМ взяли участь: мгр. Є. Гановський — Голова ЦУ СУМ, мгр. О. Коваль — Голова Центральної Виховної Ради СУМ, д. Я. Деремenda — заступник Голови ЦУ СУМ і Голова Європейської Конференції СУМ, мгр. О. Рожка — генеральний Секретар ЦУ СУМ, д. Я. Петрик — фінансовий референт ЦУ, под. Є. Кузьмович — референт юнацтва, д. М. Фурда — член Товариського Суду ЦУ, мгр. П. Когут — член Центральної Контрольної Комісії та д. Роман Зварич — головний редактор сумівського офіціозу "Авангард".

Голова ЦУ СУМ відвідав Канаду

Голова Центральної Управи СУМ мгр. Є.Гановський відвідав КУ СУМ Канади в Торонто та відбув ділові наради з членами Центральної Управи друзями М. Шепетиком та мгр. Т. Буйняком. На ширшій зустрічі Голова ЦУ поінформував присутніх про працю і пляни ЦУ: дібрано редакцію для журналу молоді "Аванґард", яку очолив д. Роман Зварич, відбуто організаціїну поїздки до Аргентини, а на черзі видання матеріалів і підручників яких потреба найбільше відчувається. На зустрічі з головою ЦУ обговорювалося також можливість спільної праці між СУМ Америки та Канади. Голова ЦУ рівно ж нав'язав контакти з відомими сумівськими діячами та письменниками, запрошуючи їх до співпраці з ЦУ СУМ.

"Трибуна Сумівця" про ролю сумівок.

Останнім часом відчутна дуже сильна активізація сумівок на керівних постах у СУМ. Падуть насмішливі вирази колись уживані відносно жінок /"як світ світом жінка не була війтом" або "чим довший волос тим коротший розум"/, бо вони зуміли у нашому столітті опанувати найбільш відповідальні пости в державному житті як і на всіх щаблях різнородного державного життя.

У СУМ головами Осередків переважно мужчини, але й тут зайшли великі зміни.

Останнім часом на керівних постах голів Осередків багато дівчат-дружинниць, які вив'язуються з скрутних ситуацій дуже вміло.

Ось деякі імена дружинниць, що очолюють Осередки у Канаді: Галя Пшик /Ст. Кетеринс/, Ірка Мицак /Винзор/, Оксана Садівська /Гамільтон/, Євгенія Тигур/Лондон/, Ганя Тарнавська /Тандер Бей/, Леся Швалюк /Вінніпег/, Дона Пасічняк /Саскатун/, Ірка Чучман-Єндрієвська /Едмонтон/, Марійка Федьків і Тамара Модна /Калґарі/, Оксана Надикало /Отава/. Осередки СУМ в Америці рівнож мають на керівних постах дружинниць: Оля Король /Рочстер/, Галя Бреславець /Міннеаполіс/, Ірка Шеремета /Джерзі Сіті/, Ганя Дрочак /Авбурн/.

Панелі в 50-ліття ОУН

Заходами Крайової Управи СУМ в Америці заплановано по більших Осередках Америки панель-семінар з нагоди 50-річчя ОУН. Четвертого березня відбуто такий панель в осередку Нью-Йорку, два тижні пізніше у Йонкерсі. Черговим етапом панелістів Осередки Філядельфія, Бостон, Нью Гейвен, Сиракуз. Двогодинний семінар викликає зацікавлену участь публіки, що наочно може пересвідчитися, що молоде покоління виховане в СУМ не тільки діє в щоденній праці з юнацтвом або в системі СУМ, але й знає і вміє обороноти духовість, якою вони наснажуються в щоденній праці. Не федерація, автономія чи якась інша форма існування нашої Держави, не еволюційні методи боротьби, не примат матерії — а власні сили, революційні методи думання і дії, християнсько-ідеалістичні примати поведінки зобов'язують нас тут на еміґрації твердять молоді панелісти. Те матик а панелістів дає досить широкий образ розвитку Органі-

зації Українських Націоналістів від її постановя до наших днів. Теми, оброблені доповідачами наступні: А. Прятка — “Від УВО до ОУН”, Л. Іваськів “Ідейно-світоглядові основи українського націоналізму”, Р. Зварич — “Революційна теорія ОУН”, О. Рожка “ОУН в історичній ретроспективі та перспективи національно-визвольної боротьби”. Модератором панелю був д. І. Зварич, котрий заявив у прикінцевому слові, що думки панелістів є виявом їхнього духового росту та що вони свідомі того, що наша молодь повинна жити тими ідеями та дороговказами, які були видвигнені 50-річчям героїчної боротьби українського народу, совістю якого була і є ОУН.

Дискутанти у панелю занимали становища до дії ОУН на Східніх Землях, питання ролі дисидентів, хвилювизм, роля УВО, термінологія, мова дискутантів, фразеологія і щоденна дія, ітп. Одно слово, учасники панелю зрушили слухачів до дискусії і влучно і вичерпно відповідали на заторкнуті питання.

Друг Петро Башук відвідав Аргентину

Українська преса в Аргентині /“Українське Слово”/ відмітила на своїх сторінках приїзд друга Башука до Аргентини. Друг Башук, — виховник четвертого ступеня, вже п'ятий раз відвідує Аргентину стрічаючись з українською молоддю, беручи участь у таборуванню та репрезентуючи СУМ на різних урочистостях. Друг Башук зорганізував у Аргентині Юнацтво СУМ у 1968-ому році та ТУСМ для студентської молоді. За його ініціативою видвигнено культ сл. п. Григора Мацейка-Гонти і побудовано пам'ятник. За його ідеєю призначено частину “Веселки” на “Гайок Героїв”. У місяці лютому д. Башук взяв участь у З'їзді Української Молоді у Бразилії.

Центральна Управа “Просвіти” наділила д. Петра Башука почесною Грамотою.

Квінтет СУМ в Аргентині. На фото: Марта Гошовська, Геля Михура, Оленка Дмитрів, Рузя Савчук і Ліда Крайник.

Студії в УВУ 1979 р. Повідомлення Ректорату УВУ

1. Літній семестр Філософічного Факультету та Факультету Права і Економічних наук починається 2-го липня і триває до 31-го серпня. Цього року будуть викладати 29 професорів УВУ, 6 професорів-гостей, 3 доценти УВУ та 17 викладачів — докторів філософії і права. Семестральна оплата виносить 800 — нім. марок. і. В час семестру можна досягнути 9 до 12 кредитів. Студії на УВУ завершуються магістерським зглядно докторським дипломом.

2. Педагогічні курси триватимуть 4 тижні, від 23-го липня до 17-го серпня. Виклади дадуть 5 професорів УВУ, 1 доцент і 4 викладачі — доктори філософії. Оплата виносить 350 н.м. Учасники цих курсів можуть здобути до 6 кредитів, які, в міру потреби, будуть зараховані в їх загальних студіях. Крім того на бажання отримають посвідки і транскрипти для інших університетів.

3. Курси Українознавства відбудуться від 23-го липня до 10-го серпня. Вони триватимуть 3 тижні. На них будуть викладати 3 професори, 2 доценти і 3 викладачі — доктори філософічного факультету. Оплата виносить 100 н.м. На ці курси можуть вписуватися не лише студенти, але також учні вищих клас середніх шкіл. Після закінчення курсанти отримують посвідки УВУ.

4. "Европа - Проєкт 1979" — це нова тритижнева програма УВУ у співпраці з Ракленд Коледжом державного університету Нью Йорку, Сафферн, Н.Й. Виклади цієї програми відбудуться від 9-го липня до 27-го липня. Програма складається із трьох трикредитових викладів: 1. Слов'янська цивілізація /англійською мовою/, 2. Українська Козацька Держава і 3. Історія Східної Європи /українською мовою/.

5. Курс української мови /нижчий рівень/ відбудеться від 23-го липня до 5-го серпня. Він матиме 45 годин навчання і передбачений для тих, що не знають або слабо володіють українською мовою. Крім того заповіджено курси таких мов: чеської, російської і німецької. Ці три останні курси відбудуться за умови, що на кожний з них зголоситься щонайменше по 10 учасників. Оплата курсів виносить по 200 н.м.

Студенти УВУ мають знижену ціну в гуртожитку Рідної Школи на кошти прожитку в Мюнхені. Повне утримання виносить лише 400 нім.марок місячно.

Докладніші відомості про УВУ і цьогорічні виклади подаємо у Програмі викладів УВУ. Хто хотів би мати нашу програму, хай звертається до нас в цій справі на таку адресу:

UKRAINISCHE FREIE UNIVERSITÄT
Pienzenauerstrabe 15
8000 München 80
BRD

Ректорат УВУ
155

О п о в і с т к а

Виходячи із заложення, що одним із найважливіших завдань української діаспори є збереження нашої національної ідентичности, український Вільний Університет організує від років спеціальні курси, що сприяли б тому завданню. В літньому семестрі 1979 р. відбудуться м.ін. такі важливі з цього погляду курси:

а. Педагогічний /23.VII. — 17.VIII/ та

б. Високошкільний Літній Курс Українознавства /23.VII — 10.VIII/

Управа Комісії Допомоги Українському Студентству бажає із свого боку підтримати цей важливий почин і вона готова призначити відповідну кількість стипендій чи півстипендій на університетську оплату цих курсів для потребуючих студентів, учителів наших доповняльних шкіл українознавства, виховників молодечих організацій та учнів вищих класів гімназій чи ліцеїв.

Прохання в справі звільнення від оплати/350 н.м. за педагогічний курс, 100 н.м. за Високошкільний Літній Курс Українознавства/ чи про зниження оплати просимо спрямовувати до УВУ — враз із зголошенням на курс. На цю адресу слід звертатися також за всякими інформаціями про студії, як теж за друкованою програмою викладів, яка дає різні подробиці щодо побутових умов. Зголошення просимо надсилати якнайскоріше, щоб заздалегідь можна було зарезервувати відповідну скількість місць у гуртожитку.

Комісія Допомоги Українському Студентству

Адреса УВУ:

Український Вільний Університет

Ukrainische Freie Universität

Pienzenauestr 15

D — 8000 München 80

Bundesrepublik Deutschland

НАШЛЯХУ ДО 100-ЛІТТЯ!

Українська громадськість відзначала недавно 90-ліття від народження Петра Антоновича Плевака, що проживає в Парижі і є громадським та церковним діячем УАПЦ. Достойний Ювілят має великі заслуги на різних ділянках суспільного життя, а зокрема визначився, як меценат добродій українського друкованого слова. Він видав велику збірку творів свого переслідуваного режимом брата, а також фінансував не одне видання для потреб еміграції, зокрема для молоді. Ювілят є також довголітнім передплатником і меценатом сумівських журналів “Авангарду” і “Крилатих”. Щире Спасибі і кріпких сил та здоров'я, Дорогий Ювіляте!

В цьому році сповнилося також 85 літ великому приятелеві української молоді — Іванові Пігулякові, що проживає в Сиракюзах, ЗСА. Велику частину свого активного життя він присвятив навчанню українських народних танців, будучи довголітнім співробітником славного Василя Аврамена. Він також цікавиться життям молодечих організацій та підтримує нашу пресу. Сердечний привіт і найкращі побажання, Шановний Маестро і Добродію!

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД "АВАНГАРДУ"

Канада

Монтреаль: П. Дубас — 5 дол., Г. Ощипко — 5 дол. З тризни по сл. п. В. Голяшеві — по 45 дол. на "Авангард" і "Крилаті"

Торонто: В. Окітнюк — 2 дол. В. Пуравець — 5 дол. /також на "Крилаті" — 5 дол./

Німеччина:

Мюнхен: І. Сушко — 10 нм /також на "Крилаті" — 10 нм/

Гановер: М. Кловак — 50 нм.

ЗСА

Бруклін: І. Макар — 10 дол. /також на "Крилаті" — 10 дол./

Сиракюзи: 3 весілля Марусі Бугай з Мих. Білим — 50 дол.

Ірвінгтон: С. Кріса — 5 дол.

Гартфорд: В. Грунтовський — 3.75 дол.

Чікаго ім. "Крут": Управа Осередку — 25 дол. /також на "Крилаті" — 25 дол./

Лос Анджелес: д-р Я. Піколицький — 150 бфр. /також на "Крилаті" — 180 бфр./

Парма: Г. Головка — зі збірки на весіллі Марійки Коник з Тарасом Дроздом — 130 дол. /також на "Крилаті" — 130 дол./

Чікаго-Південь: 24-й Відділ ООЧСУ — 25 дол.

Палатайн: Роман Голяш — 8 дол.

Джерзі Сіті: Г. Бұра — 1 дол.

Балтіmore: В. Стельмах — 5 дол. Т. Кузьмів — 5 дол. /З весілля Нусі Кузьмів з Р. Карлінге на "Крилаті" — 142 дол./

Франція

Монбеліард: І. Марцелько — 6 ффр

Париж: Петро Плевако — 50 ффр. /також на "Крилаті" — 50 ффр./

Великобританія

Данді: М. Рава — 1.20 ф.ст.

Карлайл: О-к СУМ — 5 ф.ст., /також на "Крилаті" — 5 ф.ст./

Бельгія

Тюмед: О. Долинський — 100 бфр.

Шарлеруа: М. Лопатчак — 100 бфр.

Австралія

Сідней-Лідкомб: Український Культурний Товариський Клуб — 100 дол. /також на "Крилаті" — 100 дол./

Сердечно дякуємо всім Жертводавцям і Збирачам на пресфонд "Авангарду", а зокрема ініціаторам збірок на родинних святах, що стає поволю традицією. Дякуємо рівно ж Українським Установам, що доцїнюють вагу молодечого журналу і виділюють зі своїх заощаджень певні суми на піддержку журналу.

Молодим Парам, на весіллях яких проголошується збірка на журнал, наше сердечне Спасибі, а також наші побажання Многих і Щасливих Літ!

Щастя Бажаємо

6-10-1978 року в церкві Св. Юрія в Нью Йорку звінчалася молода сумівська пара ЛЕСЯ ГАЛАТИН і РОМАН ЗВАРИЧ. Акт вінчання довершив о. К. Войтина в асисті о. Романа Мірчука. Новоженці від юних літ виростили й виховувалися в лавах СУМ, де й тепер є активними діячами: Роман є заст. голови КУ СУМ в Америці і рівнож головний редактор "Авангарду", а Леся є активною дружинницею і виховником при осередку СУМ в Асторії.

На весільне прийняття, яке відбулося в Домі Української Молоді в Йонкерсі, прибули привітання від Блаженнішого Патріярха Йосифа І, Голови Проводу ОУН — Ярослава Стецька, тодішнього Голови ЦУ СУМ — д. Омельяна Коваля та ближчої рідні з України. На весільному святкуванні було понад 350 гостей. Згідно з українським звичаєм, старостували М. Южнів і С. Галатин. Із збірки серед Присутніх призначено 100 дол. на "Авангард" і 100 дол. на "Крилаті".

Щире Спасибі і Многих Літ!

Надія КУХАР і Богдан ІЛЬНИЦЬКИЙ звінчалися в Сан Павло, Бразилія, 11.2.1979 р. Тайну супружжя уділив о. А. Діткун, ЧСВВ

Весільна гостина відбулася в залі Т-ва "Соборність" при великій кількості гостей. На весілля прибули привіти від Голови ОУН, Дост. Я. Стецька і Слави Стецько. Батьки Молодого благословили Молоду Пару і вітали гостей телефонічно з Нью Йорку.

Обидвоє Молоді це свідомі українські патріоти, як і їхні батьки. Надія скінчила архітектуру і працює за професією в державній установі. Вона є активна в хорі і танцювальному гуртку та очолює Осередок СУМ в Сан Павло

На весільному прийнятті переведено грошову збірку на українську пресу, яка дала 3.871 круз. Цю суму розподілено на "ШП", "Авангард" і "Крилаті"

Молодій Парі Бажаємо Многих, Щасливих Літ, а Жертводавцям щире Спасибі!

21.10.78 в церкві св. Йосафата, в Пармі, Огайо, о. Я. Сірко звінчав сумівську пару — МАРІЮ КОНИК і ТАРАСА ДРОЗДА.

Марійка, член О-ку СУМ в Пармі і довголітня виховниця та член Управи О-ку. Тарас член О-ку СУМ ім. Павлушкова в Чікаго, активний діяч СУМ в Осередку та Булавний дружинників при КУ СУМ Америки.

На багатолюдному прийнятті вітали Молоду Пару від о-ку ім. Павлушкова д. М. Куляс, від о-ку в Пармі і від КУ СУМ д. Г. Головка, а від о-ку в Клівленді д. М. Поштар. Насіли також численні привіти, зокрема від рідні з України.

Проведена грошова збірка дала 260 дол., які призначено на "Авангард" і "Крилаті". Збірку провели члени-дружинники о-ку в Пармі.

Молодій Парі бажаємо Многих і Щасливих Літ, а Збирачам та Жертводавцям — щире Спасибі!

НУСЯ КУЗЬМІВ і РИШАРД КАЛІНІЄ звінчалися в місцевій українській церкві в Балтиморе, ЗСА, 28 квітня 1979 року.

Нуся — це дочка Теодора і Парані Кузьмів, відомих громадських і культурних діячів. Батько Теодор Кузьмів, довголітній мистецький керівник і теперішній голова Осередку СУМ в Балтиморе. Нуся вихована в українському національно-релігійному дусі і активна сумівка.

Весілля відбулося за українським звичаєм при великій кількості гостей. На весіллі була проведена збірка на пресфанд "Крилатих", яка дала 142 дол. і на "Авангард" — 10 дол.

Молодій Парі Многих і Щасливих Літ, а Жертводавцям і Збирачам — щире Спасибі!

ВІД ВИДАВНИЦТВА СУМ

Це число "Авангарду" випускаємо як подвійне й нумероване, що звичайно ми робили у вакаційний час. Маємо спізнення з випуском, на що складається більше причин. Нова Редакційна Колегія входить поволі у свої функції, що вимагає певних устійнень, планування змісту і налагодження співробітників на різні розділи журналу. Ці початкові труднощі вже поволі усуваються і залишаються інші, які є більш складні.

Всі наші видавництва без виїмки нарікають на дорожечу друкарських матеріалів і праці, що при невеликих накладках веде до білянсових страт, а вкінці може причинитися до ліквідації видавництва. В нашому случаю приходить ще й частинна несолідність відборців наших журналів, що не завжди своєчасно платять за журнал, чим спричинюють труднощі фінансового порядку. Готівкові платності вимагають наявності грошових резерв, яких Видавництво не має. Доводиться часом чекати аж вплинуть належності, щоб випустити нове число. Великою допомогою в таких умовах є підтримка в формі пресфонду, але цей пресфонд не може покрити всіх витрат. Тому залишається такий основний фонд, яким є впливи з передплат і кольпортажі.

Ми вже неодноразово зверталися з проханням до наших референтів сумівських видань по Осередках в трьох головних справах, які можуть допомогти вдержати сумівські журнали при існуванні. Перше — це збирання передплат на початку кожного року за цілий рік наперед. Такі впливи з передплат можуть забезпечити на початку року нормальний випуск журналів. До того не можна обмежуватися тільки до наявних відборців, а потрібно постійно здобувати нових, зокрема з-поміж членів СУМ, які ще не є відборцями журналу. Але журнали СУМ є так редаговані, що вони своєю тематикою відповідають потребам всієї української молоді без різниці віровизнання чи політичних переконань. Тому поле для поширення наших журналів є практично необмежене. Друге — це шкоре розповсюдження одержаних в кольпортаж примірників і своєчасне розчислення за них. Не можна допускати до того, щоб журнали лежали місяцями нерозпродані, або, щоб за них раз на рік тільки розчислялися. Розчислення повинні новідбутися до одержання наступного числа. Третє — це загальна громадська підтримка сумівських журналів при помочі принагідних, чи раз в році організованої загальної збірки на пресфонд. Це є необхідна konieczність і цього не треба соромитися. Ми є на чужині і не можемо розпоряджати державними бюджетними на субсидіювання неоплатних журналів, які з погляду виховання є необхідні. Не маємо також мільйонних накладів, які подешевлюють ціну за кожне одне число.

Відповідальність за долю наших журналів мусимо розподілити на все наше членство і на Управи та відповідальних референтів. Спільними силами можемо подолати ті труднощі, які ми зустрічаємо у нашій видавничій праці. Дуже прохаємо не легковажити порушених тут аспектів і питань нашої видавничої справи. Від активної постави до висловлених тут пропозицій, які були схвалені XI Світовим Конгресом СУМ залежить наш успіх, або наша ... невдача. Іншого шляху немає. Пригадаймо собі слова Валентина Мороза, що вказав на таку просту арифметику, як "один плюс один". Так, нам треба подвоїти наше число відборців, наші фінансові надходження, а це вимагає подвоєння наших зусиль. Без зусиль ніщо гідне уваги на світі не сталося. Тому заохочуємо до зусиль, які мають дати нам бажану розв'язку.

Видавництво СУМ

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ТЕМИ	стор.
/ОК/ Апостол серед нас.....	81
Ярослав Стецько: Поклін Героям ОУН-УПА.....	83
О. Рожка: Упошану Великого Провідника.....	86
Я. Стецько: Привіт XI-му Світу. Конгресові СУМ.....	91
ЦУ СУМ: Привіт Валентині Морозові.....	93
КУ СУМ Ам.: Привітальне слово.....	94
В. Мороз: Заяви на зустрічах і конференціях.....	96
В. Мороз: Промова до укр. молоді в Нью Йорку.....	100
В. Мороз: “Мій народ — окраса Землі” промова 12.5.79.....	101
...: ЦУ СУМ надала В. Морозові звання Почесного Члена.....	107
ІДЕОЛОГІЧНІ ТЕМИ	
Р.З.: “Лис та Їжак”.....	108
Д-р А. Бедрій: Микола Міхновський — великий учень Т. Шевченка.....	114
ПОЕЗІЯ — ПРОЗА	
Валентин Мороз: Бенкет.....	118
Валентин Мороз: Тверді мелодії — пам’яті М. Сороки.....	119
Йосип Позичанюк: В житті.....	122
Петро Кізко: Мої Спогади /2/.....	123
ВИХОВНИКИ	
К. Ушинський: Виховання почуттів.....	129
МІЖНАРОДНИКИ	
Б. Потапенко: Наша допомога визвольній боротьбі.....	137
СУСПІЛЬНИКИ	
О. Коваль: Проблема включення української молоді в українське громадське життя.....	141
Д-р Г. Васькович: Громадська праця в Осередках СУМ.....	145
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА	
Д-р Степан Зошук: В обіймах поступу (закінчення).....	148
СУМ В ДІЇ	
Засідання Центральної Управи СУМ.....	152
Голова ЦУ СУМ д. Є. Гановський відвідав Канаду.....	153
“Трибуна сумівця” про ролі сумівок, Панелі в 50-ліття ОУН.....	153
Друг П. Башук відвідав Аргентину.....	154
Літні студії на УВУ.....	155
Пожертви на пресфонд “Авангарду”.....	157
ЩАСТЯ БАЖАЄМО	
Леся ГАЛАТИН і Роман ЗВАРИЧ, Надя КУХАР і Богдан ІЛЬНИЦЬКИЙ, Нуся КУЗЬМІВ і Р. КАМІНГЕ, М. КОНИК і Тарас ДРОЗД.....	158
Від видавництва СУМ.....	160
На обкладинці: Валентин Мороз зі знімкою свого сина Валентина І В. Мороз з портретом Л. Лук’яненка на маніфестації в Філадельфії	IV

